

RED CRUSADER SAGEN

EN POSTKOLONIALISTISK ANALYSE

Heini Gaard | Saxo instituttet, Københavns universitet | Efterår
2015 Vejleder: Poul Villaume

Indhold

Kap. 1	3
Indledende betragtninger	3
<i>Problemformulering</i>	4
<i>Metodiske og teoretiske overvejelser</i>	5
<i>Færøerne som koloni – falsum eller faktum</i>	6
<i>Danmark som den gode koloniherre</i>	8
Metodisk fremgangsmåde	9
Kort resumé	10
Tre dramatiske dage i maj 1961	10
<i>Retssagen i Haag 1962</i>	12
<i>Voldgift</i>	13
<i>Uoverensstemmelserne</i>	14
Kap 2	15
Skudepisoden, lignende episoder og de umiddelbare reaktioner	15
<i>Lignende episoder</i>	15
<i>Mediernes interesse</i>	17
<i>Skotske aviser</i>	18
<i>Danske aviser</i>	20
<i>Færøske aviser</i>	22
<i>Umiddelbare politiske reaktioner</i>	24
<i>Politiske reaktioner i London</i>	25
<i>Ligheder og forskelle</i>	26
Kap 3	28
Geopolitisk betydning	28
<i>For Danmark</i>	28
<i>Færøernes geopolitiske betydning for Nato</i>	29
<i>For Storbritannien</i>	31
<i>Danmarks forhold til Storbritannien</i>	32
<i>Ubevæbnede hvorfor?</i>	33
Kap. 4	35
Forhandlingerne om ny sømils grænse	35

<i>Forestående forhandlinger</i>	37
<i>Regeringens reaktion</i>	38
<i>Accept under protest</i>	39
<i>Politisk samhørighed</i>	39
<i>Delkonklusion</i>	40
<i>Flere udvidelser</i>	40
<i>Storbritanniens stilling til international havret</i>	41
Kap. 5	41
Etableringen af kommissionen	41
<i>Dansk forslag</i>	44
<i>Færøske indvendinger</i>	44
<i>Politisk beslutning</i>	46
<i>Andre muligheder</i>	47
<i>Kommissionens arbejdsætning</i>	48
<i>Kompromis</i>	50
<i>I langdrag</i>	51
<i>Note angående kommissionens arbejde og resultat</i>	51
<i>Kommissionens konklusion</i>	52
<i>Delkonklusion</i>	53
Kap 6.	54
Reaktionerne på kommissionens kendelse	54
<i>Konsekvens for sø inspektion</i>	56
<i>Note om arkivet</i>	57
<i>Britiske reaktioner</i>	57
<i>Forhandlingernes afslutning</i>	60
<i>Færøsk respons</i>	61
<i>Sagens afslutning og færøsk protest</i>	63
<i>Helt på Færøerne skurk i Danmark</i>	64
<i>Parallel til banksagen</i>	66
<i>Reaktionen i medierne</i>	67
<i>Kritik fra oppositionen</i>	68
Kap. 7	68

Mellem koloni og nation	68
<i>Opfattelsen af kulturel identitet</i>	69
<i>Skifte</i>	70
<i>Modsætningsforhold</i>	70
Kap. 8.....	73
Konklusion	73
<i>English summary</i>	75
Bibliografi.....	77
Arkivsamlinger	77
Avisartikler	77
Teoretisk litteratur	79
Anden litteratur	79

Kap. 1

INDLEDENDE BETRAGTNINGER

I 2013 indførte ES et boykot mod færøsk eksport af pelagisk fisk. Boykotten blev indført som en reaktion på flere års kyststatsforhandlinger om fordelingen af sildekvoten mellem kyststaterne. Færøerne mente, at de var berettiget til en større andel af sildekvoten. Da forhandlingerne endte uden resultat, fastsatte Færøerne sin egen kvote uden hensyntagen til tidligere års fordeling af kvoten mellem kyststaterne. Det resulterede i en boykot, som Danmark så sig nødsaget til at håndhæve med bl.a. at nægte færøske skibe at komme i Havn i Danmark.

Danmarks rolle som en del af ES og en del af Rigsfælleskabet skabte en interessekonflikt i Danmark. En interessekonflikten blev næsten absurd, da Danmark på vegne af Færøernes landsstyre, valgte at rejse sagen i den internationale domstol i Haag. I praksis sagsøgte Danmark sig selv, på vegne af Færøerne.

Regeringens interessekonflikt blev yderligere absurd af, at det endelige kompromis, der tilkendte Færøerne en større kvote, ifølge Danmarks Pelagiske producentorganisation kostede dansk fiskeri flere 100 millioner i tabt fortjeneste.

Dette er ikke første gang, at Danmarks specielle forhold til Færøerne har forårsaget svære interessekonflikter. Red Crusader sagen, som er dette speciales fokus, er en sådan sag. Red Crusader sagen endte i Haag, hvor Danmark repræsenterede Færøernes fiskeripolitiske interesser mod Storbritanniens, med den indbyggede interessekonflikt i, at retssagen kunne få diplomatiske og økonomiske konsekvenser for den meget vigtige danske landbrugseksport til Storbritannien.

De nordatlantiske nationers lidt specielle post-koloniale status (Islands selvstændighed, Færøernes og Grønlands hjemmestyreordninger, samt Skotlands politiske status inden for Storbritannien) er interessante i denne sammenhæng. I Red Crusader sagens efterspil i Haag, bliver skotske og færøske fiskeripolitiske interesser varetaget af henholdsvis England og Danmark.

Torskekrigene mellem Storbritannien og Island er et andet eksempel på en postkolonial konflikt i Nordatlanten. Torskekrigene blev i hovedtræk forårsaget af Islands ønske om at håndhæve og ekspandere sine sø territoriale grænser til stor irritation for mægtige Storbritannien, der på dette tidspunkt kæmper på flere fronter for at beholde sin status som imperium.

Det 20 århundredes epistemiske indtog i politiske beslutningsprocesser spiller selvfølgelig også en betydningsfuld rolle. Konflikterne og interessekonflikterne opstår delvis som resultat af videnskabens nyfundne viden om fiskebestande, overfiskeri og bæredygtigt fiskeri og de begrænsninger i fiskeriet, der fulgte i kølvandet. Men der er ikke tvivl om, at Færøernes rigsretlige status og politiske tilknytningsforhold til Danmark er stærkt medvirkende til at forme den diplomatiske krise, som vi kender som Red Crusader sagen.

Forhåbentlig kan en postkolonialistisk analyse kaste nyt lys over denne periode i Nordatlanten og over selve sagen.

Problemformulering

Det er dette speciales formål med empirisk gennemgang og analyse af kildematerialet at klarlægge forløbet der fulgte i kølvandet på selve hændelsen, da Søværnets skip Niels Ebbesen på fiskeriinspektion ved Færøerne skød og ramte den skotske trawler Red Crusader. Og i forlængelse heraf forsøge at klarlægge i hvilket omfang Danmark varetog eller tilsidesatte Færøernes interesser i Red Crusader sagen og i den efterfølgende diplomatiske krise mellem Danmark og Storbritannien.

Opgavens fokus vil være på de politiske forhandlinger mellem Storbritannien og Danmark og Færøerne før og efter den uafhængige undersøgelseskommission ved domstolen i Haag traf sin afgørelse, og på Danmarks ageren i forhold til en postkolonialistisk diskurs. Og hvilken rolle Færøernes først og fremmest, men også

Skotlands, rigsretslige status som kolonier eller selvstyrende områder havde for de politiske forhandlinger mellem regeringerne i København og London.

Metodiske og teoretiske overvejelser

Den historiske diskussion i Danmark har været præget af kritik og af en uvilje til at se Danmark som en kolonimagt i forhold til de nordatlantiske øer.

I forbindelse med oprettelsen af Grønlands forsoningskommission og senest i forbindelse med planer om at oprette et kolonihistorisk center i Danmark, har der været udtalt kritik af den for det danske riges vedkommende nyere tids postkolonialistiske strømning mod et opgør med fortiden som koloniherre. Kritikken har både været politisk og historisk. Den danske regering nægtede at deltage i den grønlandske forsoningskommission med begrundelsen, at Danmark ikke havde behov for forsoning. Og flere, bl.a. Bo Lidegaard, historiker og ansvarshavende chefredaktør for Politiken har udtalt kritik af oprettelsen af et kolonihistorisk selskab¹. Postkolonialistisk analyse forudsætter en fortid med et ulige magtforhold mellem en kolonimagt og en koloniseret. Denne forudsætning er ganske enkelt ikke til stede i forhold til Færøerne, mener Bo Lidegaard.

”Der er intet oplysende i at gøre Island, Færøerne og Grønland til kolonier i FN’s moderne forstand. De to første dele af først det dansk-norske rige, og fra 1814 af det danske, har aldrig været kolonier og er aldrig blevet opfattet som det, hverken i København, Reykjavik eller Tórshavn.”

Bo Lidegaard bygger påstanden på, at man ikke kan sammenligne de nordatlantiske øer med de caribiske kolonier. Påstanden synes dog at bygge på et noget snævert syn på postkolonialisme og en ignorering af den færøske og den grønlandske selvstændighedsbevægelses ideologiske grundlag.

Postkolonial analyse må bygge på en analyse af koloniherrers historiske indflydelse på kulturen og politiske indflydelse i landet efter kolonitiden. Og ikke mindst den tidligere kolonimagts indflydelse på levestandard i den postkolonialistiske tid².

Det må dog adresseres, at dansk kolonihistoriografi overvejende ikke opfatter de nordatlantiske øer som kolonier³. I hvert fald ikke på linje med Guldkysten og de caribiske øer. Primært fordi den form for udnyttelse af mennesker som handelsvare (slaveri og slavearbejde) ikke har eksisteret i Nordatlanten. Mens færøsk,

¹ Kolonier mig her, kolonier mig der” Politiken på nettet 29. Mars 2015.

² Side 6, Young, R. J. C. (2001). Postcolonialism - An Historical Introduction. Blackwell Publishing.

³ Side 59 Jensen, L. (2012). Danmark: rigsfællesskab, tropekolonier og den postkoloniale arv, Hans Reitzels.

islandsk og grønlandsk kolonihistoriografi i større grad ser Danmark som en traditionel kolonimagt med der til hørende udnyttelse af lokalbefolkningen.

Inden for erindringsteorien plejer man at sige, at jo flere problemer et samfund står over for, des mere fylder historien og de bagvedliggende årsager. Det er ud fra denne betragtning ganske naturligt, at en postkolonialistisk diskurs er mere naturlig på Grønland og Færøerne, end den er i København, hvor den oftest vil have karakter af et opgør med fortidens synder eller ubehagelig historisk selvransagelse.

En postkolonialistisk analyse af Red Crusader sagen har som udgangspunkt, at det må anses som sandsynliggjort, at den danske regering ikke havde handlet som den gjorde, hvis en dansk fregat eksempelvis havde beskudt en engelsk trawler 6 sømil fra Hirtshals eller Hanstholm. Og at der var en interessekonflikt mellem Danmarks interesser og Færøernes interesser i Red Crusader sagen.

Historiografisk skal man være påpasselig med at kategorisere de nordatlantiske øer i samme kategori som de afrikanske, caribiske, østindiske eller sydamerikanske kolonier, da de nordatlantiske øer ikke naturligt hører til i den europæiske kolonifortælling, der som oftest bliver set begyndende med Vasco da Gamas og Christopher Columbus erobringstogter. Hverken Færøerne, Island eller Grønland blev erobret af Danmark i traditionel forstand, men skal som kolonier ses som et levn fra vikingernes ekspansionshistorie, hellere end i den europæiske kolonialisme.

Færøerne som koloni – falsum eller faktum

Det er hensigtsmæssigt i forhold til denne opgaves formål at bemærke, at der ved årsskiftet var en betydelig offentlig diskussion i de danske dagblade mellem Thorkild Kjærgaard, lektor ved Grønlands Universitet, Ilisimatusarfik og forfatteren Kim Leine angående Grønlands status som koloni, og derved også en diskussion om postkolonialistisk teoris anvendelse i forhold til forholdet mellem Danmark og Grønland.

Færøernes rigsretlige eller postkoloniale status indgår som så ikke i diskussionen, men diskussionen er relevant i denne opgaves optik, da Thorkild Kjærgaards påstand om at Grønland aldrig har været en koloni, også kan prøves på Færøerne.

“Fra den dansk(-norske) statsmagts side har man fra første færd anerkendt inuitter som landsmænd med fulde rettigheder, herunder ret til eget sprog, på samme måde som andre indvandrere til det dansk(-norske)

*rige gennem årene er blevet anerkendt som landsmænd. Det turde være alt, hvad med rimelighed kan forlanges. Kolonitiden, som der tales meget om både i Grønland og i Danmark, er et historisk falsum.”*⁴

Thorkild Kjærugaards ovenstående påstand blev fremsat som argument i forbindelse debatten om den grønlandske forsoningskommissions eksistensgrundlag og som et argument imod den apologetiske diskurs, som forsoningskommissionens navn indirekte lagde op til, og som daværende statsminister Helle Thorning-Schmidt i august 2013 afviste at deltage i med ordene *”Vi har ikke behov for forsoning”*⁵.

Thorkild Kjærugaard tager dog diskussionen et skridt længere med sin påstand i samme kronik om, at Grønland aldrig har været en koloni. De utallige danske beskrivelser af Grønland som koloni er en *”sproglig afsmitning med rod i det forhold, at 1700-tallets mange nye byanlæg i Vestgrønland fra Upernavik i nord til Nanortalik i syd efter tidens skik blev benævnt kolonier, på samme måde som de samtidige statslige hedeopdykningsprojekter i Jylland med hjælp fra indkaldte tyske ”kartoffelbønder” blev benævnt kolonier.”*

Thorkild Kjærugaards påstand bliver kritiseret af Søren Rud og Inge Høst Seiding i en kronik i Jyllandsposten⁶

Kolonitiden i Grønland er tværtimod et faktum, ikke et falsum, påstår Rud og Seiding, der tilslutter sig de historikere der tillægger folkets oplevelse af at være underlagt og hersket over stor vægt og de koloniserendes selvopfattelse som herskere eller herrefolk.

Rud og Seiding definerer kolonibegrebet sådan her: *”En kultur der, under foregivende af at være laverestående, administreres af en fremmed nation.”*

Denne definition er den herskende i færøsk historieskrivning, hvor dansk overherredømme ikke kun har været politisk og økonomisk, men i herskende grad har haft karakter af en klasseopdeling. Denne opdeling i dansk overklasse og færøsk underklasse underbygges af bl.a. Peter Ludvig Panums beskrivelser efter hans rejse til Færøerne i forbindelse med mæslingeepidemien i 1846⁷

Panum høstede megen anerkendelse for sit meget grundige arbejde på Færøerne og hans beskrivelser af de ifølge ham meget dårlige sociale og hygiejniske forhold på Færøerne gav genlyd i videnskabelige kredse i

⁴ Kjærugaard, T. (2015). Kolonitiden er et historisk falsum. Jyllandsposten.

⁵Helle Thorning-Schmidt er gengivet i flere danske medier.

⁶Søren Rud, I. H. S. Ibid.Kolonitiden er et historisk faktum.

⁷Jacobsen, O., Ed. (1972). Side 68.

Danmark.⁸ Panums beskrivelser vakte dog harme og vrede på Færøerne og blandt færøske studenter i København, der i høj grad så Panums beskrivelser som en beskrivelse af et laverestående folk.

Hvorvidt Panums beskrivelser udstillede en laverestående færøske kultur og civilisation end den danske, eller om Panum med sine meget grundige beskrivelser af den generelle og meget dårlige sundhedstilstand på Færøerne udstillede en negligeret og fattig del af det danske rige, skal denne opgave ikke forsøge at svare.

I begge henseender viser Panums beskrivelser en tydelig forskel mellem Danmark og Færøerne i levestandard, i de hygiejniske og sociale forhold og i økonomisk standard.

Panums beskrivelser af Færøerne udfylder alle Rud's og Seidings kriterier for en koloni.

Danmark som den gode koloniherre

En postkolonialistisk analyse af Danmarks ageren i kolonierne vil ofte udfordre den gængse opfattelse i Danmark af Danmark som den gode eller den blide koloniherre i forhold til andre europæiske kolonimagter, eksempelvis Spanien, Portugal eller Belgien, og disses landes koloniale bestræbelser i Sydamerika og Afrika. Denne analyse vil dog ikke fokusere på, hvorvidt Danmarks ageren var god eller dårlig. Det forudsættes i denne opgave, at enhver regering er forpligtet til at gøre det, som den mener er bedst for dens interesser, uagtet andres moralske opfattelse.

Postkolonialistisk analyse skal i denne opgave ikke blandes med en offermentalitetens søgen efter andre at give skylden for egen elendighed. Der er ingen der skal sige undskyld.

Den centrale interessekonflikt i denne analyse er et resultat af en postkolonialistisk virkelighed, som i 1961 udgjorde et rigsretsligt problem, da Færøerne aldrig er trådt ud af Danmarks koloniale skygge og ind i den postkoloniale oplysningstid. Den danske regerings uvilje til at acceptere resultatet af folkeafstemningen på Færøerne i 1946 og oprettelsen af rigsfællesskabet som rigsretlig konstruktion og hjemmestyreordninger, har fastholdt Danmark, Færøerne og Grønland i en form for grænseland mellem koloni og postkoloni.

Denne opgaves vigtigste teoretikere er Robert Young og Lars Jensen og deres respektive værker⁹

⁸ Ibid.

⁹ Young, R. J. C. (2001). *Postcolonialism - An Historical Introduction*. Blackwell Publishing, Jensen, L. (2012). *Danmark: rigsfællesskab, tropekolonier og den postkoloniale arv*, Hans Reitzels.

Robert Young bidrager med den overordnede teoretiske forståelse af postkolonialisme og den postkolonialistiske kritiks natur. Lars Jensen er den første danske teoretiker, der sammentænker de nordatlantiske koloniers overgang til ikke koloniale områder med afhændelsen af tropekolonierne. De senere års debat og postkoloniale kritik specielt i forhold til den grønlandske forsoningskommission og i forhold til selvstændighedsforhandlingerne mellem den færøske og den danske regering i 2002, vil også indgå i overvejelserne, da disse er nyere eksempler på politiske beslutninger i Danmark og på Færøerne og Grønland i forbindelse med overgangen fra en koloni til postkoloni.

METODISK FREMGANGSMÅDE

Den empiriske analyse er primært arkivbaseret på de dokumenter, som de tre involverede regeringer har arkiveret og frigivet. Det har vist sig ved søgning i National Archives, at Foreign Office¹⁰ og Prime Ministers Office¹¹ har frigivet alle sagsakter angående Red Crusader sagen i 1997, så disse indeholder bl.a. meget detaljerede og på tidspunktet fortrolige forberedelser af retssagen i Haag og forhandlingerne med den danske regering.

Den danske regerings ageren skal analyseres ud fra Marinestabens og Udenrigsministeriets arkiver¹² mens det færøske landsstyres rolle og betænkeligheder udredes via en aktindsigt¹³

De officielle sagsakter kan dog kun give indsigt i det politiske og diplomatiske tankesæt og ikke befolkningens opfattelse af sagen. En gennemgang af de skotske, danske og færøske mediers fremstilling af begivenheden sidst i maj 1961 og efter kommissionens konklusion i foråret 1962 vil forhåbentligt give et retvisende billede af folkestemningen. Denne understøttes af folketingsdebatter (Rigsdagstidende) og debatterne i det engelske underhus¹⁴.

¹⁰ (1961). Anglo-Danish fishing disputes and incident involving trawler 'Red Crusader'. F. Office. National Archives. FO 371/159262 -159290, (1962). Anglo-Danish fishing disputes and incident involving trawler 'Red Crusader'. FO 371/165911. F. Office. National Archives.

¹¹ (1961-21). Incident between Danish frigate and Aberdeen trawler Red Crusader. P. M. Office. National Archives. PREM 11/3769 .

¹² RED CRUSADER - sagen 1961 - RED CRUSADER - sagen 1962. Marinestaben. Rigsarkivet. Løbenr. V-57. , Marinestaben (1962-63). Chefen for Niels Ebbesen KK Sølling's arkivalier og Søværnskommandoens ind- og udgående skrivelser - Rigsarkivet. Løbenr. V-54, V-55 og V-56.

¹³ Landsstyre, F. (1961-1962). Løgmansskrivstovan. Journal nr. 13-6-3 Landsskrivstovan.

¹⁴ Hansard-Milibank (1961-1962). "Fishing vessel Red Crusader Incident." HC Deb 31 May 1961 vol 641 cc257-60. from <http://hansard.milibanksystems.com/commons/1961/may/31/fishing-vessel-red-crusader-incident>.

Da der er tale om en historisk begivenhed, der ikke før er behandlet historisk i nævneværdig grad, vil en ikke ubetydelig del af dette speciales fokus være på ganske enkelt empirisk redegørelse af det faktiske forløb og aktørernes handlinger og begrundelser for at handle som de gjorde.

Kildematerialet er ikke arkiveret i nogen til denne sammenhæng orden, men ligger som en samling dokumenter uden kronologisk, emnebaseret eller anden form for orden. Til dette speciale er alle dokumenter læst og arkiveret i eget arkiv efter land, år, emne og/eller modtager/afsender. Dette gør det nemt at give en præcis anvisning til dokumentets oprindelse, men gør det umiddelbart svært at give en præcis anvisning til, hvor dokumentet befinder sig. Der vil i denne sammenhæng i noteform derfor kun blive anvist til arkiv og arkivnummer, selv om dette arkivnummer omfatter flere dokumenter end det, som der bliver henvist til.

KORT RESUMÉ

En kort fremstilling af Red Crusader sagens vigtigste begivenheder kan deles op i tre kapitler. Selve begivenheden den 29. og 30. maj 1961. Undersøgelseskommissionen gennemgang i Haag foråret 1962 og de diplomatiske forhandlinger før og efter undersøgelseskommissionens konklusion.

I forbindelse med kommissionens gennemgang og afhøring af vidner blev sagens faktiske forløb gennemgået og nedskrevet af flere centrale personer. Kommandørkaptajn Søllings forklaring¹⁵ (Add. 20), samt Niels Ebbesens logbog, giver et retvisende billede og samsvarer med det faktiske forløb, som er beskrevet af Red Crusaders kaptajn Albert Edward (Ed) Wood¹⁶, samt de skriftlige statements, afgivet af kaptajnerne på HMS Troubridge og HMS Wotton.¹⁷ Til kommissionen i Haag. Denne gengivelse tager i første omgang ikke stilling til de punkter, som sagens parter var uenige om.

Tre dramatiske dage i maj 1961

Den 29. maj 1961 klokken 17:39 fik Niels Ebbesen, søværnets skib på sø inspektions-opgave ved Færøerne, en besked fra Mykines fyrs udkigsstation, om at de fra land kunne se flere skotske trawlere fiske inden for

¹⁵ RED CRUSADER - sagen 1961 - RED CRUSADER - sagen 1962. Marinestaben. Rigsarkivet. Løbenr. V-57.

¹⁶ (1961). Anglo-Danish fishing disputes and incident involving trawler 'Red Crusader'. F. Office. National Archives. FO 371/159290.

¹⁷ Ibid.

den tilladte færøske seks sømilegrænse. En lille time senere gav kommandørkaptajn Eugene Thorbjørn Sølling ordre til at sætte damp på skibets to kedler og sætte kurs mod fiskefeltet vest for Færøerne.

Klokken 20:55 er en af de skotske trawlere, formentlig Red Crusader, i sigte, og ifølge logbogen er Red Crusaders kurs syd, sydvest, dvs. mod land med trawlet ude. Red Crusader skifter kurs, da den opdager, at Niels Ebbesen er på vej mod den. Efter en kort forfølgelse bliver Red Crusader anholdt. Og efter en kort afhøring af skipper Ed Wood ombord på Niels Ebbesen, hvor skipperen afviser, at have fisket indenfor 6 sømil, får han ordre om at følge Niels Ebbesen til Tórshavn. Et ubevæbnet prisemandskab bliver sat ombord på Red Crusader.

Skipper Wood gør efter ordre og sejler mod Tórshavn, hvor sagen skal behandles i Færøernes ret, der er en dansk byret.

Men han ændrer mening, når Niels Ebbesen, der sejler foran, runder det sidste næs, Kirkjubønes, før Tórshavn. Prisemandskabet får besked om at sende bud til Niels Ebbesen om, at Red Crusader ikke har gjort noget ulovligt, og at Ed Wood for øvrigt ikke stoler på, at han får en *"fair trial"* på Færøerne. Derefter bliver prisemandskabet, der tæller to mand, låst inde eller på anden måde tilbageholdt, mens Red Crusader sætter ny kurs mod Aberdeen.

Dette var tidligt om morgenen, den 30. maj. 1961.

Niels Ebbesen forfølger Red Crusader. Efter flere ordrer og advarsler om konsekvenserne, hvis han ikke stopper, skyder Niels Ebbesen klokken 03:22 med 127 mm kanon agter for trawleren (Operations dagbog, se fodnote 1).

To minutter senere skyder Niels Ebbesen igen, denne gang tæt foran Red Crusader, Samtidig gøres maskingeværene klare. Samtidig med at loudhailer advarsel bliver afgivet, bliver der skudt 16 skud i korte salver med skarpladt maskingevær mod Red Crusaders radarantenne og sidenhen 16 skud i korte salver mod skibets bov. Et skud med 40 mm mod skibets toplanterne rammer forbi, og et andet 40 mm skud rammer forbi masten.

Endnu en gang bliver der råbt med loudhailer *"Stop or I have to shoot in your hull"* uden at Red Crusader stopper. Derefter skyder Niels Ebbesen med 40 mm i stævnen på Red Crusader. I radiosamtale¹⁸ med Skipper Wood, opfordrer KK Sølling endnu engang skipperen om at vende om.

Skipper Woods svarer ifølge operations dagbogen:

¹⁸ Båndoptagelser af radiosamtalerne indgik som del af bevisførelsen i Haag, men er ikke arkiveret i de nationale arkiver.

“ You have already damaged my ship. I was not fishing inside the limit. I suggest this matter be settled in some other court, as I will not stand a chance in Tórshavn ”

KK Sølling foreslår, at de stopper og afventer assistance fra britiske inspektionsskibe i farvandet. Bud bliver sendt via the Admiralty til de to britiske inspektionsskibe, HMS Wotton og HMS Troubridge, der sætter kurs mod Niels Ebbesen og Red Crusader.

Troubridge og Wotton når Niels Ebbesen og Red Crusader klokken 14:00 dagen efter beskydningen, ca. 120 sømil sydøst for Færøerne. Den efterfølgende 6 timer lange forhandling ender med, at prisemandskabet, muligvis på grund af britisk taktik eller en misforståelse tager tilbage til Red Crusader i en af Troubridges både. KK Sølling bliver angiveligt rasende og kræver at få prisemandskabet tilbage på Red Crusader, men uden held. KK Griffith på HMS Troubridge, gør et forsøg at overtale Skipper Wood ifølge KK Sølling, men uden held. Ifølge Griffith har han ikke hjemmel til at tvinge Skipper Wood til at tage prisemandskabet ombord igen.

Medier på Færøerne, i Storbritannien og i Danmark har fået nys om konfrontationen og flere gange bliver skibene overvåget af forbiflyvende fly med fotografer fra skotske og britiske medier.

Konfrontationen ender med et forslag om at sejle til Aberdeen. KK Sølling ser ikke andre muligheder end at følge med.

Den 31. Maj om aftenen, to dage efter selve beskydningen, modtog Niels Ebbesen signal om, at alle forhandlinger om Red Crusader nu skulle foregå gennem den danske ambassade i London.

Hermed afsluttedes Niels Ebbesens aktive deltagelse i forfølgelsen. Niels Ebbesen blev dog liggende ud for Aberdeen i to dage, før skibet satte kurs mod København, hvor besætningen fik orlov.

Retssagen i Haag 1962

Efter betydeligt færøsk pres på regeringen i København og tilsvarende skotsk pres på regeringen i London og langstrakte fortrolige diplomatiske forhandlinger nåede regeringerne til enighed om at lade en uvildig international undersøgelseskommision afgøre striden.

Efter flere måneders tovtrækkeri om kommissionens sammensætning og medlemmer, blev der i november nået enighed om en kommission med tre medlemmer med en belgisk professor i folkeret som formand.

Skriftlige noter blev udvekslet i december og modindlæg i januar. Kommissionen begyndte sin undersøgelse den 15. Mars 1962. Vidneforklaringerne tog 8 dage og procedurerne tog 3 dage. Imidlertid foreslog den

britiske Attorney general og medlem af parlamentet, Sir Reginald Manningham-Buller, der var den britiske regerings agent i sagen, i al hemmelighed og uofficielt, at Danmark og Storbritannien indgik et forlig. Forslaget blev afvist af den danske delegation.

Manningham-Bullers taktik var meget aggressiv ifølge flere af de afhørte, bl.a. KK Sølling. Den britiske delegation forsøgte og formåede at så tvivl om store dele af fremstillingen og den danske bevisførelse.

Otte dage efter var kommissionens rapport færdig. Den 32 siders lange rapport slog fast, at Red Crusader havde været indenfor 6 sømil, med trawlet, "not stowed on deck" dvs. i vandet, hvilket er ulovligt ifølge dansk/færøsk lov, men kommissionen fandt det ikke bevist, at Red Crusader havde fisket.

Kommissionen mente desuden, at Niels Ebbesen ikke havde været berettiget til at skyde med skarpt, og at reglerne for "Hot pursuit" jævnført United Nations Conference on Law of the Seas (UNCLOS) ikke var overholdt af Niels Ebbesen.

Voldgift

Kommissionens sammensætning mindede mest af alt om en voldgiftssag og både den danske og den britiske regering havde indgået en aftale om at respektere kommissionens rapport uden ankemulighed. Den danske regering mente, at den havde krav på at få udleveret Red Crusaders kaptajn til retsforfølgelse i Tórshavn, mens den britiske regering mente, at Red Crusaders rederi havde et erstatningskrav mod den danske stat for skaderne på skibet. Den britiske regering mente desuden, at sagen burde få konsekvenser for KK Sølling.

Efter politiske og diplomatiske forhandlinger indgik regeringerne dog en aftale om at frafalde alle krav til en vis frustration indenrigs både i Storbritannien, hvor skotsk valgte parlamentsmedlemmer mente, at skotske trawlere ikke længere kunne kende sig trygge ved Færøerne, og til stor frustration på Færøerne, hvor den generelle holdning, der kom til udtryk i færøske medier, var, at den danske regering havde bøjet sig for Storbritannien og britiske trusler om konsekvenser for dansk eksport af "bacon & eggs" som flere medier på Færøerne skrev, bl.a. Den republikanske avis 14. September¹⁹.

Det var dog ikke kun på Færøerne, at dette var den gængse opfattelse. Flere danske medier havde kritiske artikler og læserbreve fra folk, der mente at Søværnet havde gjort sin pligt vest for Færøerne, men regeringen havde bøjet sig for den britiske overmagt.

¹⁹ Leder (2. febr. 1963). Bacon and Eggs. 14. September. "Men nú er knappliga okkurt vinaband, sum ikki má slitna, Okkurt tey rópa Bacon and eggs".

*”Kommandør Sølling har kun brugt den væbnede magt, som hans instruktioner fra marineministeriet giver ham, som et dansk-færøskt anliggende, der ikke vedkommer England”*²⁰

Politiken dedikerede den satiriske ATS klumme på bagsiden til sagen²¹.

”Sørøver og handelsretten i Cafe Haag har afsagt følgende kendelse i Red Crusader Sagen. Retten kunne ikke se, med hvilken ret vedkommende retter skyts i retning af red Crusader som rettelig skulle være vist til rette på en ret meget mindre rethaverisk måde, idet orlogshelt Sølling kunne: 1. have viftet med en spegepølse, 2. have sendt en matros over for at sige: nu må de ærligt talt meget undskylde, 2. have fisket selv for at gøre Ted Wood flov og give ham røde øren, eller, 4. have sænket sit skib i protest.

Sølling modtog desuden adskillige private telegrammer med tilkendegivelser²²

Uoverensstemmelserne

Den faktiske fremstilling af begivenhederne indeholder selvfølgelig flere uoverensstemmelser.

Uoverensstemmelserne mellem Skipper Woods og KK Søllings forklaringer kunne i store træk afklares med fremlæggelse af beviser.²³ I Foreign Offices arkiver viser, at den engelske regerings agent ikke troede Woods forklaring og gjorde flere forsøg på at få Wood til at ændre forklaringen på punkter, som efter hans mening helt åbenlyst ville blive skudt ned i Haag.

Den engelske regerings taktik var at flytte fokus. Danmarks insisteren på, at skipper Wood skulle retsforfølges efter færøsk/dansk lov i Færøernes ret, blev efter langstrakte forhandlinger efterånden ændret til, at sagen skulle for en uafhængig undersøgelseskommission Haag. Og den danske regerings konkrete anklager om ulovligt fiskeri og efterfølgende flugt fra myndighederne kom i Haag til at omhandle, hvorvidt Niels Ebbesen havde forbrudt sig mod de internationale regler for Hot Pursuit i UNCLOS i forbindelse med beskydningen og i forbindelse med de givne signaler og advarsler før selve beskydningen.

²⁰ Virumbladet 11. april 1962.

²¹ Dato ukendt.

²² Familien Søllings private dokumenter. Delvis publiceret af foreningen Maritime venner.

²³ (1962). Anglo-Danish fishing disputes and incident involving trawler 'Red Crusader'. FO 371/165911. F. Office. National Archives.

Kap 2

SKUDEEPISODEN, LIGNENDE EPISODER OG DE UMIDDELBARE REAKTIONER

KK Sølling er ikke den første kommandørkaptajn på et fiskeriinspektionsskib, der giver ordre til at skyde efter en såkaldt *fisketyv* (*veiðitjófur* - almindelig færøsk betegnelse for skotske og franske trawlere, der fiskede ved Færøerne). Brug af skydevåben i forbindelse med arrestation af skotske trawlere var et nok så almindeligt redskab i perioden. Brugen af våben blev som regel brugt i forbindelse med trawlers flugt ud i internationalt farvand og deres modvillighed mod at parere ordre fra det danske søværns inspektionsskibe, der skiftevis varetog fiskeriinspektionen ved Færøerne.

Størstedelen af disse skudepisoder vakte dog ikke nævneværdig opmærksomhed hos andre end færøsk presse, der traditionen tro²⁴ dækkede fiskeriinspektionens arbejde ved Færøerne og de retssager, der normalt opstod i kølvandet på disse i Færøernes ret. Hverken de danske eller de britiske dagblade havde korrespondenter på Færøerne, og derfor blev disse begivenheder meget sporadisk, hvis overhovedet, dækket i medierne i Danmark og i Storbritannien. Da disse episoder jo fandt sted på havet og ofte først kom offentligheden for øre dage eller uger efter selve hændelsen, har det sandsynligvis været så som så med den offentlige interesse.

Lignende episoder

En opgørelse blev gjort over episoder, hvor diverse danske fiskeriinspektionsskibe så sig nødsaget til at bruge våben, i forbindelse med retssagen i Haag²⁵. Der er sågar også eksempler på, at danske fiskeriinspektionsskibe skød eller truede med at skyde efter færøske småbåde, der fiskede ulovligt ved Grønlands kyster.

I en rapport til chefen for Ingolf af 17. Juli 1935 meddeler søløjtnant J.B. Bonnek, at under opbringelse af færøske "dorries"²⁶ i skærgården ved Sukkertoppen, at færingerne ikke var til at tale med, og at de først stoppede efter at løjtnanten fra Ingolfs motorbåd havde demonstreret sin pistol og skudt nogle skarpe skud med den. Årsagen til advarselsskuddet fremgår ikke af rapporten.

²⁴ allerede den tidligste spire til en færøsk presse *Føroyingatiðindi*?, der udkom fra 1892 til 1901, finder vi et eksempel på kritiske artikler vedrørende engelske trawlers fiskeri tæt ved de færøske kyster.

²⁵ Add. 3, Marinestaben (1962-63). Chefen for Niels Ebbesen KK Sølling's arkivalier og Søværnskommandoens ind- og udgående skrivelser - Rigsarkivet. Løbenr. V-54.

²⁶ Et ukendt antal færøske fiskere fiskede med færøske både (ikke dorries). Dette er sandsynligvis en fejl i gengivelsen ved Grønlands kyster i en årrække.

Den 1. november 1936 blev den britiske trawler Nubia overhalet af en motorbåd, tilhørende de færøske politimyndigheder. Dette skete ved øen Svínøy. Ifølge forklaringen blev trawleren beskydt med riffelskud fra politiets motorbåd. Sagen gav anledning til britiske bekymringer, men sagen *“løb ud i sandet”* ifølge opgørelsen.

Den 30. Maj 1937 afgav inspektionsskibet Islands Falk 10 skarpe skud mod den britiske trawler A. 315 Peter Hendrik, der fiskede ulovligt i farvandet syd for Mikines (i øvrigt samme farvand som Red Crusader blev anholdt i) De 10 skarpe skud faldt efter at trawleren ikke havde reageret på 15 løse advarselsskud.

Den 22. juni 1937 afgav inspektionsskibet Islands Falk to skarpe skud mod boven af den britiske trawler G.Y.229 Relonzo, som fiskede ulovligt i farvandet øst for Sumba på øen Suðuroy, da denne hverken reagerede på stopsignaler eller adskillige løse skud.

Den 27. juli 1937 afgav inspektionsskutteren Maagen tre skarpe skud mod boven af fire færøske fiskefartøjer, da disse ikke var stoppet for løse varselsskud. Episoden fandt sted i nærheden af Frederikshåb (Paamiut).

Den 14. juli 1939 anholdt inspektionsskutteren Ternan, den færøske kutter Hanna (T.G.670) i nærheden af Fiskenæsset, Grønland. Hanna stak ankeret og forsøgte at sejle fra inspektionsskutteren, da denne gav stopsignal. Inspektionsskutteren afgav 3 varselsskud uden resultat, hvorefter der blev skudt med skarpladt våben efter Hanna. Ved opbringelsen blev det konstateret, at en træffer havde sprængt nedgangskappen forude på kutteren. Den færøske skipper, Ewald Hentze, vedgik på stedet en bøde på 600 kroner, hvorefter skibet blev frigivet.

Den 16. september 1950 afgav Maagen fire skarpe varselsskud mod det norske fiskefartøj, Platon, syd for Ivigtut.

Den 11. Maj 1954 afgav inspektionsskutteren Y.366, en serie skarpe skud imod den franske trawler Lazard Jean-Marie. Trawleren undslap i mørket på grund af inspektionsskutterens ringe fart.

Og den 30 maj 1958, kun tre år før red Crusader sagen, afgav inspektionsskutteren Y.343 en skarp maskingeværssalve imod den britiske trawler Aberdeen Progress øst for Sandoy. Aberdeen Progress *“unddrog sig ved flugt retsforfølgelse”*²⁷ ifølge rapporten, som er underskrevet af Kaj Nolsøe Bang, daværende direktør for fiskeriinspektionen på Færøerne.

²⁷ Se note 25.

Ovenstående rapport viser, at Red Crusader ikke på nogen måde var en enlig svale, men at det danske søværns brug af våben til at beskyde skibe, der bedrev ulovligt fiskeri, var almindeligt, om ikke udbredt i Nordatlanten. Rapporten nævner kun det danske søværns brug af våben. Den islandske fiskeriinspektion beskød også flittigt britiske skibe²⁸ både med varselsskud og med skarpe skud. Den islandske konflikt med Storbritannien i perioden efter 2. Verdenskrig er dog af en helt anden karakter end Red Crusader sagen, da britiske skibe under Operation Whippet²⁹ eskorterede britiske trawlere i kohorter under fiskeriet ved Island, på grund af de politiske uoverensstemmelser mellem Storbritannien og Island.

Mediernes interesse

Red Crusader sagens karakter og sagens dramatiske natur med skarpe skud, flugt, *Hot Pursuit*, og internationale forhandlinger mellem to nationers "krigsskibe" på åbent hav, vakte naturligvis mediernes interesse. Og det gik meget hurtigt op for Færøernes Marinedistrikt i Tórshavn, at medierne havde fået nyt om de dramatiske begivenheder. Niels Ebbesens aktion mod Red Crusader startede efter et tip fra folk³⁰ der havde set Red Crusader fiske i nærheden af øerne.

Allerede den 30. maj 1961, sendte Færøernes Marinedistrikt Tórshavn en pressemeddelelse til de færøske aviser og Færøernes radio³¹ :

"Via København har marinedistriktet underrettet det engelske admiralitet, som straks har beordret en hurtiggående fregat og en minestryger til at løbe "Niels Ebbesen" i møde for at forsøge at overtale trawlerskipperen til at vende om og følge "Niels Ebbesen" til Tórshavn for pådømmelse. "

Pressemeddelelsen viser, at Færøernes marinedistrikt muligvis havde en naiv forestilling om, hvilke interesser den britiske flåde havde i konflikten, som forhandlingerne mellem Niels Ebbesen og MS Troubridge det efterfølgende døgn skulle vise. Pressemeddelelsen giver også indblik i, hvor sikker Marinedistriktet var på, at Red Crusader havde fisket ulovligt. Selvsamme sikkerhed kom også til udtryk i KK Søllings kontante handlemåde.

²⁸ Johannesson, side 162-176.

²⁹ Ibid. Side 162.

³⁰ Vides ikke hvem.

³¹ Brev nr. 126.1.8/1994 Landsstyre, F. (1961-1962). Løgmansskrivstovan. Journal nr. 13-6-3 Landsskrivstovan.

Skotske aviser

Ikke uventet blev skipper Wood hovedperson i både britiske og færøske aviser, men danske mediers fokus i større grad var på KK Søllings rolle i sagen.

Scottish Daily Express sendte fotograf Farquar McKechnie med fly ud til skibenes position for at fotografere den "stand off" der var mellem Niels Ebbesen på den ene side og ministrygeren Wotton og fregatten

Troubridge på den anden side med Red Crusader i midten. Billedet prydede forsiden dagen efter³² med overskriften "*Skipper defiant*" I en af flere underrubrikker stod "*Typhon Ted says: I'm going home*".

Scottish Daily Majl havde også Red Crusader sagen på forsiden og fokus på Ted Wood. "*Skipper Ted Wins*"³³.

Regionalavisen The Press and Journal der udkom i Aberdeen og omegn havde også Red Crusader på forsiden.

Forsideoverskriften lød: "*Gunned trawler is on way home*" Avisens fokus på sagen var bredere og mere detaljeret, sandsynligvis på grund af dens lokalkendskab. Blandt andet havde Press and Journal viden om, at Niels Ebbesen var bygget på et skibsværft i Aberdeen, dog ikke samme værft som Red Crusader.

The Press and Journal vidste også, at en det lokalt valgte parlamentsmedlem, Hector Hughes, havde tænkt sig at rejse sagen i det britiske underhus samme dag. The Press and Journal forbandt allerede i avisen den 31. maj 1961, Red Crusader sagen med de forestående forhandlinger om en ny 12 sømilegrænse ved Færøerne.

Det er ikke utænkeligt, at The Press and Journal med sit lokalkendskab kendte Ted Woods blakkede ry og derfor var tilbageholdende med at gøre ham til den store søhelt på samme måde, som de landsdækkende aviser ufortrødent gjorde allerede før Red Crusader kom i havn i Aberdeen, dvs. før aviserne havde talt med Ted Wood.

Konferencen mellem Wotton, Troubridge og Niels Ebbesen skete kun ca. 100 sømil fra Pentland Firth. Hvorpå skibene sejlede til Aberdeen. Dette medvirkede naturligvis til, at de skotske aviser var først med nyhederne og først til at interviewe Ted Wood.

Begivenhederne ved Færøerne vakte ikke tilnærmelsesvis samme opsigt i de store britiske aviser.

³²Scottish Daily Express 31. maj 1961, forsiden.

³³Scottish Daily Majl, 31. Maj 1961, forsiden.

Den britiske avis The Guardian havde dog en notits på forsiden 31. maj 1961 med overskriften *"Danes protest to Britain"*. Og The Times havde en notits, der satte spørgsmålstegn ved, om Ted Wood var en helt, eller en der havde fisket ulovligt.

Den 1. juni 1961 fulgte de førnævnte aviser op på det, der i journalistisk optik unægtelig var en god historie.

Scottish Daily Majls forside overskrift lød: *"Tiger Ted' warns: Stop the Danes"*. Og The Press and Journal skrev: *"Skipper Ted (danes, red.) Trying to chase us of the seas"*.

Scottish Daily Express skrev på forsiden: *"Danish Gunboat stays out"* Hvor skipper Wood i Daily mail blev kaldt Tiger Ted, blev hann i Scottish Daily Express kaldt Typhoon Ted.

En tilfældighed uden tvivl, men ret så morsomt kuriosum er, at selvsamme avis' bagside rummede en helsides annonce fra Lurpak, Danish Butter.

På trods af meget sparsomme oplysninger og ringe mulighed for at vide, hvem der havde gjort hvad, vest for Mykines, så blev Ted Wood fremstillet som søslagets helt i de skotske medier. Aviserne forholdt sig kritisk til KK Søllings handle måde og forholdt sig i meget begrænset omfang til årsagen til konfrontationen, navnlig påstanden om, at Red Crusader havde fisket ulovligt. Det er der uden tvivl flere årsager til.

Britiske skibes ret til at fiske ved Færøerne og Island var genstand for internationale uenigheder i perioden. Efter at de Forenede Nationers (FN) første Havretskonference i 1958 endte uden bindende aftaler, vedtog den islandske regering en 12 sømilegrænse rundt om Island. Storbritannien protesterede og sendte krigsskibe ud for at beskytte britiske trawlere i islandsk farvand.

Færøerne ønskede også en udvidelse af sømilegrænsen, men en aftale³⁴ mellem Danmark, for så vidt angående Færøerne³⁵, og Storbritannien, gav britiske skibe tilladelse til at fiske mellem 6 sømilegrænsen og 12 sømilegrænsen rundt om Færøerne. Tilladelsen var ikke gældende for skibe af anden nationalitet. Storbritanniens skiftende regeringer kæmpede alle indædt imod de lande, der forsøgte at begrænse fiskeriet i egne farvande. Det Færøske lagting accepterede det britiske fiskeri mellem 6 og 12 sømils grænsen, da det for Færøerne betød, at briterne accepterede, at der var en 12 sømilegrænse, og at denne kunne genforhandles eller opsiges tidligst 27. april 1962. (Forhandlingerne om sømilegrænsen spiller en betydelig rolle i de politiske forhandlinger omkring Red Crusader sagen og bliver detaljeret behandlet andre steder).

³⁴ Bekendtgørelse om en i København den 27. april 1959 mellem Danmark og Det forenede Kongerige Storbritannien og Nordirland afsluttet noteveksling til afløsning af den britiske noteveksling ad 22. april 1955 om ændringer i konventionen af 24. juni 1901 vedrørende fiskeriet i havet omkring Færøerne.

³⁵ Færøernes lagting vedtog den 24. februar 1959 det foreliggende forslag til overenskomst).

En anden årsag til mediernes stillingtagen og vinkling, var, at der fra skotsk side var tale om en mellemstatslig konflikt mellem to lande, Danmark for så vidt angår Færøerne og Storbritannien. Journalistisk sædvane tro, var journalisterne patriotisk loyale og undlod at forholde sig kritisk til deres eget lands praksis og spørgsmålet om skyld, da der jo var tale om en mellemstatslig konflikt, hvilket Red Crusader sagen var i samme øjeblik fregatten Troubridge og minerydderen Wotton av Admiralitetet blev bedt om at sætte kurs mod Red Crusader via telegram fra the Admiralty i Port Edgar, Foreign Office i Scotland³⁶. Den 30. maj 1961³⁷.

Ted Wood blev i aviserne karakteriseret som en forkæmper for imperiets rettigheder i en tid i hvor det britiske imperium smuldrede.

Danske aviser

Konfrontationen mellem Red Crusader og Niels Ebbesen prydede også flere danske avisers forsider allerede den 31. maj. 1961.

Ekstrabladets forsideoverskrift lød *"Ordre til Niels Ebbesen: Følg Pirat-Trawleren til det sidste"*.

Ifølge bladets oplysninger ville KK Sølling muligvis senere på dagen begive sig i motorbåd til Aberdeen og der anmode de britiske politimyndigheder i Aberdeen om at gribe ind over for Red Crusaders skipper Ted Wood.

Red Crusader sagen fyldte morgenavisen BT's forside og bagside den 31. maj 1961. På forsiden var der to billeder, et af Ted Wood og et af KK Sølling. Overskriften over billederne lød *"Søslagets mænd"*

På bagsiden skrev BT, at det dansk/engelske søslag ville blive behandlet i det britiske underhus, og at den danske regering forventede at få Red Crusaders kaptajn udleveret til retsforfølgelse ad diplomatisk vej.

Avisen Berlingske Aftenavis (omdøbt til Weekendavisen i 1971) valgte noget usædvanligt at forfølge en vinkel, der var kritisk mod den danske håndtering. *"De danske orlogsgaster var ubevæbnede efter henstilling fra den britiske regering"* skrev Berlingske Aftenavis på forsiden den 31. maj 1961.

Ifølge Berlingske aftenavis var afvæbningen af de danske prisemandskaber sket kun en måned forinden og på forslag fra den britiske regering. Afvæbningen var ifølge Berlingske Aftenavis hovedårsagen til, at Red Crusader kunne overmande prisemandskabet og stikke af.

³⁶ Annex 1, RED CRUSADER - sagen 1961 - RED CRUSADER - sagen 1962. Marinestaben. Rigsarkivet. Løbenr. V-57.

³⁷Ibid. Note 9, side 5.

Afvæbningen på britisk anmodning var en pinlig affære, og ifølge Berlingske Aftenavis planlagde regeringen allerede den 31. maj 1961, dvs. før Red Crusader anløb havnen i Aberdeen, at give søværnskommandoen ordre om at lade prisemandskaber være bevæbnet i fremtiden.

Avisens traditionelt borgerlige journalistik har sandsynligvis medvirket til, at avisen kunne være kritisk mod regeringen, der på tidspunktet var ledet af socialdemokratisk statsminister Viggo Kampmann og Det Radikale Venstre. I hvert fald er Berlingske Aftenavis regeringskritiske dækning af sagen iøjenfaldende.

Berlingske tidende havde en neutral artikel på forsiden, under overskriften *"Skarpe danske skud mod britisk trawler"*³⁸ Artiklen var ukritisk gengivelse af begivenhederne, som Berlingske tidende havde forstået den.

Beskydningen ved Færøerne prydede først Politikens forside den 1. juni 1961. Politikens dækning af sagen var kritisk mod briterne og i særdeleshed mod Wotton og Troubridges rolle. De britiske skibe havde ifølge Politiken assisteret Red Crusader i dens flugt og narret det danske prisemandskab fra borde. Avisens tilhørsforhold til Radikale venstre, der dannede regering med Socialdemokraterne på tidspunktet, skinner igennem, eksempelvis i avisens dækning af afvæbningen. Hvor Berlingske aftenavis er kritisk mod den danske regering for at lade prisemandskabet afvæbne kort forinden affæren, er Politiken kritisk mod de britiske Officerer, der ifølge bladet narrede prisemandskabet til at tro, at de havde fået en ordre fra Niels Ebbesen om at forlade skibet.

Avisens dækning romantiserer Niels Ebbesens rolle. Eksempelvis i underrubrikken til forsideartiklen.

"Som en skygge vil dette gamle engelske krigsskib følge "den røde Korsfarer" til havs. Og da der synes at være både brændsel og fødevarer ombord på fregatten, kan blokaden gennemføres over lang tid."

Politiken behandler i den efterfølgende søndagsavis³⁹ det politiske forhold mellem Danmark og Færøerne og Danmarks udenrigspolitiske forpligtelser.

I en bagsideartikel, der minder mest om en redaktionel kommentar, udtrykkes en vis fornærmelse over briterne under overskriften *"Da den britiske gentleman forglemte sig"*. Politiken påpeger, at briterne allerede har en særordning, der giver britiske skibe ret til at fiske mellem den gamle og den nye grænse ved Færøerne.

³⁸ Berlingske tidende 31. Maj. 1961, forsiden og side 2.

³⁹ De danske aviser findes alle i Statsbiblioteket og i de respektive avisers egne online arkiver (kræver i fleste tilfælde abonnement.).

I kommentaren er der en form for påmindelse til den danske forhandlingsdelegation og de forestående forhandlinger om rettigheder til at fiske ved Færøerne, om ikke at glemme, hvor vigtigt fiskeri er for den færøske økonomi.

”Selv om den danske regering og de danske forhandlere ikke vil lade sig lede af egne følelser, når sagen skal drøftes, må de tage hensyn til færingeres følelser...()...Den danske regering har med hjemmestyreloven af 1948 forpligtet sig til at varetage færøske interesser udadtil, på akkurat samme måde som den varetager bornholmske, vestjyske og københavnske.”⁴⁰

De danske aviser behandlede overordnet konflikten som en dansk/britisk konflikt og ikke en færøsk/britisk konflikt mellem den danske regering og den britiske. I meget ringe grad, hvis overhovedet, blev Red Crusader affæren set som et færøsk anliggende eller som et færøsk problem. Dansk fokus var på konflikten, dens implikationer for dansk søværn og det tillidsbrud, som de mente briterne havde begået. Årsagen til Niels Ebbesens ageren, dvs. beskyttelse af Færøernes suverænitet, vakte ikke den danske presses interesse.

Færøske aviser

Den færøske avis, Dimmalætting, med undertitlen Amtstidende for Færøerne, havde også en artikel om begivenhederne nord for Mykines på avisens forside den 31. maj. 1961⁴¹. Det vides ikke, om andre aviser udkom denne dag. Ingen af de færøske aviser udkom dagligt i denne periode.

Avisen var ejet af fremtrædende medlemmer af Sambandspartiet og avisens linje var i tråd med Sambandspartiets politik, dvs. en meget rigsfællesskabs-venlig linje.

Avisen synes dog at have været fejlinformeret, da avisen i forsideartiklen mente at vide, at Skipper Wood på daværende tidspunkt havde indvilliget i at følge efter til Tórshavn. Hvilket han på intet tidspunkt gjorde, efter at beslutningen om at flygte, var taget.

Skipper Wood var en kendt person på Færøerne, specielt for sit blakkede ry. Ifølge avisen havde Skipper Wood tidligere fået en bøde på Færøerne. Dog ikke for ulovligt fiskeri, men for uden tilladelse at sælge fårehoveder på Færøerne. Færøske fiskeskibe købte jævnligt skotske fårehoveder i Skotland.

I den efterfølgende avis, den 3. juni er skuffelsen synlig over de britiske skibe Wotton og Troubridges rolle. *”Engelsk orlogsmænd hjalp Red Crusader til at undslippe Niels Ebbesen”* skrev avisen på forsiden. Avisens

⁴⁰ Politiken, 4. Juni 1961, side 34.

⁴¹ Alle de her nævnte færøske aviser findes i det Færøske nationalbiblioteks online avisarkiv www.tidarit.fo.

artikel var uden by-line, hvilket var almindelig praksis i færøske aviser i 60erne. De fleste aviser på Færøerne var indirekte eller direkte via ejerskab knyttet til politiske partier⁴².

Det republikanske partis (Tjóðveldisflokkurin) avis 14. September, nærede ikke uventet stor mistro til den danske regerings evne til at håndtere Red Crusader sagen på en for Færøerne tilfredsstillende måde. I avisens (på forsiden og fortsat på side 1) udgave 7. Juni 1961 knyttes Danmarks (på vegne af Færøerne) forhandlinger med briterne om udvidelsen af Færøernes søterrium sammen med Danmarks egen handelspolitik. Avisen hverken henviser til, citerer kilder ella beviser på anden måde sin påstand, der derfor højst sandsynligt ikke er udtryk for andet end avisens politiske linje.

*"Danskere har hidtil været nødsaget til at bruge den færøske søterritorielle grænse som led i sin egen handelspolitik"*⁴³

Denne påstand forbliver en central påstand gennem hele forløbet og bliver gentaget i Lagtinget, i Folketinget og i færøske aviser ad flere omgange.

Denne form for politisk påstand er ikke ukendt på selvstændighedsfløjen i Færøsk politik og må, uanset om det kan sandsynliggøres om den er sand, regnes som en del af selvstændighedsfløjens retoriske fremgangsmåde. Samme retoriske virkemiddel blev brugt af det republikanske parti og partiets avis til at anklage den danske regering⁴⁴ for at bruge Færøerne som handelsvare i forhandlingerne mellem Danmark og Nato.

Partiet mente i 1976, at Danmark økonomisk slap billigere i NATO, fordi det stillede Færøerne og Grønland til rådighed for NATO. Bladet omtalte forsvarsminister Orla Møllers forestående besøg på Færøerne og opfordrede til demonstrationer for at gøre det klart, at hverken han eller *"hans militære installationer"* nogensinde havde været ønsket på Færøerne, hvilket var en sandhed med modifikationer, da de færøske partier havde forskellige holdninger til Natos tilstedeværelse. Det borgerlige parti Fólkaflokkurin var erklæret for Natos tilstedeværelse og Natos militære virksomhed.

Det er karakteristisk for Danmarks militære politik og forhandlinger med hensyn til Natos tilstedeværelse (Færøerne var ikke selvstændigt medlem af Nato), at Færøernes lagting og landsstyre generelt ikke blev

⁴² For en gennemgang af Færøsk avishistorie og de færøske avisers politiske tilhørsforhold, se Dalsgaard, A. Ó. (2002). Føroysk blaðsøga 1852-2002 Sprotin.

⁴³ Side 2. 14. September, 7. Juni 1961.

⁴⁴ Side 46, Jensen, B. (2002). "Færøerne under den kolde krig (1945-1991)." Føroya landsstýri.

informeret. Lagmanden blev delvis indviet i regeringens politik, men kun forsåvidt det blev anset for hensigtsmæssigt, og der var således ikke tale om systematisk⁴⁵ informering.

Med hensyn til de fiskeripolitiske forhandlinger var situationen anderledes, da mellemstatslige forhandlinger, der blev varetaget af Udenrigsministeriet, skulle forelægges lagtinget.

Udenrigsminister Jens Otto Kragh gav en redegørelse af Red Crusader sagen i folketinget den 9. juni 1961. Lagtinget blev ikke underrettet. Lagtinget debatterede ved flere lejligheder Red Crusader sagen.

Umiddelbare politiske reaktioner

Det fremgår af det færøske landsstyres arkiver, at landsstyret blev underrettet af Rigsombudsmanden på Færøerne i brev dateret 31. maj 1961⁴⁶. Statsministeriet havde telegrafisk informeret Rigsombudsmanden om, at Udenrigsministeriet samme dag havde sendt instrukser til den danske ambassade i London om at foretage en demarche til det britiske udenrigsministerium. I denne demarche udtalte den danske regering sin forventning til den britiske regering *”om at forhandlingen mellem de to fiskeriinspektionskibe maa føre til at trawleren adlyder den lovlige prisebesætning saaledes, at Niels Ebbesen snarest vil kunne indbringe det britiske fartøj til færøsk havn.”*⁴⁷

Landsstyret blev underrettet, men ikke spurgt til råds af regeringen på dette tidspunkt. Regeringens umiddelbare reaktion og kommunikation var i tråd med landsstyrets ønske om at få den skotske trawler udleveret til retsforfølgelse på Færøerne.

Den britiske regering tog ikke synderlig notits af den danske henvendelse.

I et Aide memoire fra Foreign Office, dateret 7. juni⁴⁸, afviste Foreign Office at udlevere Red Crusader til retsforfølgelse på Færøerne, med følgende begrundelser. (1) Foreign Office var ifølge eget udsagn i en diskussion med Red Crusaders ejere og med Aberdeen Fishing Wessel Owners Association om en mulig løsning på sagen. Denne mulige løsning blev ikke konkretiseret i Aide memoiret. (2) Den britiske regering understregede, at hverken den britiske regering eller nogen af dens repræsentanter satte spørgsmålstegn ved det danske retssystem og retten på Færøernes upartiskhed. Hvilket den de facto gjorde, da den modsatte sig det danske ønske om at få Ted Wood udleveret til retsforfølgelse.

⁴⁵ Ibid.

⁴⁶ Journal nr. 1961, No 101(5), Landsstyre, F. (1961-1962). Løgmansskrivstovan. Journal nr. 13-6-3 Landsskrivstovan.

⁴⁷ Ibid, side 2.

⁴⁸ PM/LP3/61/77, FO 371/159262 -159290.

Det britiske Aide memoire af den 7. juni 1961 blev forelagt folketinget af udenrigsminister J.O. Krag. Udenrigsministeren var stærkt utilfreds med den britiske regerings holdning og gjorde offentligt gældende, at der ikke kunne være nogen tvivl om, at Red Crusader havde fisket ulovligt.

Politiske reaktioner i London

Selv om der er lang vej fra Aberdeen til London, så var Red Crusader sagen tydeligvis en sag med forholdsvis større fiskeripolitiske konsekvenser for Storbritannien end for Danmark. Red Crusader sagen landede på Premierministerens bord i London med det samme.

Premierminister Harold Macmillan bad allerede 31. maj 1961 om at blive orienteret om sagen⁴⁹

I såkaldte *Personal Minutes* til Lord Privy Seal, The First Lord og The Admiralty, bad Harold Macmillan, om, at sagen blev håndteret "*firmly, but off course fairly*". For Harold Macmillans regering kunne Red Crusader sagen komplicere de britiske skibes mulighed for at fiske i Nordatlanten. "*Our Trawlers have been pretty heavily pressed by the Icelanders, but up to now there has been no shooting. I am surprised at the danes doing this.*"⁵⁰

Forskellene i de umiddelbare politiske reaktioner og i niveauet af engagement fra henholdsvis København og London kan tilskrives sagens mulige politiske OG økonomiske konsekvenser. Dansk aggressivitet i Nordatlanten blev tolket som en mulig økonomisk trussel for Storbritanniens fiskeri. Storbritanniens fiskeindustri havde i 1961 mistet territorium i Nordsøen (Norges unilaterale fastsættelse af 12 sømils grænse) og af Islands nye søterritoriale 12 milegrænse.

Danmark varetog færøske fiskeripolitiske interesser, men København havde intet økonomisk incitament til at tage Red Crusader sagen op på højeste niveau. Danmarks umiddelbare forventning om, at Storbritannien ville være samarbejdsvillig kan i det lys forekomme naiv.

Denne naivitet går igen gennem sagens forløb. Den britiske agents aggressive taktik kom bag på KK Sølling og de andre der blev afhørt⁵¹. Denne aggressivitet bliver omtalt flere steder, bl.a. Af Sølling selv⁵²

Storbritanniens agent i sagen var the Queens councillor, assisteret af Attorney General (britisk pendant til Rigsadvokaten) Sir Reginald Manningham-Buller. Der blandt stod for afhøringerne. Manningham-Buller var

⁴⁹M175/61, FO 371/159262 -159290.

⁵⁰Ibid.

⁵¹Ole Kropps erindringer (Sølling familien private arkiv).

⁵²Side 20 i KK Søllings forelæsning for Søløjtnantsselskabet. Marinestaben (1962-63). Chefen for Niels Ebbesen KK Sølling's arkivalier og Søværnskommandoens ind- og udgående skrivelser - Rigsarkivet. Løbenr. V-54, V-55 og V-56.

berømt og berygtet og gik under navnet Bullying Manner.⁵³ På grund af sin fremtoning i retten så vel som i politik, hvor han også begik sig.

Ifølge Søllings forelæsning for Søljtnantselskabet var den britiske delegation den danske ganske overlegen i og med, at Storbritannien stillede med fire højesteretssagførere mod den danske delegations ene sagfører, Højesteretssagfører Bent Jacobsen.

Ligheder og forskelle

Selv om der er ligheder på flere punkter, så adskiller Red Crusader episoden sig dog på flere punkter fra de førnævnte anholdelser. Disse forskelle var afgørende for udviklingen af episoden, så denne blev til en mellemstatslig uoverensstemmelse i stedet for en ikke ualmindelig national retssag om ulovligt fiskeri med bøde og det, som normalt hørte til af tilbageholdelse af fangstgrej og fangst.

Tilbageholdelsen af Niels Ebbesens ubevæbnede prisemandskab ombord på det flygtende skib udgjorde en af de væsentlige årsager til forløbets udvikling.

Forud for forfølgelsen af Red Crusader, var det sædvane i forbindelse med inspektion, at prisemandskabet, som gik ombord på fremmede skibe, var bevæbnet. Denne søværnets praksis ved Færøerne blev ændret kort før red Crusader episoden, således at prisemandskabet ikke var bevæbnet i forbindelse med boarding af andet skib. Kaj Nolsøe Bang, omtaler denne ændring af praksis i sine memoirer⁵⁴

Denne praksis blev ifølge Bang ændret efter britisk ønske⁵⁵. KK Sølling havde haft et møde med chefen for den britiske fiskeriinspektion i Nordatlanten. Den britiske kommandør⁵⁶ havde bebrejdet danskerne, at de altid boarded de britiske trawlere *“bevæbnet til tænderne, som om de var i krig”*⁵⁷.

Dette faldt fiskerne for brystet, og han henstillede derfor til, at man fremover kun satte ubevæbnede folk ombord, når britiske skibe blev undersøgt eller anholdt.

K. N. Bang forsøgte som sektionschef for Færøernes kommando ifølge sine egne erindringer at protestere mod at afvæbne prisemandskaber i fremtiden, da der var flere eksempler på, at prisemandskaber ved Island

⁵³Cullen, P. V. (2006). *A Stranger in Blood: The Case Files on Dr John Bodkin Adams*. London, Elliott & Thompson.

⁵⁴Bang, K. N. (1974). *Færøerne--mine fædres land*, Eget Forlag : [eksp.] Nolsoyarstova.

⁵⁵Ibid. Side 49.

⁵⁶K.N. Bang nævner ikke andet om kommandøren, end at han blev kaldt Captain Fish. Mødet er sandsynligvis i forbindelse med et britisk søinspektionsskibs besøg på Færøerne, hvilket skete jævnligt.).

⁵⁷Ibid. Side 49.

var blevet overmandet. Det lykkedes dog ikke, og en afgang blev truffet, ifølge Bang på højere sted, om, at prisemandskab fra danske fiskeri-inspektionsskibe ikke skulle være bevæbnede, når de boardede britiske skibe.

*“ Havde vi undladt at lytte for meget til “Captain Fish”, havde vi sikkert forebygget den alvorlige episode, der indtraf den 29. Maj 1961... ”*⁵⁸

KK Sølling giver selv en udredning af den foroven nævnte episode, der førte til, at prisemandskabet under normale forhold ikke længere var bevæbnet i forbindelse med boarding, i en forelæsning for Søløjtnantsselskabet 23. Mars 1963⁵⁹

Ifølge Sølling, der heller ikke nævner chefen for den britiske søinspektion i Nordatlanten ved navn, blev den britiske opfordring diskuteret med SVK og derefter accepteret. Det havde sine fordele at være ubevæbnet, da det gjorde båden, der blev brugt til boarding, lettere og gjorde boarding af skibe i dårligt vejr, tryggere.⁶⁰

Beslutningen kan synes uforståelig set i lyset af de mange konfrontationer med specielt britiske trawlere in mente og med chefen for Færøernes kommandos anbefaling. Det vides ikke, hvem der traf afgørelsen.

Det kan synes, som om forholdet mellem de overordnede i det overordnede forhold mellem den danske og den britiske marine på ledelsesniveau, var præget af god samarbejdsvilje og en gentleman tilgang til hinanden.

Dette gode forhold var på ingen måde repræsentativt for forholdet mellem de britiske fiskeskibe og de færøske myndigheder eller blandt befolkningen på Færøerne, hvor især britiske skibe blev karakteriseret som "fisketyve" (*veiðutjóvar*) og generelt havde et dårligt ry.

Det gode forhold mellem danske og britiske søOfficerer kan synes uforståeligt set i lyset af de konfrontationer, der havde været mellem britiske og islandske skibe i torskkrigen (1958-1961) hvor 22 britiske fregatter blev sendt til Island for at "passe på" de britiske skibe, der fiskede ved Islands nye søterritoriale grænse. Der var uttallige konfrontationer mellem britiske fregatter og den islandske kystvagt i perioden og i de efterfølgende torskkrige.

Færøerne og Island havde sammenfaldende fiskeripolitiske interesser, desuden var der en reel risiko for, at Islands udvidelse ville få negative konsekvenser for Færøerne, da britiske fiskeskibe ville være tilbøjelige til at

⁵⁸ Ibid. Side 49.

⁵⁹ Marinestaben. "Chefen for Niels Ebbesen Kk Sølling 'S Arkivalier Og Søværnskommandoens Ind- Og Udgående Skrivelser - ". Rigsarkivet, 1962-63. Løbenr. V-56.

⁶⁰ Ibid. Side 5.

søge mod Færøerne i stedet for Island, hvor de blev mødt af den islandske kystvagt og deres trawlwire klippere.

Kap 3.

GEOPOLITISK BETYDNING

Uden videre stillingtagen her og nu, så må den geopolitiske situation og den militære tilstedeværelse i Nordatlanten tages i betragtning i forhold til en analyse af Storbritanniens og Danmarks bevæggrunde og handlinger i Red Crusader sagen.

Kort sagt hvilke interesser havde henholdsvis den danske socialdemokratiske regering og den konservative britiske regering i regionen, politisk og økonomisk?

For Danmark

Danmarks involvering på eller ved Færøerne var af geopolitisk betydning for regeringen i København, men ikke af nævneværdig økonomisk betydning.

Den Kongelige enehandel og dennes handelsmonopol på Færøerne var i 1961 en saga blot⁶¹.

Anden halvdel af 1800-tallet bliver af de fleste færøske historikere betragtet som en brydningstid for det færøske samfund. Det danske kongelige handelsmonopol bliver nedlagt i 1856. I fraværet etableres flere private handelshuse, der primært importerede handelsvarer. Disse handelshuse køber og eksporterer også størstedelen af de fisk, der bliver landet. Ofte var selvsamme handelshuse samtidig rederier, det vil sige, de ejede skibene.

Det er dog først under anden verdenskrig, at Færøsk fiskeri som eksport oplever en rigtig højkonjunktur. Den færøske fiskeriflåde bliver moderniseret i efterkrigsårene, og i 60erne oplever Færøerne en industrialisering med centralisering i de større bygder rundt om nyoprettede fiskefabrikker.⁶²

Færøsk eksport var primært fisk, og aftagere af denne var Storbritannien (fersk fisk der blev landet i Grimsby, Hull og andre nordlige havnebyer) og Spanien (Bacalao, klipfisk, saltet fisk). Færøsk eksport til Danmark var

⁶¹ Side 255, Sedal, Færøerne og den kulturhistoriske forskning 1989 Den Kongelige enehandels socioøkonomiske betydning for udviklingen på Færøerne er veldokumentet af færøske historikere. De fleste udgivelser er imidlertid skrevet på færøsk.

⁶² Ibid. Side 256.

ubetydelig. Og Færøernes størrelse taget i betragtning, så havde dansk eksport til Færøerne ikke nævneværdig makroøkonomisk betydning for Danmark.

Færøernes geopolitiske betydning for Nato

Færøerne var økonomisk en udgift på den danske finanslov, en byrde for den danske økonomi i efterkrigstiden. Det skal dog i denne sammenhæng nævnes, at partierne, Miðflokkurin, Tjóðveldisflokkurin og Sjálvstýrsflokkurin jævnligt har påstået, at Danmark har modtaget væsentlig rabat i milliardklassen i forhold til Danmarks økonomiske bidrag til NATO. Rabatten skyldes ifølge partierne Natos base på Sornfelli på Færøerne. Påstanden er aldrig dokumentet eller kommenteret af den danske regering. Hvorvidt basen på Færøerne er indgået i de samlede overvejelser om det danske bidrag til Nato, er uvist.

Men Færøerne havde geopolitisk betydning for Danmark, specielt i en koldkrigs kontekst, da Færøernes geografisk ligger imellem de to stormagter, USA og det forhenværende Sovjetunionen. Færøerne indgik derfor naturligvis i det sprærebælte, som Nato forsøgte at spænde fra Grønland over Island og Færøerne og videre til Norge med det formål at se sovjetiske ubåde, skibe, fly og raketter tidligt.

I 2000 bestilte landsstyret med det højreorienterede borgerlige parti Fólkaflokkurin, en rapport fra historieprofessor Bent Jensen om Færøernes strategiske betydning i den kolde krig. Det lykkedes ikke Bent Jensen at få adgang til de nødvendige østeuropæiske arkiver og rapporten kastede derfor ikke meget nyt lys over specielt Sovjetunionens betænkninger og aktiviteter i regionen⁶³.

Den kastede dog ifølge forskeren selv lys over det politiske forhold mellem Færøerne og Danmark.

”Man har siddet som en lus mellem to negle og ikke ønsket at tirre færingerne. Derfor har man kun fortalt dem en kvart eller to femtedele af sandheden. Det var overraskende at afdække omfanget af den potentielle militære NATO-tilstedeværelse på Færøerne. En fjord var udpeget som ubådsbase for NATO og en flyveplads som base for amerikanske fly i tilfælde af krig, ”⁶⁴

Danmark underskrev Atlantpagten i 1949, og der hersker ikke nogen tvivl om, at forsvarsalliancen omfattede Færøerne, og at Færøerne blev en del af Natos territorium. Dette blev dog bestridt fra færøsk side. Forsvarspolitik var udtrykkeligt dansk sagsområde ifølge den nye hjemmestyrelov (1948). Men Færøernes landsstyre og lagting protesterede flere gange imod etableringen af militære anlæg på Færøerne.

⁶³ Forord til Jensen, Færøerne under den kolde krig (1945-1991).

⁶⁴ Jyllandsposten, 6. Mars 2003.

Den 23. mars 1958⁶⁵ lagde lagtingsmedlem for Tjóðveldisflokkurin, Hanus við Høgadalsá forslag for lagtinget om at kræve en forklaring fra regeringen i København om det såkaldte Early Warning system, som radarbasen på Sornfelli og Loran-C basen ved Eiði var en del af.

Den danske regering nægtede at forhøre sig med lagtingets udenrigspolitiske nævn. Udenrigspolitik og forsvarspolitik var dansk sagsområde og regeringen mente ikke, den var forpligtet til at tage lagtinget med på råd om sin ageren. Sædvanen var, at den danske regering informerede Rigsombudsmanden på Færøerne, som siden informerede lagmanden. I forbindelse med etableringen af militære anlæg var den danske regering meget sparsom med oplysninger. Det fremgår både af Bent Jensens rapport i 2003 og af en tidligere rapport⁶⁶ om Færøernes strategiske betydning i den kolde krig.

Protesterne gjorde ikke den store forskel og igen den 13. januar 1961⁶⁷ blev et forslag om protest vedtaget i lagtinget, denne gang af formanden for Folketingsgruppen.

Spørgsmålet er egentlig, hvor meget den danske regering vidste om de militære installationer på Færøerne.

Da USA i 1958 var nødsaget til at forklare nødvendigheden af nye militære anlæg på Færøerne overfor den danske regering *"hed det uden videre i et hemmeligt notat, at installationerne skulle forstås "som en del af den defensive afskrækkelse af sovjetisk aggression"*⁶⁸.

Færøerne var ikke et selvstændigt medlemsland i Nato, og lagtinget modsatte sig flere gange Natos planer og gennemførelsen af Natos planer på Færøerne, dvs., etableringen af en Nato base på Sornfelli og en amerikansk bemanded Loran-C base ved bygden Eiði. For skiftende færøske landsstyre fra 60'erne og op til sen-80'erne var der tale om et indenrigsanliggende på Færøerne, dvs., et område inden for lagtinget eller landsstyrets selvbestemmelsesret.

Det må kunne konstateres, at den danske regering havde militærstrategiske interesser på Færøerne, og det samme havde Nato.

⁶⁵ Side 195, Lagtingstidende 1958.

⁶⁶ Føroyar í kalda krígunum, (1999) J. Joensen, J.Thorsteinsson J. Dalsgaard, J. P.Joensen.

⁶⁷ Side 102, Lagtingstidende 1960.

⁶⁸ Side 10, B. Jensen, Færøerne under den kolde krig.

For Storbritannien

For Harold Macmillans regering i London havde red Crusader sagen både økonomiske konsekvenser for britisk fiskeri og mulige geopolitiske konsekvenser for det britiske imperium, der kæmpede alene på mange kanter for Freedom of the Seas princippet⁶⁹.

Storbritanniens allerede tabte terræn ved Island i den første torskekrig, hvor Storbritannien så sig nødsaget til at bøje sig for Island i de bilaterale forhandlinger om Islands nye og udvidede søterritorier og godtage, at tidligere tiders britisk fiskeri ved Island var historie. Fiskeri ved Island, Færøerne, Grønland og Rockall udgjorde en meget stor del af det samlede britiske fiskeri i Nordatlanten. Ifølge et estimat udgjorde fiskeriet ved Færøerne 20 procent af den samlede britiske fangst. Fiskeri ved Island var en endda større del af den britiske fiskeflådes samlede fangst.

Harold Macmillans Storbritannien var i 1961 i den britiske imperialismes sidste tid. Det britiske imperium var i afvikling. Sudan, Malaysia og Ghana opnåede selvstændighed i 50'erne og de resterende britiske kolonier i Afrika fik selvstændighed i 60'erne

Red Crusader sagen er kun et år efter Harold Macmillans Winds of Change tale i Sydafrika i 1960, som menes markere begyndelsen på det britiske imperiums afkoloniseringsproces.

Harold Macmillan så dog i Red Crusader sagen mulighed for at score politiske point i Skotland. Den 7. maj 1962 rykker premierministeren Foreign Office efter et positivt resultat af forhandlingerne med Danmark.

*"If we could have a success here, it would do us a lot of good in Scotland"*⁷⁰

Det uddybes ikke, i hvilken sammenhæng Macmillan havde brug for at gøre godt i Skotland, men der er sandsynligvis tale om en generel politisk betragtning om forholdet mellem London og Skotland.

Macmillans Winds of Change tale blæste også nyt liv i debatten i Skotland om skotsk selvstændighed eller skotsk hjemmestyre, som Skotland dog først fik i 1998 efter to folkeafstemninger. I modsætning til de britiske kolonier i Afrika, som Harold Macmillans regering var indstillet på ville få selvstændighed, så havde regeringen intet ønske om, at forholdet mellem Storbritannien og Skotland tog skade. Red Crusader sagen kunne potentielt skade forholdet mellem Storbritannien og Danmark, men også forholdet mellem England og Skotland. Der var behov for politisk beslutsomhed i London.

⁶⁹ Freedom of the Seas var et princip, der blev formuleret af Hugo Grotius i 1609, og betød, at verdenshavene var frie for alle nationers sejlads, handel og fiskeri. For en gennemgang, læs Hugo Grotius Mare Liberum 1609-2009: Original Latin Text and English Translation.

⁷⁰ PREM 11/3769, M117/62 Personal minute (højest sandsynligt fejlkiveret forkert år).

Danmarks forhold til Storbritannien

Island og Færøerne havde nær identiske fiskeripolitiske ønsker om at udvide sine grænser og derved skabe mulighed for kontrolleret fiskeri tæt ved land. Startskuddet til torskkrigen var allerede den 19. maj 1952, da Islands regering offentliggjorde en ny 4 sømilegrænse. Et enstemmigt lagting vedtog selvsamme dag at fremsætte et ønske om at udvide det færøske søterritorium. Men den store forskel mellem Færøerne og Island var, at Island var et selvstændigt land, mens Færøernes udenrigspolitik blev varetaget af regeringen i København og rangerede næppe særligt højt på den udenrigspolitiske prioriteringsliste.

Under alle omstændigheder skulle et sådant ønske formidles via Udenrigsministeriet og fra den danske ambassade i London til den britiske regering.

Det danske diplomatkorps i London ydede en meget passiv⁷¹ indsats i forsøget på at vinde Færøerne samme ret til at udvide sin grænse til 4 sømil.

Omtrent 70 procent af Danmarks eksport i 1950 var landbrugsvarer, og ca. halvdelen af disse blev eksporteret til Storbritannien i form af æg, smør og svinekød. Gode handelsrelationer med Storbritannien var yderst vigtige for Danmark. Forholdet mellem Danmark og Storbritannien er blevet karakteriseret som et kolonialistisk afhængighedsforhold⁷² Et for briterne meget upopulært færøsk ønske, der markant begrænsede briternes mulighed for at fiske og dertil udgjorde en trussel for, at Danmark kunne ende i en lignende konflikt med Storbritannien, som Island gjorde, var et diplomatisk problem for regeringen i København.

Danmarks diplomatiske forhold til Storbritannien blev i 1951 karakteriseret som fuldstændig gnidningsløst af Storbritanniens ambassadør i København, Paul Mason.

*"It is difficult to see how our relations with Denmark can ever basically be anything but good"*⁷³

Storbritannien var opmærksom på muligheden for at den britiske/islandske konflikt om torskfiskeriet i Nordatlanten kunne forværre forholdet til Danmark. Men Storbritannien fik meget tidligt i processen en forsikring fra Grev Reventlow, Danmarks ambassadør i London i 1952.

⁷¹ Johannesson, side 121.

⁷² Ibid. Med referencer til Flemming Just and Thorsten B. Olesen, 'Danish Agriculture and the European Market Schism, 1945-1960', in Thorsten B. Olesen (ed.), *Independence Versus Integration. Denmark, Scandinavia and Western Europe, 1945-1960* (Odense: Odense University Press, 1995), Side 130.

⁷³ FO371/111436/ND1351/10, Mason minute, 15.2.1954.

Grev Reventlow forsikrede Anthony Nutting, Joint Parliamentary Under-Secretary of State for Foreign Affairs og forhandlingsleder for briterne i forhandlingerne om ny fiskeriaftale, om, at der under ingen omstændigheder ville opstå en søterritorial konflikt mellem Storbritannien og Danmark, lig den islandske konflikt⁷⁴.

Regeringen kunne ikke ignorere de gentagne henvendelser fra Færøernes landsstyre om at tage forhandlinger op om en ny og bedre aftale med briterne end aftalen fra 1901.

I juni 1953 sendte regeringen et Aide memoire med forslag til en ny aftale. Forslaget var ikke i familie med den islandske udvidelse, og regeringen brugte til syvende og sidst en del overtalelse til at få Færøernes landsstyre til at godtage denne aftale, der anerkendte en udvidelse og gav mulighed for genforhandling efter en årrække.

Udenrigsminister Anthony Eden betragtede aftalen som en sjælden sejr for Storbritannien, bl.a. fordi den indeholdt "free passage" for The Admiralty's skibe og britiske fiskeskibe fik tilladelse til at komme ind i udvalgte færøske fjorde for at reparere net.

Ubevæbnede hvorfor?

Forholdene omkring afvæbningen af prisemandskabet på Niels Ebbesen i forbindelse med boarding af Red Crusader rejser flere spørgsmål angående det dansk/britiske forhold.

Hvorfor ændrede det danske søværn praksis i forhold til at bevæbne prisemandskabet i forbindelse med boarding? En handlemåde, som de danske søværnsskibe på fiskeriinspektion i årevis havde praktiseret.

Var det et britisk ønske eller dansk rationale ombord på Niels Ebbesen, der lå til grund for, at våbnene blev taget fra prisemandskaberne, der boarded andre skibe? Dette medvirkede til en begrænset mulighed for at udøve magt, om nødvendigt.

Ifølge Berlingskes aftenavis⁷⁵ var beslutningen om at prisemandskabet ikke skulle være bevæbnet under boarding taget af Søværnets kommando i en skrivelse til Færøernes Marinedistrikts øverste chef, Kommandørkaptajn Palsgård.

Afvæbningen var et resultat af en underhånds henvendelse fra den britiske ambassade i København, der argumenterer for, at danske orlogsgaster med pistoler irriterede britiske trawlerbesætninger og "*fik dem til*

⁷⁴ Johannesson, side 122.

⁷⁵ Forsiden, 31. Maj. 1961.

at føle ubehag”⁷⁶. En løjerlig begrundelse, da en pistol eller våben vel altid er en ubehagelig størrelse, og det samme må siges om enhver boarding i forbindelse med søinspektion i fremmed farvand. En fiskeriinspektions våbens primære begrundelse er afskrækkelse og understøttelse af magtanvendelse.

Ifølge avisens kilder, som ikke er nævnt ved navn, indvilligede man fra dansk side med begrundelse i, at Danmark og Storbritannien var allierede. Det vil sige, at begrundelsen i højere grad tog afsæt i det militære forhold mellem Danmark og Storbritannien og mindre i den praktiske virkelighed på sø- inspektionsskibet på patrulje ved Færøerne.

Prisemandskab var ikke altid bevæbnet. I forbindelse med almindelig inspektion på skibe, der var samarbejdsvillige, var prisemandskabet normalt ikke bevæbnet. I de tilfælde, hvor skibe forsøgte at undslippe sø inspektion, hvilket ikke var sjældent, var prisemandskabet bevæbnet. Det var til enhver tid skibschefen, der tog afgørelsen om at bevæbne et prisemandskab.

Ifølge KK Sølling var der en diskussion mellem den britiske og den danske søinspektion om anvendelsen af våben i forbindelse med boarding. Det vides ikke i, hvilket forum denne diskussion fandt sted, men KK Sølling referer til diskussionen.

”Under samtalerne med chefen for den britiske fiskeriinspektionstjeneste, der var en af skipscheferne, diskuteredes bl.a. hvorfor russerne altid var så hjælpsomme, når deres skibe skulle bordes, medens besætningerne i de britiske trawlere som oftest var meget lidt venlige. Chefen for den britiske inspektionstjeneste mente, at det skyldtes, at vi, i modsætning til hvad man gjorde i de britiske skibe, mødte ombord med våben, som om vi skulle i krig. Spørgsmålet blev drøftet med SVK, der accepterede, at trawlerholdet normalt fremover var ubevæbnet, ligesom for øvrigt også i Norge.”⁷⁷

Søllings egen forklaring verificerer avisens udokumenterede påstand om, at den danske søinspektions beslutning om, at prisemandskabe ikke måtte bære våben, blev taget efter britisk ønske.

KK Sølling gav udtryk for, at der var fordele ved ikke at bære våben, i og med at risikoen for at prisemandskabet skulle ”komme galt afsted”⁷⁸ blev formindsket betydeligt. Desuden blev redningsbåden, der blev brugt i forbindelse med boarding, betydelig lettere, argumenterede KK Sølling.

Det britiske ønske om at slippe for at blive boardet af bevæbnede danske sømænd synes forståeligt.

⁷⁶ Ibid.

⁷⁷ forelæsning for Sølojtnantselskabet. Dateret 19.3.1963 Marinestaben, V. Diverse sager, V-57, Side 6.

⁷⁸ Ibid.

Den danske beslutning om at indvillige kan synes svær at forstå i en færøsk eller nordatlantisk optik på tidspunktet, specielt med de mange konflikter i islandsk farvand, den generelt fjendtlige stemning mellem britiske skibe og Nordatlantens nationer, og de mange forsøg fra britiske trawlere på at undslippe inspektion.

Sektionschef for Færøernes kommando protesterede imod beslutningen om at afvæbne prisemandskab.

En sektionschef i en marinestab har ikke stort at skulle have sagt – der er for mange ”snore” over ham – mine advarsler imod fremtidig kun at sætte en symbolsk og ubevæbnet styrke om bord på lovovertrædere blev derfor ”overruled””⁷⁹

I forbindelse med boarding af Red Crusader synes det ulogisk, at prisemandskabet ikke var bevæbnet. Det må formodes, at beslutningen fra den øverste ledelse i søværnets operative kommando vejede tungt, og at det lå den danske søinspektion tungt på sinde ikke at fornærme The Admiralty, da man var villig til at gå imod sin sektionschefs protester.

Beslutningen var stærkt medvirkende til, at prisemandskabet blev overmandet og tilbageholdt ombord på Red Crusader, og ultimativt, at Niels Ebbesen efter varselsskud så sig nødsaget til at skyde med skarpt efter trawleren.

Kap. 4

FORHANDLINGERNE OM NY SØMILS GRÆNSE

De mange konflikter sidst i 1950erne og i 1960erne mellem britiske trawlere og danske myndigheder ved Færøerne og mellem britiske fiskere og myndighederne på Island⁸⁰ i samme tidsperiode sker også på baggrund af geopolitiske ændringer i disse landes fiskeripolitik og specielt ved et opgør med tidligere tiders britiske imperialisme på the High seas. Anført af Norge og Island, men specielt Island.

Færøerne fulgte trop, men udviklingen eller udvidelsen af de færøske søterritorier var forsinket i forhold til Norge og Island. Der vil blive argumentet for, at denne forsinkelse ikke var i Færøernes interesse, da

⁷⁹ Bang, Side 50.

⁸⁰ For en gennemgang af torskeringene mellem Storbritannien og Island: Hannesson, R. *Fisheries Mismanagement: The Case of the North Atlantic Cod*. Wiley, 1996. Og Gilchrist, A. *Cod Wars and How to Lose Them*. Q Press, 1978.

Færøerne havde sammenfaldende interesser med Island og desuden som før nævnt risikerede, at de nye restriktive udvidelser ved Island ville få som konsekvens et betydeligt britisk overfiskeri ved Færøerne.

Færøernes landsstyre var utilfreds med Danmarks håndtering af forhandlingerne og specielt den danske regerings principielle holdning om ikke at inddrage landsstyret i de sagsområder, som efter hjemmestyrets indførelse var den danske regerings sagsområde, heriblandt bilaterale fiskeriforhandlinger. Regeringen nægtede konsekvent at rådføre sig med lagtinget. Lagtinget blev via rigsombudsmanden oplyst om forhandlingernes forløb.

Forhandlingerne blev taget op på foranledning af det færøske landsstyre, og to færøske rådgivere, Sverri Joensen og Poul Adrian Andreasen⁸¹ deltog på vegne af Færøernes landsstyre i forhandlingerne i London. Men der var en manglende tro på den danske forhandlingsdelegation i fiskeriforhandlinger.

Ved en bekendtgørelse dateret 27. april 1959⁸² indgik den danske og den britiske regering en ny aftale om britisk fiskeri i færøsk farvand. Forinden aftalens indgåelse havde lagtinget i Tórshavn vedtaget at ændre tidligere tiders 3 sømilsgrænse til en 12 sømilegegrænse rundt om Færøerne. Lagtingets beslutning var en direkte konsekvens af det islandske altings beslutning om at udvide Islands søterritoriale grænse til 12 sømil med virkning fra 1. september 1958. Det fremgår blandt andet af det særlige lagtingsudvalgs betænkninger⁸³.

Island og Færøerne var yndede fiskesteder for den meget store flåde af britiske trawlere, der havde fisket torsk ved øerne. Den britiske fiskerflåde, der fiskede ved Færøerne var større end den færøske flåde på tidspunktet og mere avanceret og effektiv. En stor del af den færøske flåde i 1959 var langlineskibe, mens den industrielle revolution havde bevirket, at den britiske flåde havde taget overgangen fra line til trawl meget hurtigere end eksempelvis Færøerne.

Lagtingets reelle frygt var, at den islandske ekspansion og medfølgende restriktioner for britiske trawlere ville få den konsekvens, at trawlerne søgte mod Færøerne for at fiske i stedet.

Bekendtgørelsen af 27. april 1959 tillod dog britiske trawlere at fortsætte med at fiske i en årrække (3 år) efter bekendtgørelsens vedtagelse, mellem den nye 12 sømilegegrænse og den gamle 6 sømilegegrænse med undtagelse af de steder, som var lukket for fiskeri. Et flertal i lagtinget accepterede denne undtagelse, da det blev set som vigtigere at få en aftale med Storbritannien, der kunne afløse den utidssvarende gamle lov fra

⁸¹ Lagtingstidende 1958, Side 105.

⁸² Bekendtgørelse om en i København den 27. April 1959 mellem Danmark og det forenede Kongerige Storbritannien og Nordirland afsluttet noteveksling til afløsning af den dansk britiske noteveksling af 22. April 1955 om ændringer i konventionen af 24. Juni 1901 vedrørende fiskeriet i havet omkring Færøerne.

⁸³ Lagtingstidende. 1958, Side 105.

1905 om udenlandske skibes fiskeri ved Færøerne. Bekendtgørelsen blev set som en mulighed for nye forhandlinger med Storbritannien i 1962-63.

Forestående forhandlinger

Der hersker ikke nogen tvivl om, at disse forestående forhandlinger om den færøske grænse spillede en rolle i forhandlingerne om Red Crusader sagen.

I et *Personal Minute* dateret 7. maj 1962 fra Premierminister Harold Macmillan til udenrigsminister Sir Alec Douglas-Home (senere premierminister)⁸⁴ udtrykker Macmillan sin bekymring om Red Crusader sagen og dens mulige konsekvenser, både for de forestående forhandlinger om den færøske søterritorale udvidelse og om de mulige konsekvenser for forholdet mellem Danmark og Storbritannien *"in a common market context"* skriver Harold Macmillan. Red Crusader sagen var udenrigsministerens bord, men sagens betydelige omfang og mediernes dækning af sagen gjorde Red Crusader sagen til en sag for hele den konservative regering i Storbritannien.

Premierministerens brev illustrerer også Red Crusader sagens politiske betydning for forholdet mellem England og Skotland. Premierministeren slutter førromtalte brev, med:

"If we could have a success here. It would do us a lot of good in Scotland"

Premierministeren stillede sine spørgsmål til udenrigsminister Douglas-Home den 7. maj i kølvandet på kommissionens konklusioner, som briterne umiddelbart tolkede som en sejr. Douglas-Home maner dog til besindighed med de forestående forhandlinger som et af flere argumenter, fremgår det i svaret til premierminister Macmillan.

*"The Danes will doubtless remind us, that not everything in the Report was favorable to us. While it is important, that we show the Danes that we will not accept the flouting of international law, we should not aim at spinning out the dispute. This would not be in the interest of the skipper and owners of the trawler and it would not improve the atmosphere for the impending negotiations on fishery limits around the Faroes"*⁸⁵

Hvorvidt den danske regering brugte de forestående forhandlinger som argument og muligt pres på den britiske regering, vides ikke.

⁸⁴ FO 371/165911 Også registreret som Premierministerens *Personal minute* Nr. M. 117/62.

⁸⁵ Ibid. Følgende dokument. Også journaliseret som PM/62/73.

Den danske regering godtog Douglas-Homes udspil via en note til den danske ambassadør i London om, at Danmark gav afkald på sine krav. Hvorvidt den danske regering diskuterede muligheden for at bruge de forestående forhandlinger som politisk pression for at få briterne til at vedkende, at Danmark fik medhold på flere punkter, er der ikke meget i hvert fald ikke meget der tyder på i kildematerialet. Der er sådan set ikke noget der tyder på, at den danske regering prioriterede disse forhandlinger, som den danske ambassadør i London, ifølge Douglas-Homes brev til premierministeren⁸⁶, allerede havde fået til opgave at lede på vegne af Færøerne.

Den danske regerings ambassadør i London, Niels Svenningsen, overrakte regeringen den britiske udenrigsministers synspunkter den 22. juni 1962⁸⁷ til stor overraskelse både i Udenrigsministeriet og i Forsvarsministeriet⁸⁸.

Regeringens reaktion

I et brev, skrevet af Milan Petersen (formodes at være højtstående embedsmand) i Udenrigsministeriet, bliver den hårde britiske linje diskuteret. Petersen mente på tidspunktet, at: *"Noten skal derfor muligvis ses enten som et pressionsmiddel over for Danmark i de kommende forhandlinger om de færøske fiskerigrænser, eller som et forsøg på at pacificere den engelske regerings hjemlige modstandere."*

Den britiske note blev diskuteret på et uformelt møde i Udenrigsministeriet den 17. juli 1962⁸⁹

Mødet giver anledning til at tro, at den danske regering havde en intern konflikt mellem Forsvarsministeriet på den ene og Udenrigsministeriet på den anden side. Konflikten kerne var spørgsmålet om, hvorvidt den danske regering skulle vedkende, at KK Sølling havde handlet forkert og efter britisk ønske givet kommandørkaptajnen på Niels Ebbesen en reprimande for at have skudt efter Red Crusader.

Forsvarsministeriet modsatte sig enhver form for reprimande til Sølling og påpegede, at briterne fuldstændig ignorerede, at kommissionen havde givet Danmark medhold på flere punkter.

Ifølge mødereferatet blev det på intet tidspunkt diskuteret, om den engelske note var et britisk udspil eller en britisk taktik i de forestående forhandlinger om den færøske søterritoriale grænse. Landsstyret var ikke repræsenteret på det uformelle møde.

⁸⁶ Ibid.

⁸⁷ Rigsarkivet, RED CRUSADER - sagen 1961 - RED CRUSADER - sagen 1962, Marinestaben Løbenr. V-57.

⁸⁸ Ibid. (Cirkulær fra Brev fra KK A. Milan Petersen, dateret 29. Juni 1962).

⁸⁹ Ibid. (stabsnotat med mødereferat, dateret 18. Juli 1962).

Det må kunne konkluderes, at de kommende forhandlinger om den færøske søterritoriale grænse var vigtigere for Færøerne og for Storbritannien, end de var Danmark, der tydeligvis havde fokus på at undgå en reprimande til kommandørkaptajnen, der kunne stille Forsvarsministeriet i dårligt lys.

Accept under protest

Regeringen forelagde et udkast til en svarnote for landsstyret. Denne forelæggelse havde dog karakter af en høring og ikke et forhandlingsudkast. I et fortroligt svar⁹⁰ på regeringens henvendelse via Rigsombudsmanden den 17. des. 1962, udtrykker landsstyret sin misfornøjelse med den danske regerings håndtering af sagen. Regeringen ville indgå forlig med briterne og argumenterede over for landsstyret for, at Red Crusader sagen ville vanskeliggøre forhandlingerne om fiskerigrænsen.

Landsstyret havde svært ved at se, hvorfor red Crusader sagen og *"...fiskerigrænsespørgsmålet knyttes sammen, således at skipper Wood formentlig går fri af straf, særlig i betragtning af, at han i den færøske bevidsthed står som en, der ikke blot en gang, men mange gange har forbrudt sig mod fiskerilovgivningen"*

Regeringens og landsstyrets forskellige syn på betydningen af Red Crusaders sagens udfald for de forestående forhandlinger rejser spørgsmålet, om regeringen og landsstyret havde samme interesser i et forlig. Det synes ikke at være af væsentlig betydning for landsstyret, om kommandørkaptajn Sølling fik en næse for uretmæssig brug af våben. Det var af større betydning for landsstyret at få skipperen på Red Crusader dømt, eller på anden måde at få stadfæstet, at skipper Wood havde været på ulovlig vis inden for grænsen med sit grej ude. Et forlig havde den for landsstyret meget kedelige juridiske konsekvens, at Red Crusader og skipper Wood ikke kunne anholdes og retsforfølges, skulle han blive pågrebet i færøsk farvand.

Med andre ord kunne Red Crusader frit fiske i færøsk farvand igen (Red Crusader fiskede ved Færøerne ved flere lejligheder i årene efter).

Politisk samhörighed

Både den danske regering og det færøske landsstyre var i 1962 ledet af socialdemokrater. Den politiske samhörighed mellem de to søsterpartier, Socialdemokraterne i Danmark og Javnaðarflokkurin på Færøerne, synes ikke at have spillet anden rolle end, at den danske regering viste forståelse for at udsætte offentliggørelsen af forliget⁹¹ til efter lagtingsvalg i efteråret 1962. Der var konsensus mellem lagmanden og

⁹⁰Rigsombudsmanden til landsstyret 17. des. 1962, Journal nr. 13-6-3 Landsskrivstovan.

⁹¹Ibid. Fortroligt referat fra møde i Udenrigsministeriet med lagmand Petur Mohr Dam 19. september 1962.

de andre deltagere på mødet om, at offentliggørelsen af kompromiset ikke ville gavne Javnaðarflokkurin ved lagtingsvalget eller ved de efterfølgende forhandlinger om regering på Færøerne.

Delkonklusion

Spørgsmålet er vel sagtens, hvem ville være bedst stillet i forhandlingerne om sømilegrænsen ved indgåelse af et forlig? Danmark, for så vidt angående Færøerne? Eller Storbritannien?

Det hersker der tvivl om, som argumenteret for ovenfor. Der hersker imidlertid ikke tvivl om, at sammenkædningen af Red Crusader sagen og de forestående forhandlinger om 12 sømilegrænsen blev gjort af den britiske regering, og at den danske regering ikke modsagde det eller satte nævneværdigt spørgsmålstejn ved denne sammenkædning. Dette skyldes muligvis, at sammenkædningen kom med en slet skjult britisk trussel. I føromtalt referat fra mødet mellem den danske ambassadør Niels Svenningsen og udenrigsminister Douglas-Home 22. juni 1962, får ambassadøren denne besked fra udenrigsministeren på vej ud gennem døren.

*"Udenrigsministeren bemærkede til sidst, at dersom der ikke kunne opnaas en ordning ved forhandling, maatte den britiske regering taenke alvorligt over, hvad der da skulle ske."*⁹²

Truslen blev ikke uddybet ej heller diskuteret på det efterfølgende uformelle møde i Udenrigsministeriet.

Flere udvidelser

Den søterritoriale grænse er flere gange flyttet siden 1962. På den 1. januar 1977 blev grænsen flyttet ud til de nuværende 200 sømil, efter at Island i 1972, efter sejr i torskekrigene mod Storbritannien og deres principielle standpunkt først, vedtog en ny 50 sømilegrænse og i 1975 flyttede grænsen ud til 200 sømil. Færøske skibe blev for øvrigt også forvist fra fiskeri i islandsk farvand sammen med de britiske skibe.

Den færøske udvidelse skete også senere som en konsekvens af den islandske ekspansionspolitik og ikke kun på eget initiativ, hverken fra den danske eller det færøske landsstyres side⁹³.

⁹² Svenningsen SVK.ink.lb.nr. 9296, Marinestaben Løbenr. V-57.

⁹³ For en generel gennemgang af søgrænseproblematikken se: Samró, Hanus. "Stríðið Um Fiskimarkið." (2015) Eget forlag.

Storbritanniens stilling til international havret

Den britiske regerings indstilling til Norges, Islands og Færøernes ønske om at udvide sine havterritorier, var overordnet negativ. Storbritanniens stilling til international havret byggede på det gamle princip, *Mare liberum*⁹⁴, d.v.s. at verdenshavene var frie for enhver at sejle og fiske i. Dette princip var det herskende princip allerede i antikken, men blev i historisk/juridisk forstand forfattet af den hollandske jurist Hugo Grotius i 1609.

Det 20. århundredes voksende tendens imod internationalisering med tilhørende mellemstatslige organisationer og mellemstatsligt videnskabsbaseret samarbejde om blandt andet at bekæmpe overfiskeri⁹⁵, medvirkede dog til en større viden og en større forståelse for nødvendigheden af at regulere fiskeri, og for at overfiskeri var en reel økonomisk trussel.

Storbritannien modsatte sig adskillige flere bilaterale forsøg på fælles fiskeripolitik og fælles lovgivning om søgrænser. Både ved FN havretskonferenser og i de senere europæiske forhandlinger om fællesmarked og deri også en fælles fiskeripolitik.

Kap. 5

ETABLERINGEN AF KOMMISSIONEN

De første politiske forhandlinger om en løsning på den diplomatiske knude, der var opstået i Nordatlanten, blev påbegyndt ved en udveksling af Aide Memoirer. Forhandlingerne blev håndteret af landenes respektive ambassader.

Det første Aide Memoire blev leveret af ambassadør Svenningsen hos Foreign Office den 30 maj⁹⁶. Niels Ebbesen lå på dette tidspunkt i forhandlinger med MS Troubridge. Formålet med det første Aide Memoire var at få den britiske regering til at assistere Niels Ebbesen, således at denne kunne eskortere Red Crusader tilbage til Tórshavn til retsforfølgelse.

“The danish government beg to express to the british government the hope, that the discussion between the two fisheries inspection vessels may lead to the result, that the trawler obeys the orders of the legal prize

⁹⁴ Grotius, H., R. Feenstra, and J.B. Vervliet. *Hugo Grotius Mare Liberum 1609-2009: Original Latin Text and English Translation*. Brill, 2009.

⁹⁵ For en uddybning af dette, se Roswadowski, Helen M. *Sea Knows No Boundaries (CI) a Century of Marine Science under Ices*. University of Washington Press, 2002.

⁹⁶ Annex III, Nr 1. Marinestabens arkiver 1961-62 Løbenr. V-57.

crew so that "Niels Ebbesen" may be enabled to bring the british trawler to a faroese harbour as soon as possible."⁹⁷

Ifølge det første Aide memoire var der ifølge den danske regering ingen tvivl om skyldspørgsmålet. Red Crusader havde fisket ulovligt. Dvs. i strid med aftalen fra 1959 om hvor briterne måtte fiske ved Færøerne. Og regeringen ønskede kun britisk assistance til at få Red Crusader udleveret til retsforfølgelse.

Den britiske regering svarede i et Aide Memoire 2. juni. 1961⁹⁸. Regeringen afviste det danske memorandum og dets påstand om britisk fiskeri i et område, som briterne ikke måtte fiske i ifølge den britisk/danske fiskeriaftale fra 1959, ved kun at referere til det af den danske regering *påståede* ulovlige fiskeri ved Færøerne.

Det britiske svar veg for øvrigt ikke fra svaret, som KK Sølling fik fra skibschef Griffith ombord på Troubridge. Foreign Office afviste pure, at det havde jurisdiktion eller myndighed til at udlevere Red Crusader til retsforfølgelse i Færøerne. Hvorvidt Griffith ombord på HMS Troubridge fik ordrer eller hjælp fra London, vides ikke, men han var i telegrafisk kontakt med the Admiralty gennem hele forløbet⁹⁹.

Regeringen i Danmark svarede igen samme dag¹⁰⁰. Regeringen appellerede til en politisk løsning, der tog hensyn til den specielle postkoloniale situation i kongeriget og de mulige politiske komplikationer for riget. Ligeledes påpegede regeringen på diplomatisk vis, at den var bevidst om, at regeringen i London havde specielle hensyn at tage i forhold til Skotland.

Den danske regering lagde pres på den britiske regering. I Aide Memoiret påpegede regeringen, at skipper Wood havde bekendt sig skyldig i ulovligt fiskeri overfor KK Sølling i forbindelse med afhøringerne, før Red Crusader blev bedt om at følge med til Tórshavn og før flugtforsøget. Regeringen i København var desuden af den opfattelse, at de britiske skibe havde assisteret Red Crusader med at undslippe retsforfølgelse og derfor bar et vist ansvar for affærens udvikling til diplomatisk krise.

I Aide memoiret¹⁰¹ påpegedes også, at et besætningsmedlem, Frank Finnie, i Daily Herald 1. juni, havde forklaret, at de ville sælge fangsten, og det var årsagen til flugtforsøget. Fangsten ville være blevet konfiskeret, hvis de var sejlet til Tórshavn.

⁹⁷ Ibid, side 2.

⁹⁸ Annex III, NR. 2 Ibid.

⁹⁹ Annex 4, Ibid.

¹⁰⁰¹⁰⁰ Annex 3, no 3. Ibid.

¹⁰¹ Ibid. Side 2.

Den danske regering fremsatte ikke noget krav. Kun et ønske om en britisk tilkendegivelse af, at regeringen i London vedkendte, at Red Crusader havde handlet i strid med aftalen af 1959.

*"It is greatly to be desired, if the British reply could contain a gesture which would give the Danish Government satisfaction"*¹⁰²

Britisk respons på den danske Aide Memoire kom først fem dage efter til stor irritation for blandt andre Politikens førromtalte bagsideskribent, der på avisens bagside den 4. juni skriver, at *"det simpelthen er en uartighed"*, at briterne på det tidspunkt ikke endnu havde svaret på henvendelsen fra Udenrigsministeriet (før omtalte Aide Memoire). Hvorvidt bagside-kommentaren er udtryk for regeringens reaktion på briternes manglende respons, vides ikke med sikkerhed, men det er ikke usandsynligt, at der var en voksende utilfredshed i den danske regering med briternes måde at håndtere affæren på.

I det britiske respons¹⁰³ understregede briterne, at de ikke satte spørgsmålstegn ved det danske retsvæsen og dets objektivitet og upartiskhed, ej hellere ved Danmarks ret til at opretholde fiskeriinspektion ifølge den britisk/danske fiskeriaftale fra 1959.

Men den britiske regering satte spørgsmålstegn ved Niels Ebbesens bevisførelse. Regeringens standpunkt var derfor, at der ikke kunne gøres nogen endelig konklusion om, hvorvidt Red Crusader rent faktisk havde været inden for seks sømilegrænsen.

Ifølge den britiske Aide memoire var den britiske regerings repræsentanter i dialog med rederiet og med rederiforeningen i Aberdeen (Aberdeen Fishing Wessel Owners Association), og så længe disse diskussioner endnu ikke var afsluttede, så regeringen sig ikke i stand til at drage nogen konklusion.

Igen appellerede briterne til den danske regering om at finde en løsning på striden, så denne ikke gjorde skade på de gode relationer mellem Storbritannien og Danmark.

Det britiske respons sagde et, men gjorde et andet. Samtidig med, at regeringen ikke satte spørgsmålstegn ved det danske retsvæsens upartiskhed, så nægtede regeringen at lade Red Crusaders kaptan udlevere til retsforfølgelse.

Var kaptajn Wood mistænkt for at have begået en tilsvarende forbrydelse på land, ville han være efterlyst hos Interpol, og i Storbritannien ville man ikke et sekund have betænkt sig på, at udlevere vedkommende til retsforfølgelse i Danmark, mente Politikens førromtalte bagsideskribent i avisen den 4. juli 1961.

¹⁰² Ibid.

¹⁰³ Annex 3, NO 5. Ibid.

Dansk forslag

Det var en dansk beslutning at forsøge at bilægge striden ved en uvildig instans. Forslaget blev fremsat i endnu et Aide memoire¹⁰⁴ til Foreign Office, overbragt af den danske ambassade i London dagen efter briternes responsum. Udenrigsminister Jens Otto Krag redegjorde overfor folketinget den 8. juni 1961, at briternes svar var utilfredsstillende, og at han intet havde imod at fremlægge alle beviser for en uvildig domstol.

”Jeg må klart udtale, at den danske regering ikke kan finde det britiske svar tilfredsstillende” citeredes Jens Otto Krag for i Politiken¹⁰⁵. Der er ikke samsvar imellem Jens Otto Krags kontante skuffelse over briterne, som han bekendtgjorde i folketinget, og det sidste Aide Memoire, hvori regeringen på høfligste vis foreslår en mulig uvildig kommission. På intet tidspunkt gav den danske regering udtryk for sin skuffelse over briternes håndtering og modvilje imod at assistere de danske myndigheder i at retsforfølge skipper Wood og Red Crusader.

Regeringen mente tydeligvis, at den havde en god sag, hvilket er forståeligt, set i et objektivi perspektiv.

Det danske forslag indeholdt også forslag til kommissionens arbejdssætning og form. Det var et dansk forslag, at kommissionen skulle bestå af tre medlemmer med viden om navigation, og at kommissionens medlemmer selv skulle stå for en *order of business and rules of procedure*¹⁰⁶.

Regeringen foreslog, at Danmark og Storbritannien i fællesskab valgte kommissionens medlemmer fra Sverige, Holland, Vesttyskland, Frankrig eller USA. Den britiske regering svarede den 14. juni¹⁰⁷

Den britiske regering var enig med danske regering om at nedsætte en kommission, men var betænkelig ved det danske forslag om kommissionens sammensætning.

Færøske indvendinger

Færøernes landsstyre var alt andet end tilfreds med det britiske standpunkt. Landsstyret var tydeligvis utilfreds med sagens udvikling. Landsstyret udsendte en pressemeddelelse til internationale medier, hvori Landsstyret beklagede, at den britiske regering tilsyneladende bakkede op om kaptajn Wood.

¹⁰⁴ Annex 3, No 5. Marinestabens arkiver 1961-62 Løbe nr. V-57.

¹⁰⁵ Side 3, Politiken, 9. Juni 1961.

¹⁰⁶ Se note 9.

¹⁰⁷ Annex 3, No 6. Ibid.

”Det kunne passe i den forbindelse at minde det officielle England om, hvor hurtigt Sir Winston Churchill’s udtalelse om færøsk indsats og loyalitet under sidste verdenskrig, er glemt.”¹⁰⁸

Landsstyrets skuffelse og kritik af håndtering var på tidspunktet vendt mod London, ikke København.

KK Søllings resolute handlemåde mod Red Crusader var et vendepunkt og den rigtige måde at håndtere fisketyve på ifølge folkeopinionen, der læste diplomatisk retorik som underdanig og unødvendig føjelig over for briterne.

Jens Otto Krags gentagne udtalelser om betydningen af fiskeriet for Færøerne, og at den danske regering i denne forbindelse havde forpligtelser overfor færøske interesser, er også interessante i den henseende. Jens Otto Krag skelnede mellem danske og færøske interesser, og det bed man mærke i på Færøerne.

Det formodes, at Færøernes Landsstyre i overvejende grad ikke blev inddraget i regeringens beslutning. Der er til denne opgave ikke fundet dokumenter, hverken i Landsstyrets eller Udenrigsministeriets arkiver, der giver anledning til at tro, at Landsstyret blev inddraget i regeringens overvejelser om at oprette en kommission. Desuden beklagede Landsstyret sig efterfølgende kommissionens rapport¹⁰⁹, om at *”undersøgelseskommissionen er nedsat uden Landsstyrets medvirken”*

Forholdet mellem Færøerne og Danmark i 60erne kan ses i lyset af dansk militærstrategisk brug af Færøerne og flere eksempler på dansk kolonial tankegang. Den danske regering fik henvendelse fra USA i 1958 og gav samme år sin tilladelse til at anlægge en LORAN-C-station på Færøerne. Den danske regering var helt på det rene med stationens egentlige, militære formål. Aftalen mellem USA og Danmark om den amerikanske navigationsstation på Færøerne blev indgået som en hemmelig noteudveksling mellem den amerikanske og danske regering. Folketinget som sådan blev ikke informeret. Lagtinget blev heller ikke informeret om den nye amerikanske station. Derimod blev lagmand Djurhuus inddraget i sagen og gav sit samtykke. Det fremgår af amerikanske oplysninger, at lagmanden var klar over stationens militære formål.

Men hemmelighedskræmmeriet førte til stor skepsis over for den danske regerings hensigter og ærlighed. Denne skepsis kan være med til at forklare den færøske skepsis over for den danske regerings hensigter i Red Crusader sagen.

Koldkrigsaspektet, den militære oprustning, russisk tilstedeværelse i Nordatlanten og det meget fjendtlige klima mellem øst og vest på tidspunktet, kan muligvis forklare den militære aggressivitet og det fjendtlige klima i Nordatlanten.

¹⁰⁸ Forsiden, Dimmalætting, 17. Juni og flere andre medier. Pressemeddelelsen blev udsendt på dansk og engelsk.

¹⁰⁹ Brev 18.12-1962 (Fra lagmanden til Rigsombudsmanden) Journal nr. 13-6-3 Landsskrivstovan.

*"For de amerikanske myndigheder var det vigtigt at Danmark beholdt suveræniteten over Færøerne."*¹¹⁰

Flere koldkrigsforskere, blandt andre Bent Jensen¹¹¹, har argumenteret for, at Færøernes strategiske betydning for NATO gav Danmark indflydelse. Tydelige eksempler herpå er både amerikanernes tilkendegivelser af dette og deres gentagne overvejelser om at støtte Færøerne økonomisk gennem den danske regering. De danske myndigheder var også meget interesserede i at beholde Færøerne som en del af det danske rigsfællesskab. Et tydeligt eksempel på dette, er myndighedernes reaktion på dannelsen af 'Selvstyrekoalitionen' efter lagtingsvalget i 1962. Dette var en uvelkommen overraskelse for både den danske og den amerikanske regering¹¹².

Danmarks militærstrategiske brug af Færøerne underbygger påstanden om, at Danmark ikke nødvendigvis varetog det færøske lagtings interesser på Færøerne, men i en hvis grad sine egne. Natos anlæg på Færøerne gjorde sandsynligvis Færøerne til et militært mål for Sovjetunionen¹¹³.

Politisk beslutning

Var det hensigtsmæssigt at nedsætte en kommission, og for hvem var det hensigtsmæssigt? Spørgsmålet er relevant, da der, i de britisk/islandske forhandlinger inden torskkrigen, findes paralleller mellem færøske og islandske fiskeripolitiske interesser. Konflikten mellem Island og Storbritannien og de årelange forhandlinger gør det muligt at sammenligne de forhandlingsmæssige forløb. Forskellen er naturligvis, at Island kort forinden (1944) var blevet en selvstændig republik i modsætning til Færøerne, der ved folkeafstemningen i 1946 vedtog, med meget smal margen, løsrivelse fra Danmark, men endte med en hjemmestyreordning, da Lagtinget efterfølgende blev sendt hjem ved kongelig forordning.

Hvad forhindrede Danmark i at indlede politiske forhandlinger eller at lægge politisk pres på Storbritannien for at opnå den ønskede løsning i Red Crusader sagen? Storbritannien havde accepteret den islandske 12 sømilegrænse i februar samme år, men havde fremdeles fordelagtige rettigheder ved Færøerne. Færøernes lagting havde vedtaget 12 sømilegrænsen ved Færøerne og fremsat ønske i København, men regeringen i Danmark ønskede tydeligvis ikke en politisk forhandling med potentiale til at slå skår i forholdet med Storbritannien.

¹¹⁰ Joensen, Thorsteinsson, Dalsgaard, Joensen, 143.

¹¹¹ Bent, Jensen, Færøerne under den kolde krig (1945-1991), Føroya Landsstýri (2002).

¹¹² Ibid. 143.

¹¹³ Ibid, side 10.

Desuden havde den danske regering ikke samme forhandlingsmæssige muligheder som Island, der stod udenfor Nato. En central Islandsk forhandlingsposition i torskkrigen var den latente islandske trussel om at vælge et militært samarbejde med Sovjetunionen i øst i stedet for Nato og vesten.

Denne forhandlingsmulighed eller latente trussel havde Danmark ikke som fuldgyldig medlem af Nato og allieret.

”*We used Nato to the death*” blev en konservativ islandsk parlamentariker gengivet for at sige i den islandske dokumentarfilm, *Kalda Striðið*.¹¹⁴ Islands strategiske geopolitiske betydning for Nato i den kolde krig blev brugt og ifølge Johannesson misbrugt af den islandske regering, der gentagne gange truede med at forlade Nato til fordel for en alliance med Sovjetunionen i de forskellige mellemstatslige fora, hvor forhandlinger om udvidelsen av nationale søterritorier var til debat.

En trussel, USA forstod og agerede efter, da amerikanerne købte frossen islandsk fisk i de perioder, engelske og skotske havne var lukket for islandske skibe som en sanktion mod Islands fastholdelse af 6 mil sømilegrænse.

Islands konfronterende strategi mod en på alle punkter overlegen nation kan tilskrives denne gode forhandlingssituation.

Andre muligheder

Der var andre muligheder end en international kommission. Regeringen vidste, at briterne var i forhandlinger med skibets ejere. Det fremgår af den officielle kommunikation gennem Aide memoires. Havde den danske regering været tålmodig og havde afventet et resultat af disse forhandlinger, kunne de have undgået en international retssag.

I en fortrolig orientering fra Foreign Office ambassaden i København til Foreign Office¹¹⁵ fremgår, at briterne så det som en mulighed, at Ted Wood returnerede med Niels Ebbesen og stod for retten i Tórshavn. Dette var dog kun en mulighed i så fald at Kaptain Wood indrømmede at have været indenfor 6 sømil med fiskegrejet ude. Kaptain Wood havde, i forbindelse med afhøringen om bord på Niels Ebbesen, tilstået at være indenfor. Hvorfor dette ikke blev understreget for briterne, vides ikke.

¹¹⁴ Ríkisútvarpið, 15.5.2000 Árni Snævarr og Valur Ingimundarsson.

¹¹⁵ Montagu-Pollock til Foreign Office, FO 371/159262 -159290.

Montagu-Pollock listede op flere muligheder for Foreign Office allerede den 1. juni. Han advarede samtidig Foreign Office om, at *"The Royal Danish Navy here feels, that through excessive Goodwill towards us, it has been made to look completely ridiculous"*¹¹⁶ Denne iagttagelse var ikke forkert og skulle senere (som behandlet andre steder i opgaven) vise sig at udgøre et internt problem mellem Udenrigsministeriet og Forsvarsministeriet i og med, at der ikke var enighed blandt ministerierne om en fælles strategi.

To andre britiske skibe, Balnagask og Summerlee, skulle i retten 2. juni forsvare sig mod anklager om ulovligt fiskeri og et skib mere ville ikke udgøre et politisk problem. Dette forudsatte, at Wood tilstod at have været indenfor, hvilket han enten nægtede eller nægtede at svare på efterfølgende selve anholdelsen.

Den anden mulighed Montagu-Pollock listede op, var oprettelsen af en britisk/dansk/færøsk domstol. Denne mulighed blev dog aldrig overvejet. Hvorvidt Danmark nogensinde fik forelagt denne mulighed, vides ikke.

Montagu-Pollock orienterede Foreign Office om den danske presses dækning af sagen. Hans vurdering var, at sagen potentielt kunne skade forholdet mellem Storbritannien og Danmark.

Ifølge Montagu-Pollock skulle HMS Russel på goodwill visit i Tórshavn den 8. og den 9. juni 1961. Der var ifølge Montagu-Pollock risiko for demonstrationer i Tórshavn og en mulighed for, at HMS Russel ville være uvelkommen hos de færøske myndigheder.

Kommissionens arbejdsætning

Det lykkedes Foreign Department i juli og august 1961 at forhandle sig til en gunstig arbejdsætning, der i mindre grad var fokuseret på at undersøge, om Red Crusader havde fisket ulovligt og i højere grad var fokuseret på at undersøge Niels Ebbesens handlemåde, og om denne var i tråd med det internationale regelsæt for The Laws of the Sea og reglerne for Hot Pursuit.

Briterne ønskede og forsøgte aktivt at formulere arbejdsætningen, så der var tale om en undersøgelse og ikke en rettergang, hvor skipper Wood sad på anklagebænken.

Udenrigsminister Krag diskutererede sagen med, Lord Privy Seal Edward Heath (særlig politisk position i britisk politik. Lord Privy Seal er ofte minister uden portefølje og traditionelt også en ledende figur i Underhuset) i forbindelse med et EFTA møde i London. Mødet var uformelt, men Foreign Office blev underrettet¹¹⁷.

¹¹⁶ Ibid. Side 1.

¹¹⁷ MacAlpine til Heatherington, Foreign Office 3. Juli 1961, FO 371/159262 -159290.

De respektive regeringers repræsentanter diskuterer hovedsagelig tre punkter. (1) Kommissionens sammensætning. Regeringens oprindelige forslag var en kommission med tre uafhængige medlemmer. Ingen af kommissionens tre medlemmer måtte være britiske eller danske. Briterne så gerne, at de valgte et britisk medlem, danskerne et, og at formanden for kommissionen var uafhængig, hverken britisk eller dansk, endsige skandinavisk.

(2) Danmark fremsatte sit oprindelig forslag, et ønske om, at et af kommissionens medlemmer var ekspert i navigation. (3) Kommissionen skulle besvare det konkrete spørgsmål, om Red Crusader havde været indenfor seks sømilegrænsen *with gear not stowed*, ifølge den britisk/danske aftale om fiskeri ved Færøerne fra april 1959. En aftale, som Landsstyret havde bedt regeringen om at opsigte i kølvandet på den nye islandske/britiske aftale om 12 sømil.

Lord Privy Seal Heath forsøgte at overtale Udenrigsministeren til at bøje sig på punkt tre, hvis briterne bøjede sig på de to første punkter. Ifølge Heath var den britiske regering villig til at lade den danske regering få sin vilje på de to første punkter. Foreign Office havde forinden fremsat ønske om at de to respektive lande valgte hver sit medlem fra egne rækker og et medlem i fælleskab.

*"Mr Krag said, that he would do his best to meet us on this"*¹¹⁸

Der er ikke meget der tyder på, at regeringen var villig til at bøje sig på dette punkt. I et senere notat, vedrørende det danske svar til den første britiske note af 23. juni 1961 angående kommissionens sammensætning og arbejdssætning, udtrykkes der skuffelse over, at udenrigsministerens udtalelse til Edward Heath ikke ses igen hos udenrigsministeriets forhandlere¹¹⁹.

Det danske forhandlingsoplæg fastholdt at kommissionen hovedsagelig skulle beskæftige sig med at besvare spørgsmålet, om Red Crusader havde fisket ulovligt indenfor seks sømilegrænsen.

Foreign Office og Office for Agriculture and Fisheries, var enige om, at kommissionens arbejdssætning i samme grad skulle undersøge Niels Ebbesens signalering og advarsler og brug af magt i forbindelse med anholdelsen.

*"I do not at all like the danish version of the remit, which lays undue stress on the initial question, whether the trawler was observed with her gear not stowed away inside the limit, as compared with other relevant questions, e.g. the time, manner and circumstances of the arrest."*¹²⁰

¹¹⁸ Ibid. Nederst på side 1.

¹¹⁹ Heatherington til MacAlpine, Dep.of agriculture and fisheries, Scottish House, side 2, FO 371/159262 -159290.

¹²⁰ Ibid.

Udenrigsminister Krag forsøgte med al tydelighed at tilfredsstille både færing og briter i juni 1961, da han talte briterne efter munden på ministermødet i EFTA i London samtidig med, at han overfor folketinget udtalte sin utilfredshed med briternes respons og lagde vægt på, hvor betydningsfuldt fiskeri var for den færøske økonomi. Det gik ikke ubemærket hen på den britiske ambassade i København, hvor Montagu-Pollock jævnligt briefede Foreign Office om både den danske presses dækning, viseadmiral Pontoppidans offentlige skuldeklap til KK Sølling for godt udført arbejde¹²¹ og Udenrigsministerens redegørelse for Folketinget.

Kompromis

De to første punkter, kommissionens sammensætning, og hvorvidt kommissionens ene medlem skulle være ekspert i navigation, var ikke af speciel betydning. Ikke i forhold til punkt 3., kommissionens arbejdssætning.

Selv om der var uoverensstemmelser, så kom landene relativt hurtigt til enighed. Punkt 3. blev et kompromis, som Foreign Office kunne være mere tilfreds med end Udenrigsministeriet, der var under betydeligt pres fra Færøerne, hvor regeringen med folkeafstemningen i 46 i frisk erindring, gerne ville fremstå som handlekraftig på Færøerne.

Kommissionens arbejdssætning blev sålydende:

*"The Commission is requested to investigate and report to the two Governments: The facts leading up to the arrest of the British trawler "Red Crusader" on the night of the 29th of May, 1961, including the question whether the "Red Crusader" was fishing, or with her fishing gear not stowed, inside the blue line on the map annexed to the agreement between the two Governments"*¹²²

På trods af, at den danske regering kun ønskede forholdet omkring ulovligt fiskeri undersøgt, så indeholdt den endelige kommissions arbejdssætning også andre konkrete spørgsmål, som kommissionen skulle besvare. Blandt andet skulle kommissionen undersøge *"the facts of the arrest"*¹²³ Og *"The facts and incidents, that occurred thereafter, before the Red Crusader reached Aberdeen."*¹²⁴

Kommissionens arbejdssætning må regnes som et kompromis fra dansk side. Da regeringen tydeligvis kun ønskede stadfæstet, om Red Crusader fiskede ulovligt eller ej. Søværnets kommando i særdeleshed mente ikke, at der var nogen retfærdiggjort grund til at undersøge, om KK Sølling havde handlet i tråd med

¹²¹ Ibid, Mongagu-Pollock til Foreign Office 3. Juni.

¹²² Denmark 138, Exchange of notes, 15 november 1961, PREM 11/3769.

¹²³ Ibid.

¹²⁴ Ibid.

gældende bestemmelser for søinspektion. Tvært- imod, så påpegede Søværnets kommando, at KK Sølling havde fulgt det danske reglement for beskydning i forbindelse med søinspektion til punkt og prikke.

I langdrag

På trods af at begge regeringer ønskede sagen hurtigt for en kommission, så blev den endelige Exchange of notes ikke før end i november. Forsinkelsen skyldtes hovedsagelig et tovtrækkeri om kommissionens medlemmer. Der var enighed om at indstille den italienske dommer Morelli og den hollandske kaptajn Moolenburgh. Udenrigsministeriet ønskede at indstille den hollandske professor Rolin, men briterne modsatte sig dette¹²⁵. De mente ikke, Professor Rolin var den rette til opgaven. Udnævnelsen blev yderligere forsinket, da det skulle vise sig, at Morelli var optaget af andre opgaver i USA og derfor ikke kunne være del af kommissionen. Den endelige kommission blev derfor besat af kaptajn Moolenburgh, André Gros og Charles de Wisscher som kommissionens formand.

Storbritannien udnævnte F.A. Vallat til agent for den britiske delegation, men afhøringerne blev gennemført af Sir Manningham-Buller. Vallat var assisteret af Sir Reginald Manningham-Buller, Bart., Q.C., M.P., Attorney-General, som Counsel, Mr. Eustace Roskill, Q.C., Mr. B. Sheen, Mr. N. H. Marshall, Mr. C. Sim, and Lt. Cdr. J. C. E. White, R.N., mens den danske regerings agent, højesteretssagfører Bent Jacobsen, var assisteret af Professor Max Sørensen, LL.D., Mr. Otto Borch, Hr. P. Michaelsen, Captain E. J. Saabye, Lt. Cdr. Harald Rossing, og Hr. Hans Sørensen¹²⁶.

Note angående kommissionens arbejde og resultat

Den 3. marts 1962 mødtes de to respektive regeringers agenter med kommissionen, og de formelle arrangementer, tidsplan o.a. blev diskuteret til enighed.

Kommissionens første møde startede klokken 10 lokal tid i Fredspaladset i den faste voldgiftsrets lokaler. Parterne havde i notatet af 15. november 1961 bundet sig til at respektere kommissionens afgørelse. Kommissionens arbejde mindede mest om en voldgiftsag til løsning af en mellemstatslig tvist, ikke at forveksle med en retssag om ulovligt fiskeri.

¹²⁵ Foreign Office to Copenhagen No 430, FO 371/159262.

¹²⁶ Side 525, Report of 23 March 1962 of the Commission of Enquiry established by the Government of the United Kingdom of Great Britain and Northern Ireland and the Government of the Kingdom of Denmark on 15 November 1961.

Skipper Wood blev eksempelvis afhørt, men var på intet tidspunkt sigtet eller anklaget i forhold til kommissionens arbejde.

De af den danske delegation indkaldte vidner blev først afhørt fra 5. marts til og med 9 marts.

De indkaldte vidner var besætningsmedlemmerne på Niels Ebbesen, vidner på andre skibe i nærheden af begivenhederne den 29. maj 1961 og flere ekspertvidner.

Fra den 10. marts blev de af den britiske delegation indkaldte vidner afhørt. Skipper Wood var den første der blev afhørt og siden hen kommandør Griffith fra HMS Troubridge, vidner og ekspertvidner med viden om eksempelvis navigation og radar- og radioudstyr.

Både de danske og de britiske vidner blev modafhørt og i visse tilfælde afhørt igen.

Fra den 14. marts til og med den 16. marts blev de respektive agenteres påstande fremsat.

Kommissionens arbejdsgang, afhøringerne, agenternes påstande og kommissionens endelige beretning, er yders veldokumenterede¹²⁷. Materialet er meget omfangsrigt, og der findes ingen årsag i denne opgave til at betvivle eller analysere sagens fremstilling eller kommissionens behandling, da der i denne tidsperiode må formodes at finde en juridisk proces sted, som jeg ingen grund har til at anfægte eller mistænke for at lade sig påvirke politisk, på trods af, at der, efter at kommissionens resultat blev offentliggjort, var flere, der kritiserede det. Kommissionens arbejde var juridisk vurdering. Dette speciales fokus er politik og politiske relationer.

Kommissionens konklusion

I lyset af den efterfølgende politiske diskussion og de politiske forhandlinger mellem Danmark og Storbritannien, er det hensigtsmæssigt at behandle kommissionens konklusioner den 23. marts 1962.

Kommissionens rapport var tredelt.

Angående den første del, som omhandlede begivenheder og fakta i perioden før Red Crusader blev anholdt, mente kommissionen, at der intet bevis var fremsat for, at Red Crusader havde fisket indenfor seks sømilegrænsen, men at det var bevist, at Red Crusader havde været indenfor *"with her gear not stowed"* i tidsperioden 21:00 til 21:14 den 29 maj.

¹²⁷ Løbenr V-57 Chefen for Niels Ebbesen KK Sølling's arkivalier og Søværnskommandoens ind- og udgående skrivelser. Kataloget indeholder transkriptioner fra alle dagene i Fredspaladset i Haag.

Kommissionen fandt også, at Niels Ebbesens første stopsignal til Red Crusader var afgivet kl. 21:39, og dette signal og alle andre efterfølgende stopsignaler var afgivet udenfor grænsen, dvs. i internationalt farvand.

Kommissionen afviste for øvrigt skipper Woods forklaring som utroværdig.

Det næste kapitel i kommissionens rapport omhandlede perioden fra anholdelsen til mødet med HMS Troubridge og Wotton. Kommissionen fandt, at Red Crusader var anholdt, og at Ted Woods svar - på trods af senere bortforklaringer – viste, at han lovformligt var anholdt.

At løjtnant Bech og korporal Kropp (prisemandskabet) var bortført og at kaptajn Woods hensigt på det tidspunkt i hvert fald, var at bortføre dem til Aberdeen. (Skipper Wood havde anført, at Kropp og Bech ikke på noget tidspunkt var låst inde, men frit kunne færdes på Red Crusader, bortset fra på kommandobroen.)

Kommissionen mente, at beskydningen af Red Crusader kl 03:22 og 03:53, på to punkter var unødvendig brug af skarpladte våben. Kommissionen mente, at Niels Ebbesen skulle have advaret om, at den ville skyde med skarpladt våben, og at Niels Ebbesen satte andres liv i fare ved beskydningen.

Det tredje punkt i kommissionens rapport omhandlede mødet mellem Niels Ebbesen og den britiske flådes skibe. Kommissionens konklusion var, at den britiske flådes overordnede på intet punkt havde handlet forkert i forbindelse med mødet på åbent hav.

Delkonklusion

Danmarks politiske stilling må karakteriseres som svær i de forudgående forhandlinger med Foreign Office. Presset på udenrigsminister Krag kom fra den færøske folkeopinion og det færøske lagting og i mindre grad fra Landsstyret, hvor socialdemokraternes søsterparti på Færøerne, Javnaðarflokkurin, sad på lagmandsemettet. Regeringen var presset af Lagtinget, som tidligere havde vist sin utilfredshed med den dansk forhandlede aftale, der tillod britiske skibe at fiske tættere på Færøerne end alle andre. Og lagtinget havde lagt pres på ved at anmode den danske regering om at opsige aftalen.

Regeringen var også under pres fra Storbritannien, der via førnævnte forhandlinger konsekvent påmindede regeringen med slet skjulte trusler om, at Red Crusader sagen kunne skade det gode forhold mellem Storbritannien og Danmark. Truslen blev ikke konkretiseret, men var sandsynligvis rettet mod dansk eksport til Storbritannien.

Der kan argumenteres for, at dansk fjelighed overfor det britiske imperium i Red Crusader sagen også byggede på et David og Goliat forhold begyndende med 3-mils traktaten mellem Danmark og Storbritannien

og det før så stolte britiske imperiums tolkning af Freedom of the Seas princip. *"a principle on which we might be prepared to go to war with the strongest power in the world"*¹²⁸ Og som briterne gik meget langt for at forsvare i torskekrigen med Island.

Muligheden for en ny torskekrig mellem Storbritannien og Danmark for så vidt angår Færøerne, har sandsynligvis haft en effekt på den danske regerings taktiske overvejelser. Danmark undlod tillige på opfordring fra landsstyret at stemme ja til Canadas forslag om 12 sømilegrænse ved FN havretskonvention i Geneve i 1958, et forslag Storbritannien modsatte sig.

Dansk nei til Canadas forslag om 12 sømilegrænse, fik lagtinget til enstemmigt at vedtage et forslag fra lagmanden¹²⁹. En vedtægt, alle partier med undtagelse af det republikanske parti, gik med til at frafalde efter forhandlinger med den danske regering den 23. og 24. september samme år i Tórshavn. For siden hen senere at vedtage at anmode regeringen om at bede om nye forhandlinger med Storbritannien. (Forhandlingerne resulterede i aftalen i 1959.)

Regeringen var desuden under pres fra Søværnets kommando for at opnå et godt resultat i Haag, hvor man på højeste plan følte sig latterliggjort af det britiske søværn, ved at vise dem alt for stor velvillighed, for siden hen at se denne velvillighed misbrugt. Søværnets Kommando ville ikke godtage, at KK Sølling blev gjort til skurk i et diplomatisk skakspil (hvilket efterfølgende skete) for at have gjort sin pligt jævnfør det reglement, der var udstedt til søværnets skibe om brug af våben.

Kap 6.

REAKTIONERNE PÅ KOMMISSIONENS KENDELSE

Udenrigsministeriets embedsfolk var umiddelbart ganske tilfredst med kommissionens rapport og konklusion. Det fremgår af et fortroligt stemplet notat fra Udenrigsministriet, *"Kommissionens kendelse må anses som for efter omstændighederne tilfredsstillende"*.¹³⁰

¹²⁸Johannesson, Side 20.

¹²⁹Løgtingstíðindi 1958. Forslag af 6. Juni 1958 Uppskot til samtyktar om fiskemarkspørgsmålet (overs. Forslag til vedtagelse om fiskerigrænsespørgsmålet), Side 7.

¹³⁰J.nr. 63.Stbr. 9/23 Side 3. Chefen for Niels Ebbesen KK Sølling's arkivalier og Søværnskommandoens ind- og udgående skrivelser. V-56.

Kendelsen blev drøftet på embedsmandplan den 28. Mars 1962 på et interministerielt møde med deltagelse af Udenrigsministeriet, Statsministeriet, Forsvarsministeriet, Søværnskommandoen, Justitsministeriet og anklagemyndigheden, samt højesteretssagfører og den danske regerings agent i sagen, Bent Jacobsen.

At kommissionen ikke havde fundet det bevist, at Red Crusader fiskede, men kun at den havde befundet sig indenfor den blå linje (6 sømilegrænsen blev omtalt som den blå linje med reference til søkortet, der medfulgte aftalen) med fiskegrejet *not stowed* kunne næppe betragtes som nogen afgørende svækkelse af den dansk/færøske position. Det synes der at have været konsensus om blandt ministeriernes embedsmænd.

Mødets deltagere konkluderede ifølge referatet¹³¹ med stor tilfredshed, at kommissionen ikke havde anfægtet KK Søllings forklaring, og at den afviste kaptajn Woods erklæring med hensyn til de signaler, som Niels Ebbesen ifølge Wood havde afgivet. I deres øjne var det stadfæstet, at Sølling blev anset som troværdig af kommissionen, mens Wood blev anset som utroværdig.

Ifølge mødereferatet var det "yderst" tilfredsstillende, at kommissionen fastslog, at der ikke var nogen tvivl om, at Red Crusader var lovligt arresteret, og at kommissionen afviste den britiske forklaring om, at Red Crusader, i så fald det blev stadfæstet, at han havde været indenfor den blå linje, i så fald var drevet ind om grænsen utilsigtet og uden hensigt om at fiske.

Ministeriernes embedsmænd var enige om, at selv om kommissionens kendelse ikke beviste, at Red Crusader havde fisket indenfor den blå linje, så var "at fiske" ikke afgørende ifølge embedsmændene, der mente, at kommissionens brug af *not stowed away*¹³² var fuldt ud tilstrækkeligt til at domfælde kaptajnen på Red Crusader i en dansk domstol¹³³.

Kun kommissionens kendelse om det unødvendige i beskydningen, måtte give anledning til nye overvejelser. Men samtidig blev det understreget, at kommissionens formulering var meget konkret og ikke generel og derfor ikke gav anledning til at tro, at kendelsen kritiserede anden brug af våben end den i dette konkrete tilfælde.

¹³¹Ibid side 5.

¹³²At løfte bevisbyrden i forbindelse med anklager om ulovligt fiskeri og beslaglæggelse af fangst er en kompliceret disciplin, da det meget sjældent lykkes inspektionsskibe at fange trawlere med trawlet ude og fisk i trawlet i ulovligt farvand den dag i dag og derfor opereres der ofte internationalt med begreber som "gear not stowed away" i stedet for fiskeri.

¹³³Færøernes ret traf 16. september afgørelse om, at Red Crusader skulle tilbageholdes og kaptajn Ted Wood arresteres, om han blev observeret i dansk lovområde, hvilket Færøerne var (og er). Dommen blev anket til landsretten.

Ministeriernes reaktion på kommissionens kendelse var muligvis en kende optimistisk, men var faglig velfunderet. Ministerierne tolkede overordnet kendelsen som tilfredsstillende og som en dansk sejr over Storbritannien i Haag.

Konsekvens for sø inspektion

Selv om ministeriernes embedsmænd umiddelbart ikke så problemer, så var man bekymret for de mulige konsekvenser hos Søværnets operative kommando på Færøerne. I et fortroligt stemplet notat fra Færøernes kommando, udtrykker øverstkommanderende K. Bang sin bekymring for, at kendelsen kunne gøre det vanskeligt "for vore inspektionsskibschefer at varetage deres opgaver"¹³⁴ hvis kendelsen blev tolket således, at danske inspektionsskibe måtte betænke sig ved at ty til våben.

Denne bekymring var ligeledes den største blandt færøske politikere, både i lagtinget og i folketinget.

Johan Nielsen, folketingsmedlem for Færøerne rejste sagen i folketinget den 11. juni.

*"Jeg ved godt, at mange færinger tror, at briterne blev frikendt i København, fordi danskerne er bange for deres flæsk. Dette har jeg til enhver tid benægtet, men vane-tænkning har dybe rødder. Hvad angår tilfældet „Red Crusader“, var man ret optimistisk. Denne sag kom jo for en international domstol, så her ville retfærdigheden ske fyldest. Men hvad skete der? Jo, vi fik at vide, at Red Crusader har været på forbudt område med nettet ude, men at det ikke er bevist, at den havde fisket. På mig virker sådan en kendelse latterlig, men jeg er jo heller ikke jurist. Jeg er kun gammel fisker, og når vi havde net, langline, håndline eller snøre ude, var det for at fiske og ikke for at spille billard."*¹³⁵

Johan Nielsen spurgte iøvrigt forsvarsminister Poul Hansen, om hvilke konsekvenser det ville få for færøsk fiskeriinspektion i fremtiden, hvis inspektionsskibe i givet fald ikke måtte skyde med skarpt. Til det svarede forsvarsminister Poul Hansen, at det ikke på nærværende tidspunkt var regeringens hensigt at ændre på de gældende instrukser for fiskeriinspektion på dette punkt.

Johan Nielsen var valgt i folketinget for Javnaðarflokkurin, (det socialdemokratiske parti på Færøerne) og indgik i den socialdemokratiske folketingsgruppe. Johan Nielsen var kendt som en bramfri herre (fik senere tilnavnet Færøernes Fidel Castro.).

¹³⁴ K. Bang til Søværnstaben, V-56.

¹³⁵ Folketingstidende Samling 1961/62 Side 274.

I samme svar lovede forsvarsministeren, at et af de første fire inspektionsskibe med helikopter, som folketinget to år forinden havde bevilget penge til, ville blive sendt på inspektion ved Færøerne¹³⁶. Poul Hansen og regeringen holdt sit løfte. Inspektionsskibet Vædderen blev året efter sendt på inspektionspatrulje ved Færøerne til glæde for nogen og til stor frustration for andre. Således mente Erlendur Patursson, chefredaktør på løsrivelsespartiet Tjóðveldisflokkurins avis 14. september, at det var spil for galleriet og taktik, da avisen mente sig vide, at Vædderen havde instrukser med fra SOK om ikke at anholde britiske trawlere¹³⁷. Erlendur Patursson var desuden lagtingsmedlem og formand for færøske fiskeres fagforening, Fiskimannafelag Føroya.

Avisens påstand var udokumenteret og gav heller ikke genklang i de andre færøske aviser og må ses som politisk motiveret¹³⁸ og substansløs, da Vædderen ved senere lejligheder anholdt flere britiske trawlere for ulovligt fiskeri.¹³⁹

Note om arkivet

Det begrænsede arkivmateriale med Udenrigsministeriet som arkivskaber gør, at det er svært at konkludere på, i hvilken grad kendelsen blev behandlet politisk i Udenrigsministeriet. Marinestabens arkiv indeholder kommunikation med Udenrigsministeriet, men næsten udelukkende på embedsplan. Dette udelukker ikke, at kendelsen blev diskuteret på politisk plan, hvad den formentlig gjorde. Dette materiale har dog ikke været tilgængeligt, da både egen søgning over fire dage i Rigsarkivet og en søgning af Rigsarkivets personale, ikke har fundet frem til Udenrigsministeriets interne behandling af sagen. Færøernes lagtings arkiv indeholder hellere ikke nogen dokumentation om politisk kommunikation mellem udenrigsministeren eller statsministeren og P.M. Dam, Færøernes lagmand.

Med det britiske arkiv, landsstyrets og marinestabens, vil jeg umiddelbart tro, at kun den interne kommunikation mellem Udenrigsministeriet og Statsministeriet mangler.

Britiske reaktioner

Kommissionens kendelse vakte forståeligt nok ikke almen interesse på samme måde, som begivenheden sidst i Maj 1961. De store danske aviser bragte kun i begrænset omfang kommissionens kendelse som

¹³⁶ Ibid Side 275.

¹³⁷ 14. September 3. August 1963, forsiden.

¹³⁸ Inspektionsskibet anholdt senere britiske trawlere.

¹³⁹ Bang, 94-95 Vædderen tog to britiske trawlere, Aberdeen Merchant og Glengairn i november 1962. Tidligere øverskommanderende på Færøernes kommando, K. Bang var kaptajn på Vædderen.

nyheder og det samme kan siges om de britiske aviser. Kun på Færøerne var kendelsen en stor begivenhed, som aviserne fulgte nøje.

Kendelsen blev politisk prioriteret i Whitehall, hvor både Premierminister Macmillan og de forskellige ministerier blev informeret og diskuterede kendelsen internt mellem ministerierne.

Macmillan synes utålmodig og rykker efter svar fra Foreign Office den 7. Maj 1962. Premierministeren var blevet oplyst af Attorney general om, at de havde vundet sagen på alle vigtige punkter og ifølge ham skulle pres lægges på den danske regering for at få erstatning.

Macmillan havde for øje at gøre en god gerning i Skotland, og en erstatning til et rederi i Aberdeen ville sandsynligvis give point til den konservative regering i London.

Foreign Office tolkede kommissionens kendelse dramatisk anderledes end regeringens embedsmænd. I en note fra Foreign Office til den danske regering¹⁴⁰ påpeger Home, at kommissionen ikke havde fundet det bevist, at Red Crusader havde fisket indenfor den blå linje. Foreign Office konkluderede på den baggrund, at arrestationen havde været ulovlig, da den var foretaget på det grundlag, at Red Crusader havde fisket ulovligt.

Foreign Office foreslog, at anklagerne mod skipper Wood og skibet blev frafaldet, at den danske regering betalte erstatning til rederiet for tabt fortjeneste og for skaderne, som følge af beskydningen og *"at the same time, her Majesty's Government would be glad to be informed of what disciplinary action has been or is being taken against Captajn Sølling having regard to his unlawful arrest of the "Red Crusader" and use of illegitimate force endangering lives and property onboard the trawler"*¹⁴¹

Foreign Office forlangte, at den danske regering stillede sikkerhed for, at lignende brud på international ret, ikke skete igen med den danske regering som aggressor.

Den britiske regering havde ingen forventning om, at den danske regering betalte erstatning for skaderne og mistet fiskeri. Den britiske note var taktisk både i forhold til at give skotske fiskere indtryk af, at regeringen i London stod på deres side, men også i forhold til at have noget at forhandle med den danske regering om i de forestående forhandlinger om en ny 12 sømils territorial linje.

¹⁴⁰ Home til ukendt modtager V-56 i regeringen, dat. 21. Juni 1962.

¹⁴¹ Ibid side 1.

I en svarnote¹⁴² til Premierminister Macmillans note¹⁴³ redegør Foreign Office (signeret H.M. Det vides ikke, hvad H.M. står for) for taktikken.

*"The note in fact makes a maximum demand. This is partly because it is important for the protection of our fishing interest, that we take a strong line over this incident, and partly as a matter of tactics. The Danes will doubtless remind us, that not everything in the Report was favorable to us. While it is important, to show the Danes, that we will not accept the flouting of international law, we should not aim at spinning out the dispute"*¹⁴⁴

Det var vigtigt i et bredere perspektiv for den britiske regering at vise, at den britiske tolkning af international havret, og den britiske fiskeriflådes status i internationalt fiskeri, var vigtig for briterne. I de britiske drøftelser indgik de britiske/danske handelsrelationer på fællesmarkedet. Dette var den største bekymring på Færøerne, som illustreret ved folketingsmedlem Johan Nielsens spørgsmål til forsvarsministeren i Folketinget. At Danmark vægtede flæsk højere end fisk. Denne bekymring var rodfæstet både på gaden i Tórshavn og i Klaksvik og i det politiske system på Færøerne.

En betydelig forskel i den danske regerings interne drøftelser og den britiske regerings drøftelser i denne sammenhæng er, at den britiske regerings ministerium vedrørende Skotland, Scottish Office, var en del af drøftelserne. Den danske regering inddrog i meget begrænset grad det færøske landsstyre i drøftelserne.

Det fremgår ikke hvilke overvejelser regeringen gjorde, eller i hvilken grad der var telefonisk kontakt mellem regeringen og Tórshavn, men den formelle kommunikation mellem regeringen og landsstyret gik via Rigsombudsmanden og havde form af oplysning, ikke drøftelser.

Regeringen fastholdt sandsynligvis den position, at udenrigspolitik var dansk anliggende og dersom det i givet fald ville være den danske regering, som stod til ansvar for konsekvenserne af internationale forhandlinger, så var det udelukkende den danske regering, der tog de politiske beslutninger vedrørende forhandlingerne. Red Crusader sagen var med danske briller et spørgsmål, om det danske forsvars handlemuligheder, uden skelen til, hvor i riget eller internationalt, og forsvaret, søværnet og fiskeriinspektion inkluderet, var udelukkende et dansk anliggende.

Scottish Office var enig i taktikken, selv om ministeriet mente, at regeringerne kom til et forlig, der betød at rederiet ikke fik erstatning. Scottish Office informerede Prime Ministers Office¹⁴⁵ om, at det i den hensigt var

¹⁴², PM62/73, FO 371/165911.

¹⁴³Ibid. PM 117/62.

¹⁴⁴ Ibid.

¹⁴⁵ Ibid. Carrington, Scottish Office til Prime ministers Office, 30. Maj.

rettest at konsultere skibets ejere først, da de stod til at få et økonomisk tab. Scottish Office understregede dog i noten til Prime Ministers Office, at man ikke nødvendigvis skulle tage rederiets synspunkter i betragtning. Det var mere for et syns skyld.

Forhandlingernes afslutning

Forhandlingerne blev de efterfølgende måneder ført mellem den danske ambassadør Svenningsen i London og Foreign Office. Regeringen havde på det tidspunkt allerede udnævnt ambassadøren til dansk repræsentant i forhandlingerne om en ny fiskeriaftale mellem Danmark og Storbritannien om fiskeri ved Færøerne, der skulle afløse fiskeriaftalen fra 1959. Arkivmaterialet er meget sparsomt angående selve forhandlingsprocessen. Først i november 1962 synes forhandlingerne mellem ambassadøren og de britiske myndigheder at være nået til enighed om at indgå et forlig, der betød, at Danmark frasagde sig sit krav om at få Red Crusader og skibets kaptajn udleveret, og at Storbritannien frasagde sig sit krav om erstatning fra den danske regering. Der var imidlertid ikke enighed om det britiske ønske om konsekvenser i form af en reprimande eller degradering af KK Sølling.

På et møde i Udenrigsministeriet den 19. september 1962 blev sagen drøftet. Til stede på mødet var Direktøren for Udenrigsministeriet, udenrigsråd G. Seidenfaden, viceudenrigsråd T. Oldenburg, kontorchef Otto Borch og to fuldmægtige. Lagmanden for Færøernes landsstyre, P.M. Dam, rigsombudsmanden for Færøerne M.E. Wahl, for Statsministeriet departementschef J. Elkjær Larsen, kontorchef R. Bruun-Pedersen og to sekretærer. For Forsvarsministeriet Major M. Sund og fra Søværnskommandoen kommandør Jørgen Petersen¹⁴⁶.

Mødets deltagere er interessante, da Færøernes lagmand ifølge referatet er eneste politiker på mødet, som i form må karakteriseres som et møde på embedsplan. Mødets form giver anledning til at tro, at der var en vis berøringsangst i den danske regering i forhold til Færøernes landsstyre. Mødets indhold var ifølge referatet helt klart en politisk drøftelse af, hvordan regeringen skulle forholde sig til den verserende forhandling og udveksling af noter mellem Danmark og Storbritannien. Et sådant møde ville ikke finde sted i dagens rigsfælleskab, da lagmanden eller landsstyrets medlemmer aldrig ville stille op til sådan et møde uden deltagelse af vedkommende danske ministre. Og det er svært at tro, at en dansk minister ville stille op til et møde med et andet lands embedsmænd uden dette lands politiske repræsentant.

¹⁴⁶ Mødereferat dat. 19. september 1962 J.nr. 13-6-3, Færøernes landsstyre.

Færøsk respons

Lagmand P.M. Dam var tydeligvis betænkelig ved Udenrigsministeriets handlingsplan og satte spørgsmålstegn ved, hvordan det hjalp færøske interesser i fiskeriforhandlingerne at frafalde kravene mod Kaptajn Wood. Lagmanden gav til kende på mødet, at han mente Danmark for så vidt angår Færøerne ville stå stærkere i fiskeriforhandlingerne, hvis Danmark ikke bøjede sig for britisk pres på dette tidspunkt¹⁴⁷.

Lagmanden havde flere betænkeligheder ved det af Udenrigsministeriet foreslåede frafald af krav. Lagmanden, (og Forsvarsministeriet og Søværnskommandoens repræsentanter i øvrigt) mente, at en frafaldelse af alle krav ville gøre fiskeriinspektion i fremtiden meget besværlig, specielt i forhold til brug af magt, da det ville indikere, at den danske fiskeriinspektion i fremtiden skulle være forsigtigere end før, eksempelvis ikke skyde under nogen omstændigheder. Elkjær-Larsen mente, at en tilkendegivelse om, at magtanvendelse også kunne finde sted i fremtiden, var ønskelig. Ifølge Kommandør Petersen var den nuværende instruks om anvendelse af våben stadig gældende, men han tilsluttede sig argumentet og mente, at en tilkendegivelse ville have psykologisk værdi.

Lagmandens betænkning var begrundet og havde bund i en række andre sager, hvor fiskeriinspektion var endt i mislykket forfølgelse eller i frikendelse (Balnagask/Summerlee)¹⁴⁸ af de anholdte britiske skibe. Fiskeriinspektion ved Færøerne var ikke højt på søværnets prioriteringsliste. Niels Ebbesen var et gammelt britisk skib med mange fejl¹⁴⁹ og blev kort tid efter kasseret som del af søværnet.

Det fremgår tydeligt af referatet fra mødet, at lagmanden ikke ønskede at tage stilling til Udenrigsministeriets forslag til fremgangsmåde, før han havde drøftet sagen med sine kolleger. Direktøren for Udenrigsministeriet var ifølge referatet meget insisterende og påpegede, at det ifølge ham utvivlsomt ville skade fiskeriforhandlingerne, hvis Færøerne ikke tilsluttede sig ministeriets forslag. Direktøren forsøgte at overbevise lagmanden med fare for, at Storbritannien lukkede sine havne for færøske skibe, selv om dette ikke var en trussel, briterne selv havde fremsat. Til det svarede lagmanden, at "islændingene ikke havde lidt skade på dette punkt ved deres faste holdning, ja det blev endda sagt, at de havde bedre vilkår end færingerne."¹⁵⁰

¹⁴⁷ Ibid. Side 6.

¹⁴⁸ Dagblaðið 3. Oktober 1961. Se også note 139.

¹⁴⁹ En del af Manningham-Bullers taktik foran kommissionen var at bevise, at radar og andet udstyr på Niels Ebbesen var antikveret og at besætningen var urutineret.)

¹⁵⁰ referat 19. Sept., Side 11, J.nr. 13-6-3, Færøernes landsstyre

Statsministeriet henstillede, at der ikke blev truffet en endelig beslutning, førend der havde været lejlighed til at drøfte sagen med lagmanden. Men folkeretligt forbeholdt regeringen sig retten til at være Færøernes udenrigspolitiske organ.

Udenrigsministeriets foreslåede fremgangsmåde blev i store træk som foreslået og beskrevet¹⁵¹. Danmark lagde vægt på sin ret til at beskytte rigets grænser *“Especially with regards to the fishery of the Faroe Islands, considering the complete dependence of the Faroese people in fisheries.”*¹⁵² Statsministeriet¹⁵³ omtalte færinger som et folk i brevet, I drøftelserne om hjemmestyreloven blev Færøerne omtalt som et folkesamfund.¹⁵⁴

Der var tale om diplomatisk taktik eller spil for galleriet. Noten til briterne i december 1962 slutter med en reference til førnævnte mundtlige diskussion.

“As already orally communicated to the Foreign office the Danish government agrees that the incident should now be closed.”

Der skulle dog gå måneder, før løsningen blev offentliggjort. Regeringen var ikke indstillet på at lade Landsstyret diktere, hvorledes Red Crusader sagen blev forhandlet på plads. Landsstyrets handlemuligheder i forbindelse med internationale forhandlinger om fiskeriaftaler, hvor landsstyrets embedsfolk deltog i selve forhandlinger, og landsstyret til en hvis grad kunne give regeringen instrukser, kunne ikke sammenlignes med landsstyrets handlemuligheder i Red Crusader sagen.

En plausibel forklaring er, at Danmark udenrigspolitisk stadigvæk så Færøerne som et amt (før Hjemmestyrelovens indførelse) men en anden var, at den indbyggede tosomhed, der opstod i den nye rigsfællesskabskonstellation med Danmark som et enhedsrige, endnu ikke var afprøvet i konfliktform. Der var pludselig flere statslignende interesser at varetage i et og samme Udenrigsministerium.

En konkret grund til, at Udenrigsministeriet ikke ville overføre Landsstyret beslutningsansvar var den interne konflikt mellem ministerierne i regeringen.

Forsvarsministeriet havde det politiske ansvar for Niels Ebbesens handlemåde og mente ikke, at KK Sølling kunne sanktioneres eller miskrediteres for at have fulgt de gældende instrukser. Forsvarsministeriet havde

¹⁵¹ Rigsombudsmanden til landsstyret, *ibid.*

¹⁵² *Ibid.* Side 3.

¹⁵³ Brevet et fra Statsministeriet (rigsombudsmanden) til landsstyret, men det vides ikke, om brevet blev sent til briterne fra Stats- eller Udenrigsministeriet.

¹⁵⁴ Se § 1 i hjemmestyreloven.

sine egne politiske bevæggrunde, men Forsvarsministeriet og Færøernes landsstyre havde sammenfaldende interesser i at følge sagen til døren, om man så må sige, hellere end at frafalde alle krav, hvilket kunne tolkes som et knæfald for briterne.

Udenrigsministeriet var villigt til at tage indenrigspolitiske hensyn på Færøerne i forhold til det forestående lagtingsval senere samme år. På lagmandens opfordring indvilgede mødets deltagere i at udsætte en evt. offentliggørelse af forliget. Det er svært at tolke anderledes end, at Udenrigsministeriet forstod de mulige implikationer for forholdet mellem Danmark og Færøerne, og at ministeriet forstod, at dets forslag ville give løsrivelsesbevægelsen på Færøerne vind i sejlene.

Sagens afslutning og færøsk protest

Landsstyret mente ikke ved sagens afslutning, at Udenrigsministeriet havde håndteret sagen i Færøernes favør. I en skrivelse fra lagmanden til Statsministeriet (via Rigsombudsmanden) beklagede Landsstyret, at undersøgelseskommissionen var blevet nedsat uden Landsstyrets medvirken. Landsstyret havde derfor svært ved at godkende kommissionens kendelse, som parterne havde bundet sig til i kommissionens arbejdssætning. Landsstyret havde desuden svært ved at godtage, at fiskerigrænsespørgsmålet blev knyttet sammen med Red Crusader sagen.

"Når imidlertid regeringen skønner, at en forligsmæssig ordning af Red Crusader sagen vil være en fordel under forhandlingerne om fiskerigrænsens udvidelse til 12 sømil ud fra lige basislinjer, vil landsstyret ikke fraråde et forlig"¹⁵⁵

I pressemeddelelsen, som blev sent til medierne i januar 1963, bebudede regeringen, at de to regeringer, af hensyn til opretholdelsen af det gode forhold mellem Danmark (og Færøerne) og Storbritannien, havde besluttet at frafalde alle krav. Det britiske frafald indebar, at den britiske regering ikke ville interessere sig yderligere for KK Søllings rolle i den pågældende episode. Det danske afkald indebar, at den danske regering ville drage omsorg for, at retsforfølgelsen af skipper Wood og trawleren i anledning af episoden 29.-31. maj 1961 blev standset ved landsretten og ikke på et senere tidspunkt blev genoptaget.

Hvorvidt KK Sølling rent faktisk blev straffet, står hen i det uvisse. Formelt blev der hverken uddelt reprimande eller anden form for afstraffelse. KK Sølling førte ikke skib igen for forsvaret, men fortsatte i funktion af kommandør hos Søværnet.

¹⁵⁵ Landsstyret til Rigsombudsmanden F.L. /12-1962.

Briterne havde den opfattelse, at Sølling var blevet degraderet.

*"I understand, that Captain Soelling in fact has been relieved of his command of the NIELS EBBESEN, and although we do not know for certain, our impression is, that this was not a normal relief"*¹⁵⁶

Helt på Færøerne skurk i Danmark

De meget forskelligartede reaktioner på Søllings handlemåde i henholdsvis Danmark og på Færøerne illustrerer interessekonflikten i specielt Udenrigsministeriets ageren. KK Søllings handling var upolitisk og tog ikke hensyn til nationalistiske følelser på Færøerne eller diplomatiske relationer mellem Storbritannien og Danmark. Sølling blev karakteriseret som en meget punktlig og regelret person, og kommissionens gennemgang af sagen beviste også dette. Søllings resolute handlemåde blev modtaget som et friskt pust, da han og forsvarrets tilstedeværelse overordnet set blev set som dansk militær tilstedeværelse og ikke færøsk militær. Det på trods af, at en del af besætningen på Niels Ebbesen, var færing. Denne negative opfattelse af dansk militær tilstedeværelse byggede bl.a. på amtmanden Vagn-Hansens forslag om at sende krigsskibe til Færøerne til skræk og advarsel¹⁵⁷ i forbindelse med folkeafstemning i 1946 om løsrivelse. Danmarks ageren og brug af øerne til militære installationer under færøske protester sidst i 50erne et andet eksempel.

Vagn- Hansens rolle som amtmand (den sidste amtmand på Færøerne) er ifølge Debes¹⁵⁸ en studie i det uafgrænsede magtvældes udfoldelse. Forsvarets, set fra færøsk synspunkt, uheldige rolle i Klaksvigsstriden er endnu en, da forsvaret i den forbindelse kom tæt på at handle aggressivt mod sit eget riges borgere.

Færøsk skepsis mod dansk militærs tilstedeværelse byggede til sidst også på fiskeriinspektionens utilstrækkeligheder i forhold til specielt de britiske trawlere, som gentagne gange fiskede ved Færøerne, men sjældent blev anholdt og meget sjældent blev dømt i retten (Balnagask og Summerlee blev dømt ved Færøernes ret, men frikendt ved landsretten. Det hjalp ikke på retfærdighedsfølelsen på Færøerne, at sagfører for de fleste britiske rederier var dansk, højesteretsadvokat Michael Reumert.)

Mens det ikke kan stadfæstes officielt, at Sølling blev straffet for sin handlemåde i maj 1961, så kan det stadfæstes, at Sølling blev betragtet som en folkehelt på Færøerne i samme historiske tradition som andre

¹⁵⁶ Carrington til Lord Chancellor FO 371/165911.

¹⁵⁷ Jensen, side 121.

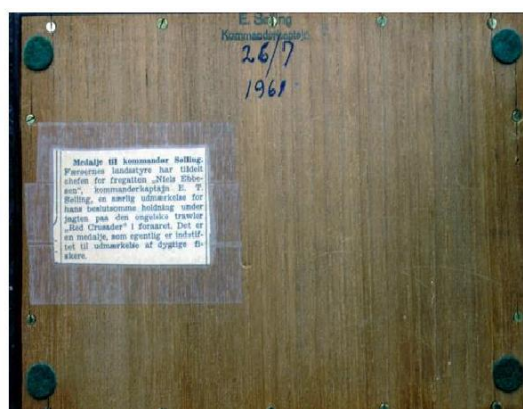
¹⁵⁸ West, Heinesen, Kilder til Færøernes og Grønlands historie.

danskere på Færøerne, eksempelvis Lucas Debes, der forsøgte at forbedre vilkårene på Færøerne under Gabelstiden¹⁵⁹.

Færøernes landsstyre gav Sølling en medalje i juli 1961 for hans heroiske indsats for det færøske folk. En medalje, som ifølge Sølling normalt blev givet til fiskere ifølge Søllings indberetning om medaljen til Søværnskommandoen¹⁶⁰, men de facto kun blev givet ham og ingen andre. Landsstyret havde i sin korte levetid ingen tradition for at uddele udmærkelser og har sidenhen hellere ikke givet nogen.

(figur 1.)

(figur 2.)

Denne lovprisning af heroisk indsats for det færøske folk, begået af en dansker i de danske søværns tjeneste, kan tilskrives et menneskesyn, der er fremherskende hos et folk, som ser sig koloniseret og ikke har høje forventninger til sine koloniherrer. Det ville være forventet af en færøsk skipper, at han havde handlet som Sølling. Men Sølling overraskede på Færøerne ved rent faktisk at handle i tråd med færøske interesser. Det var man ikke vant til.

Regeringens diplomatiske tilgang til sagen blev ikke kun på Færøerne tolket som svag. Sølling modtog flere telegrammer og breve fra diverse myndigheder og privatpersoner i Danmark, der tydeligvis mente, at Sølling havde gjort sin pligt. De fleste telegrammer. Søværnets operative kommando ønskede i et telegram at

*”udtale sin anerkendelse for Niels Ebbesens mønsterværdige indsats”*¹⁶¹

¹⁵⁹ Gabeltiden (1655-1709) betegnes som et af de mørkeste kapitler i Færøernes historie som dansk len under kongeligt enevælde.

¹⁶⁰ Fregatten Niels Ebbesen til Søværnskommandoen, Sølling familiens privatarkiv.

¹⁶¹ SVK til Niels Ebbesen, privatarkiv.

Et andet telegram stod der *"hilser og hylder den fornemme søofficer som den første skød på englænderne efter deres røvertogter i 1807"*¹⁶²

Og et telegram kom med en pakke.

*"Da jeg mener, at du ovenpå anstrengelserne antagelig har godt af at slappe af, sender jeg en lille ølbuket, som jeg håber du må finde anvendelse for"*¹⁶³

Sølling modtog også anerkendende tilkendegivelser fra konsulatet i Edinburgh.

*"Hvad andet var der at gøre, når en arrestant overvælder den ombord satte myndighed og prøver at stikke af; hvis kanonerne ikke må bruges, så må skibene hellere desarmes"*¹⁶⁴

Sølling modtog privat også tilkendegivelser efter kommissionens kendelse.

*"Jeg fandt dengang, at man burde stå bag den mand, der i en bestemt udfordrende situation, kun udførte det han havde fået til opgave, så der ikke skulle herske nogen tvivl om vores fiskeres mening. Jeg håber næsten, at de får fat i kraven på den vidtløftige brite, så der bliver en reel mulighed for at få sagt tak for sidst."*¹⁶⁵

Følelsen af, at Sølling handlede rigtigt var ikke udelukkende på Færøerne, som telegrammerne tydeligvis demonstrerer. Det sidste telegram demonstrerer også, at der også i Danmark fandtes en følelse af, at Sølling (sammen med færøske egeninteresser) blev ofret på diplomatiets alter.

Parallel til banksagen

Der findes en parallel til banksagen på Færøerne i kølvandet på krisen i 80erne og tidligt i 90erne. Hvor Regeringen i København kom under kritik fra færøske myndigheder for at have reddet Danske banks penge (Danske bank var storaktioner) på bekostning af fonden, der ejede dele af Føroya Banki. Banksagen endte med en udredning og et forlig efter politiske forhandlinger mellem landsstyret og regeringen, som indebar, at regeringen betalte en erstatning på flere 100 millioner.

Banksagen illustrerer for det første den samme interessekonflikt mellem danske interesser og færøske interesser, som Red Crusader sagen gør. Det efterfølgende succesfulde genopbygningsforløb med den

¹⁶² Bork Kolding til Kommandørkaptajn Sølling, Ibid.

¹⁶³ Adm. Direktør Klæbel, Ceres bryggerierne til E. Th. Sølling, Ibid.

¹⁶⁴ Erik Schacke, Royal Danish Consulate til Sølling, ibid.

¹⁶⁵ Jørgen Pedersen, Vestjysk Fiskeritidende til Sølling 1.6.62, Ibid.

danske Jørn Astrup Hansen som direktør for banken og specielt befolkningens opfattelse af Jørn Astrup Hansen, kan sammenlignes med befolkningens forhold til Sølling.

Jørn Astrup Hansen succesfulde genopbygning af Føroya Banki over en årrække førte til et næsten nationalt kærlighedsforhold til Astrup Hansen, som bl.a. var af betydelig betydning for, at Astrup Hansen igen blev bedt af Finansiell stabilitet om at stå for restruktureringen af Eik bank i 2010, da Finansiell stabilitet overtog banken. Befolkningens tillid til Jørn Astrup Hansen var betydelig større en befolkningens tillid til de danske institutioner, Finanstilsynet og Finansiell stabilitet. En tillid, som Astrup Hansen havde vundet ved over en årrække med dyb krise i samfundet at blive og arbejde, samtidig med den største fraflytning fra Færøerne i Færøernes historie.

Eksemplet med Astrup Hansen illustrerer igen koloni eller post-kolonibefolkningens mistro til kolonimagtens institutioner og tillid til de af kolonimagtens individer, der ydede en ekstra indsats for post-kolonien opbygning, i dette tilfælde genopbygning.

Reaktionen i medierne

Der var tydelige tegn på forvirring og manglende forståelse i medierne over for udenrigsminister Per Hækkerups og regeringens (ny regering tiltrådte 3. september 1962) ønske om forlig i Red Crusader sagen. Reaktionen må ses som naturlig for de færøske medier, der over en længere periode med mange anholdelser og flere retssager havde udviklet et anstrengt forhold til skotske trawlere. Men flere danske medier var kritiske over for regeringen. Forliget blev opfattet som et uforståeligt knæfald for briterne.

Jyllandspostens leder, sandsynligvis skrevet af Jyllandspostens relativt nye chefredaktør, Gunnar Henriksen, der havde en fortid som korrespondent i London, var meget kritisk over for regeringen.

*"hvis det er hensynet til flæskepriser og fællesmarkedsudsigter, der har øvet indflydelse på udenrigsministerens forslag om det uværdige kompromis, var der maaske grund til at pege på et andet politisk motiv af langt større vægt: Hensynet til Færøerne, hvis forhold til Danmark i kommende tid kan blive svært nok endda selv uden denne aabenlyse udfordring. "*¹⁶⁶

Jyllandspostens leder er et eksempel på, at den postkoloniale diskurs ikke kun fandtes i forholdet mellem Danmark og Færøerne men også som en diskussion indenrigs i Danmark.

¹⁶⁶ Datoen for lederen er ukendt. Den er gengivet i avisen Dagblaðið 5. februar 1963.

Kritik fra oppositionen

Kritikken af regeringens forlig var ikke forbeholdt de færøske folketingsmedlemmer og borgerlige aviser. Den borgerlige opposition i folketinget rettede også kritik imod den socialdemokratiske regering og udenrigsminister Per Hækkerups behandling af sagen.

Det Konservative Partis Erik Ninn-Hansen rejste spørgsmålet om forliget i folketinget med en forespørgsel til Per Hækkerup, der blandt andet satte spørgsmålstegn ved, om et forlig i Red Crusader sagen hjalp Storbritannien i de forestående forhandlinger om 12 sømilegrænsen¹⁶⁷. Ninn-Hansen påpegede, at regeringen forinden havde opsagt den 3 årige aftale, der tillod andre nationers skibe med historiske rettigheder (i praksis Storbritannien) at fiske ind til seks sømil i lige linje fra land, med nogle undtagelser.

Ninn-Hansen argumenterede desuden for, at både Island og Norge, efter den internationale havretskonvention i Geneve i 1960, havde indført 12 sømilegrænser og at Storbritannien havde accepteret disse. Ninn-Hansens argumentationslogik var derfor, at et forlig i Red Crusader sagen ikke kunne bruges positivt af regeringen i forhandlingerne med Storbritannien om 12 sømilegrænsen. Regeringens synspunkt var, at en uafklaret konflikt af Red Crusader sagens karakter ikke gjorde noget godt for forhandlingsklimaet.

Ninn-Hansen kritik af udenrigsministeren og regeringens politik i Red Crusader sagen er muligvis et eksempel på et brud med en politisk tradition. Sædvane i dansk politik på dette tidspunkt var, at oppositionen ikke kritiserede regeringens politik offentligt i udenrigspolitiske anliggender, da dette blev opfattet som illoyalt og viste splittelse indenrigspolitisk på en måde, som ikke gavnede Danmark. Men det kan også tolkes som en usikkerhed i folketinget om, hvilke interesser, færøske eller danske, man som folketingsmedlem skulle varetage i kølvandet på hjemmestyrelovens indførelse 31. marts 1948.

Kap. 7

MELLEM KOLONI OG NATION

Red Crusader sagen indskrives sig i britisk deklinistisk historietradition, som en lille sejr i en tid med mange nederlag for det svindende britiske imperium og den imperialistiske/kolonialistiske britiske politik igennem de seneste flere århundreder. Sagen indskrives sig også som sejr i Nordatlanten i forhold til det svindende nederlag, Storbritannien led i torskekrigene med Island.

Den indskrives sig også i en dansk deklinistisk historietradition, dog ikke som et nederlag, men som en udfordring for ideen om rigsfællesskabet som enhedsstat.

¹⁶⁷ Ninn-Hansens forespørgsel og udenrigsministerens svar blev publiceret i Dagbladet 15. febr. 1963

Hverken hjemmestyreløven eller rigsfællesskabets opståen i 1953 formåede at tilfredsstille eller stoppe den færøske selvstændighedsbevægelse. Tværtimod. Med lovens vedtagelse var Færøsk selvstændighed et lukket kapitel for den danske regering, der aktivt forsøgte at få en et lignende hjemmestyre for Grønland, hvor selvstændighedsbevægelsen fulgte nøje med i selvstændighedsbestræbelserne på Færøerne.

Diskussionen om afkoloniseringen af Grønland fortsatte i 50'erne. Færøerne var ikke en direkte del af disse diskussioner, bl.a. i FN regi, men Færøerne blev alligevel rigsretligt indlemmet i rigsfællesskabskonstruktionen med grundlovsændringen i 1953. En indlemmelse, som Færøerne ikke direkte blev inddraget i.

Opfattelsen af kulturel identitet

Det siges, at når en stat mister et territorium, gør det lige stor skade på statens og dens befolknings selvopfattelse, som selve tabet af geografisk territorium gør. Grønlands geografiske størrelse og betydning for den danske selvopfattelse og den nationalistiske stolthed betød meget. Der kan argumenteres for, at det betød mindre i forhold til Færøerne og hjemmestyreløvens indførelse, da det geografiske tab var til at overse på Færøerne, og da Danmark, efter at Den Kongelige Enehandel var nedlagt, ikke havde betydningsfulde direkte indtægter af øerne. Dansk selvopfattelse var i højere grad knyttet til, at Danmark og Færøerne havde kulturelle identitet med fælles træk og befolkninger med samme etnicitet.

Den danske annullering af folkeafstemningen i 1946 for eller imod færøsk selvstændighed og de svære forhandlinger, der endte med kompromis (hjemmestyreløven blev betragtet som et kompromis), må dog betragtes som danske forsøg på at undgå en fuldkommen løsrivelse.

Hjemmestyreløvens deling af ansvar placerede Færøerne i et rigsretligt vakuum, hvor det teoretisk er svært at diskutere landsstyrets og regeringens ageren i en ren post-kolonialistisk diskurs. Færøerne var ikke en koloni i juridisk forstand, men et dansk amt efter Kieler freden i 1816. Og en del af Norge før det. Og Færøernes befolkning er ikke øernes oprindelige befolkning, men efterkommere af dem, der koloniserede øerne.¹⁶⁸ Så ud fra en stringent og smal post-kolonial tolkning, er den færøske befolkning efterkommere af de første kolonialister på Færøerne.

Diskussionen er noget lettere, når fokus er på kulturel identitet og dens teoretiske betydning. Dannelsen af en færøsk national kulturidentitet var allerede betydeligt udbygget i en postkolonial retning i 1961. Den blev ikke til i forbindelse med hjemmestyreløvens vedtagelse, men allerede et lille århundrede forinden med Julemødet i 1888, som betegnes som et af den færøske selvstændighedsbevægelses vigtigste arnesteder. Selvstændighedsbevægelsen var primært en kulturel bevægelse de første årtier. Det var især en kamp på Færøerne mod den danske øvrighed om det færøske sprogs rettigheder som skole og kirkesprog.

Afstanden mellem den danske og den færøske kulturidentitet har dog aldrig været så stor som den var i mellem Danmark og tropekolonierne eller Danmark og Grønland for den sags skyld. Der herskede tætte kulturelle bånd mellem Færøerne og Danmark som "hvid koloni", og det er uden tvivl medvirkende til, at der

¹⁶⁸ Færøerne bliver første gang nævnt af munken Diquil i bogen *De mensura Orbis terrae – Om jordklodens udstrækning, der dateres til ca. 825. Men koloniseres højst sandsynligvis af nordboere, der kom sejlene fra Norge.*

ikke findes paralleller på Færøerne til Danmarks udnyttelse af tropekolonierne eller overgreb mod befolkningen i Grønland, eksempelvis med tvangsflytningen af Thulefolket.

Ofte foranlediges man dog til at tro, at regeringen og danske politikere ikke var/er bevidste om forskellen i dansk og færøsk kulturel identitet. Det kan have været en medvirkende årsag til, at regeringen ved forligets indgåelse i 1963 tilsyneladende ikke kunne se, at det skurrede gevaldigt i færøske ører, når den danske regering omtalte *”det gode forhold mellem Danmark (og Færøerne) og Storbritannien”* som noget, der var værd at værne om, uden tilsyneladende at se modsætningsforholdet.

Med jævne mellemrum betegner danske politikere det geografiske Danmark som Syddanmark i diverse debatter om rigsfællesskabet. Disse gentagne betegnelser placerer Færøerne i kategori, som Slesvig og Holsten som ”mistede dele” af det danske rige og bygger på en dansk nationalromantisk forestilling om Danmark, som Dansk Folkeparti i nyere tid har været eksponent for. Af de danske partier repræsenteret i Folketinget i dag, er Dansk Folkeparti fremmest fortalere for et tættere forhold mellem Færøerne, Danmark og Grønland.

Skifte

Dansk opfattelse af Færøerne som del af Danmark har ændret sig fra at være fokuseret på indtægt, økonomi og en opfattelse af Færøerne som underlegne og ubehjælpelige til en nærmest romantisk idylliserende opfattelse af værdien i den kulturelle berigelse, som Færøerne (og Grønland) er for Danmark.¹⁶⁹

Denne idylliserende opfattelse af eget selv findes ikke på Færøerne, hvor rigsfællesskabet først og fremmest har karakter af et økonomisk samarbejde. Tidligere folketingsmedlem og lagmand for Sambandspartiet på Færøerne Edmund Joensen har i de allerfleste taler og folketingsdebatter fokuseret på det økonomiske aspekt af rigsfællesskabet, men danske folketingsmedlemmer og regeringsmedlemmer i overvejende grad har haft fokus på de kulturelle bånd, der binder os og en betydelig berøringsangst i forhold til det økonomiske aspekt og tilhørsforhold og det faktum, at Færøerne på de årlige finanslove har været en udgift for Danmark.

Dansk nationalromantik bygger til dels på tidligere tiders storhed og inkluderer kolonierne. Færøsk nationalromantik udelukker Danmark helt og aldeles og er meget selvstændighedsorienteret både i litteraturen, billedkunsten og i politikken. Edmund Joensen og andre på den pro-danske fløj på Færøerne det sidste halve århundrede er meget glade for rigsfællesskabet, men deres bevæggrunde har overvejende været økonomiske.

Modsætningsforhold

Utilfredsheden på Færøerne med den danske indsats og den danske repræsentation er også interessant i den henseende, at den udstiller de mange modsætningsforhold, der herskede på Færøerne på tidspunktet.

¹⁶⁹ Hoff, side 101

Færøerne havde godt nok ikke brug for hjælp i en moderniseringsproces, på samme måde som Grønland havde, og som Danmark deltog aktivt i som del af den FN delegation, der skulle medvirke til en afkoloniseringsproces i hele verden. Færøsk økonomi var stærk efter anden verdenskrig og det medvirkede til en hurtig modernisering af fiskeriet. Men trods det, så var Færøernes landsstyre realistisk set ikke i stand til at løfte den store opgave, det er for ethvert land at have en udenrigspolitik eller en effektiv havinspektion. Der var, set bort fra selvstændighedspartierne i opposition således i 1961-1963 heller ikke noget formelt ønske om at overtage disse områder. Der var kun tale om utilfredshed med den danske regerings evne til at varetage disse områder på vegne af Færøerne. Denne utilfredshed har siden hen udviklet sig til reelle ønsker, men disse ønsker er igen forbundet med en betydelig hjælp fra Danmark i selvstændighedsprocessen. Forhandlingerne mellem Nyrop Rasmussens regering og Færøernes landsstyre i 2001 om selvstændighed, blev opgivet, bl.a. fordi Nyrop Rasmussen ikke ville overveje en overgangsperiode med dansk økonomisk støtte i mere end 4 år. Færøernes landsstyre ønskede en længere periode. Høgni Hoydal, formand for selvstændighedspartiet Tjóðveldi (før Tjóðveldisflokkurin) var i 2001 overbevist om, at direkte dansk støtte til færøsk selvstændighed ville ændre den noget fastlåste 50/50 stemning for og imod færøsk selvstændighed.

*"En ting er at man kan acceptere selvstændighed; hvis man også vil støtte det og sige, at vi kan leve så godt sammen som to selvstændige lande eller identiteter, så ville hele denne her politisk uafklarede ingenmandsland situation på Færøerne for længst være overstået"*¹⁷⁰

Der kan argumenteres for, at Danmark, om end i god tro og i selvopfattelsen som den gode koloniherre, har modarbejdet Færøernes stræben efter større selvstændighed ved at modsætte sig legitime færøske ønsker om større selvbestemmelse.

Juristen Ole Espersen konkluderer¹⁷¹ at Danmark har svigtet et moralsk ansvar for at medvirke aktivt til at afvikle det, som Danmark havde sat i gang på Grønland og Færøerne.

Ifølge den islandske doktor i folkeret, Gudmundur Alfredsson, var Færøerne både en koloni og en nation. Færøernes situation og historie er præget af alt det, som kendetegner en koloni. Samtidig opfylder Færøerne de betingelser, som international ret og internationale fællesskaber har sat, for at et land kan kalde sig en nation, lød Alfredssons påstand i forbindelse med forhandlingerne om færøsk selvstændighed i 2001, konkret i forbindelse med at Danmark i forhandlingerne nægtede at anerkende Færøerne som en nation.

Red Crusader sagen falder imidlertid ikke direkte ind i sådan en afkoloniseringsdiskurs. Den illustrerer dog den specielle patriarkalske postkoloni relation, som man fra dansk side havde. En form for faderlig beskyttertrang, som også den senere DIIS rapport (2007)¹⁷² om afviklingen af Grønlands kolonistatus, mente var herskende i forhold til Grønland¹⁷³

En faderlig beskyttertrang kan forklare, hvorfor Udenrigsministeriet mente, at det vidste bedst og ikke ville konsultere landsstyret i Red Crusader sagen, men den kan ikke bruges som forklaringsmodel for de for

¹⁷⁰ Hoff side 110.

¹⁷¹ Skaale, Side 9-11.

¹⁷² Afvikling af Grønlands kolonistatus 1945-54, (DIIS 2007).

¹⁷³ Jensen Side 150.

færøsk fiskeri irrelevante egeninteresser, den danske stat havde i at bevare gode relationer til Storbritannien.

Set i en afkoloniseringsproces, så falder regeringens ageren i Red Crusader sagen udenfor dansk kulturidentitets selvopfattelse. Færøerne har langsomt og på eget initiativ og uden lovlig hjemmel i hjemmestyrelsen overtaget bilaterale forhandlinger om fiskeriaftaler, som kun vedrører Færøerne. Danmark har, efter indlemmelse i EF og deltagelse i den fælleseuropæiske fiskeripolitik, endda været indirekte modpart til Færøerne ved kyststatsforhandlingerne om pelagiske fiskearter, som er nævnt i indgangen til denne opgave. En situation, som endte med, at Danmark for så vidt angår Færøerne, var nødsaget til at deltage i et ES boykot af Færøerne, da Færøerne på vegne af sig selv nægtede at indgå en aftale med de andre kyststater om pelagisk fiskeri i Nordatlanten.

Danmark argumenterede imod et boykot mod Færøerne, men endte med at stemme blankt. Boykotten blev vedtaget, og danske havne blev lukket for færøske fragtskibe og fiskeskibe med alvorlige konsekvenser for skabelsen af en fælles identitet i rigsfællesskabet. Danmark anlagde siden hen formelt sag an mod EU (og derved sig selv) ved World Trade Organisation og ved den internationale domstol i Haag, på vegne af Færøerne. En sag som aldrig nåede til domstolen, da et forlig blev gjort inden, men som gav selvopfattelsen som et rigsfællesskab et knæk, både i Danmark og på Færøerne, eksemplificeret ved daværende udenrigsminister Villy Søvndals kommentar til den samlede presse efter et arbejds møde i august 2013 på Færøerne.

”Den dag, danske havne bliver lukket af for færøske skibe, da kommer der noget op, som kan være meget svært at kontrollere.”¹⁷⁴

Hårdknuden i forlængelse af de mislykkede kyststatsforhandlinger er endnu et eksempel på modsætningsforholdene, igen med regeringen som modtager af kritik, men denne gang fra egne rækker. Danmarks Pelagiske producentforening mente, at regeringen ikke varetog danske fiskeres interesser, tværtimod kostede regeringens dobbeltspil i rigsfællesskabet og EU, dansk fiskeri flere 100 millioner i mistede indtægter over de kommende år fra pelagisk fiskeri.

De mange modsætningsforhold i Rigsfællesskabets selvopfattelse og fælles kulturelle identitet blev yderligere kompliceret af Danmarks indtræden i EF, Færøernes valg om ikke at indtræde og Grønlands beslutning om at melde sig ud igen.

Den største vægt på Færøernes status som uforløst mellemting mellem et amt og en selvstyrende nation, skal lægges på vedtagelsen af hjemmestyrelsen, Færøernes indlemmelse i Rigsfællesskabet i forbindelse med Grundlovsændringen i 1953.¹⁷⁵ En indlemmelse og en rigskonstruktion, som selvstændighedspartierne på Færøerne aldrig har anerkendt som andet end et kulturelt fællesskab og i nyere tid overtagelsesloven, som flytter flere sagsområder fra hjemmestyrelsens liste af sager som ikke kan overtages til listen af sager, som Færøerne kan overtage efter eget ønske. Den udenrigspolitiske bemyndigelseslov, som giver landsstyret bemyndigelse til at føre udenrigspolitiske forhandlinger i begrænset omfang. Og sidst men ikke mindst de sidste 15 års politisk og juridisk arbejde med at skabe en færøsk forfatning og medfølgende debat om en færøsk forfatning er underlagt eller over den danske grundlov. En væsentlig diskussion, som regeringen ad

¹⁷⁴Siteret på Politikens netavis, dat. 31. Juli 2013. Sitatets oprindelse stammer højst sandsynligt fra pressemødet i Torshavn, 27. Juli 2013.

¹⁷⁵Jensen, side 123. For en detaljeret gennemgang se Hoydal; Myten om Rigsfællesskabet.

flere omgange har udtalt sig om. Både borgerlige og socialdemokratiske regeringer har de sidste 15 år taget det standpunkt, at et en færøsk forfatning må være underlagt grundloven. Er den ikke det, er den at betragte som en de facto løsrivelse fra Danmark.

Konstruktionen af rigsfællesskabet legitimerede i den post-kolonielle tid den politiske opfattelse i regeringen, at fællesskabet var en postkolonial enhed, og at Udenrigsministeriet kunne varetage enhedens fælles interesser.

Tilsyneladende blev den principielle forskel på Danmarks interesser og Færøernes interesser i Red Crusader sagen aldrig diskuteret på et principielt niveau. Forskellen forblev kommenteret med slet skjulte henvisninger om flæsk kontra fisk af oppositionen.

Kap. 8

KONKLUSION

Varetog Danmark da Færøernes interesser i Red Crusader sagen?

Ja, er det korte svar. Danmark brugte betydelige ressourcer på at forsvare færøske interesser i det, som rigsretligt var en konflikt mellem Danmark og Storbritannien. Specielt og uden nævneværdigt forbehold varetog først og fremmest KK Sølling og besætningen på Niels Ebbesen på fiskeriinspektion ved Færøerne, Færøernes fiskeripolitiske interesser og rigets suverænitet ved at bevogte og forfølge Red Crusader så langt som overhovedet muligt, før der kom ordrer fra sted om at lade sagen overgå til et politisk plan. Såfremt kommandørkaptajnen gjorde sig tanker om de mulige politiske konsekvenser for Danmark, så er der ikke noget der tyder på, at Søllings handlemåde var påvirket af lignende overvejelser. Det må dog regnes for overvejende sandsynligt over de 3 dage i maj 1961, at kommandørkaptajn Sølling har overvejet, hvilke diplomatiske konsekvenser, hans handlinger ville medføre.

Søllings handlemåde havde hjemmel i søværnets instrukser for brug af våben. Kommissionens kendelse tilkendegav, at Søllings brug af våben var uberettiget, og at den havde sat andres liv i fare. Denne kritik tog ikke højde for, at Sølling havde fulgt søværnets instrukser.

Kommissionens kendelse og kritik af Søllings handlemåde må tolkes, som om KK Sølling endda gik for langt i sine bestræbelser på at beskytte færøske fiskeripolitiske interesser.

Anderledes kompliceret er det at besvare spørgsmålet om, hvorvidt regeringen i den efterfølgende behandling af sagen, varetog Færøernes interesser.

Vælger man at se Rigsfællesskabet som en statslig konstruktion, hvor regeringen varetager fællesskabets interesser, så rummer fællesskabet mange og flerartede interesser, Danmarks landbrugs eksport til Storbritannien og Færøernes eksport af fisk til samme marked. Da bliver det en diskussion om vægtning af de forskellige interesser i fællesskabet og ikke en diskussion om forskellige nationers ofte modstridende udenrigspolitiske interesser.

Konstruktionen af rigsfællesskabet som en rigsretlig størrelse var medvirkende til, at denne principielle diskussion ikke blev en del af den offentlige debat. Selvstændighedspartierne, som ikke vedkendte rigsfællesskabet som legitimt for Færøerne, var ikke en del Landsstyret. Var de det, er det overvejende sandsynligt, at denne diskussion ville stå centralt i forhandlingsforløbet før og efter.

Set i dette lys kan det legitimeres, at regeringen vejede de forskellige interesser op mod hinanden.

Vælger man på den anden side at se Færøerne og Danmark efter den annullerede folkeafstemning og efterfølgende hjemmestyre som to nationer eller to lande med fælles udenrigspolitik, varetaget af den ene nation, eller som en proces mod to nationer i et ligeværdigt forhold indenfor et rigsfællesskab, så bliver billedet noget anderledes. Da må det konstateres, at Danmarks gode forhold til Storbritannien vejede tungt i forhandlingerne både før og efter kommissionens kendelse, og at dette var medvirkende til et for Færøerne værre resultat.

Dette valg agter jeg at gøre, da færøsk politisk historie i efterkrigstiden unægtelig er en rejse mod større selvstændighed med overførelse af magt og revidering af hjemmestyrelovens magtoverdragelse og uddelegering af beføjelser vedrørende egen udenrigspolitik til Færøerne. Og også med flere færøske ansøgninger til diverse forskellige internationale organisationer om selvstændigt færøsk medlemskab som nation, nogle godkendte (FIFA, UEFA) andre afviste (FN, Arktisk Råd) uden indvendinger fra dansk side.

Udenrigsministeriet var under et betydeligt pres i forhandlingerne. Presset fra Storbritannien var uventet, og truslerne var møntet på konsekvenser for Danmark og ikke Færøerne, som Storbritannien ikke anså som en selvstændig part i forhandlingerne. Der var intern konflikt mellem Forsvarsministeriet og Udenrigsministeriet. Forsvarsministeriet forsøgte at undgå enhver tilkendegivelse af, at Danmark havde handlet urigtigt. Og der var pres fra Færøernes Landsstyre og den færøske opposition om at varetage færøske interesser, som i denne sag var en hård kurs imod Storbritannien.

Udenrigsministeriets forhandlingsstrategi var ikke at inkludere Landsstyret i forhandlingerne. Det tilsyneladende eneste hensyn, som Udenrigsministeriet tog, var hensynet til det danskvenlige Landsstyres ønske om at vente til efter valget med at offentliggøre det endelige frafald af alle krav. Et frafald, som medførte, at Red Crusader igen uden risiko for retsforfølgelse kunne fiske ved Færøerne og bunkre i færøsk

havn til stor irritation for de færøske myndigheder og til stor irritation for den danske søinspektion på Færøerne.

Dette hensyn blev taget med det in mente, at løsrivelsespartierne i opposition på Færøerne ville stå stærkere ved en offentliggørelse før valget i 1962. Sagens offentlige omtale på Færøerne medvirkede til, at oppositionen vandt valget, og det første selvstyrelandsstyre med Fólkaflokkurin, Tjóðveldisflokkurin, Sjálvsstýrisflokkurin og Framburðsflokkurin) fik ministerierne på Tinganes.

Hvorvidt regeringens ageren i Red Crusader sagen besværliggjorde eller hjalp på forhandlingerne om en ny 12 sømileaftale med briterne, lader sig ikke umiddelbart vurdere og vil i bedste fald være spekulativt. Norges og Islands succes med unilateralt at fastsætte egne 12 sømilegrænser, medvirkede ikke til en tilsvarende dansk strategi på vegne af Færøerne. Der var rig mulighed og momentum i Red Crusader sagen for Danmark til at indtage et tilsvarende standpunkt som Island og Norge.

Det er indiskutabelt, at Danmarks gode forhold til Storbritannien var det mest tungtvejende argument, både i den diplomatiske strategi med en officiel note med afvisning af britiske standpunkter og en mundtlig overlevering af et andet standpunkt om at frafalde alle krav mod at briterne gjorde det samme. Det er interessant, at regeringen ikke inkluderede dette forslag i selve noten og kan tolkes som et forsøg på at bevare ansigt, hvilket indikerer, at regeringen vidste, at dette var et nederlag for Færøerne, men ikke et, man ville lægge ansigt til.

Udenrigsministeriets kursændring i forhold til tolkningen af kommissionens kendelsen fra at være en god kendelse for Danmark til at være en kendelse, som stillede Danmark svagt i et evt. retsligt efterspil, underbygget påstanden om, at Udenrigsministeriet søgte en salomonisk løsning.

Danmarks gode relationer med Storbritannien i det forrige århundrede er velkendte. Der er også eksempler på det tillidsfulde forhold i red Crusader sagen. Afvæbningen af Niels Ebbesens prisebesætning og KK Søllings tiltro til, at Royal Navy ville være behjælpelige med at udlevere eller eskortere Red Crusader tilbage til Tórshavn.

ENGLISH SUMMARY

In the spring of 1961 the Scottish trawler Red Crusader was caught fishing illegally inside the blue line, marking the Faroese 6-mile limit according to the Danish/Anglo fisheries agreement of April 27. 1959.

At an initial boarding of the ship and subsequent arrest of the captain, T. Wood, the captain agreed to follow the Niels Ebbesen, which was of the Danish navy on fisheries patrol in and around Faroese waters, to

Tórshavn. A couple of miles from the Faroese capital, captain Wood decided to try to escape to international waters, kidnapping to members of the Danish crew in the process.

The Niels Ebbesen followed in hot pursuit. After initial attempts to stop the Red Crusader, the captain of the Niels Ebbesen, gave the order to shoot at Red Crusader, without the wanted effect.

At a conference on the High seas between H.M.S. Troubridge, H.M.S. Wotton, Red Crusader and Niels Ebbesen, the kidnapped crewmembers were transferred back to Niels Ebbesen. Captain Wood refused, though, to be escorted back to stand trial at a Faroese court in Tórshavn and continued to Aberdeen assisted by the two Royal navy ships.

The following diplomatic negotiations between the British and the Danish, and the decision to put the dispute before a neutral commission of enquiry at the international court of justice in Haag, raised the question whether or not the Danish government had a self-interest that differed from that of the autonomous region of the Faroe Islands.

This incident calls for a post-colonial view and a detailed analysis of the events that took place, especially the negotiations before and after the commission of enquiry was established.

Although both governments had agreed beforehand to not question the commission's findings, this was not the case. Instead, the two governments agreed upon a settlement, in which the commission's findings, that the trawler had in fact been inside the blue line with her gear not stowed, and that the use of force (firing) was excessive and exceeded legitimate use of force, were ignored.

The settlement in question was based on the good relations between Denmark and Britain, but the fact is that these good relations did not include Faroese/Faroe Islands.

The relationship between the British and the Faroese where in fact at an all-time low, because of the intense fishing in Faroese waters by British trawlers.

The historical relationship between the former colony of the Faroe Islands and Denmark and the century long progress of the Faroese independence movement towards cultural and political autonomy, and the apparent inadequacy of the Danish government to handle Faroese interests in satisfactory manner to the local government, is the main focus of this paper.

The archive based analysis also focuses on the tactics of the two governments and the apparent linkage of the Red Crusader case to the negotiations on forming a new 12-mile territorial limit around the Faroe Islands, much in the same manner as Iceland and Norway had previously done by unilateral decisions.

Bibliografi

ARKIVSAMLINGER

Hansard-Milibank. "Fishing Vessel Red Crusader Incident."

<http://hansard.millbanksystems.com/commons/1961/may/31/fishing-vessel-red-crusader-incident>.

Det digitale færøske avisarkiv, www.tidarrit.fo

Færøernes landsstyre, Journal nr. 13-6-3 (arkivserie) Landsskrivstovan

National archives:

Anglo-Danish fishing disputes and incident involving trawler 'Red Crusader',

"Fo 371/165911, Fo 371/159262 -159290, edited by Foreign Office. National Archives, 1961.

Incident between Danish frigate and Aberdeen trawler Red Crusader,

PREM 11/3769, ed. Primeministers Office. National archives, 1962

Rigsarkivet:

Marinestaben. "Chefen for Niels Ebbesen Kk Sølling's Arkivalier Og Søværnskommandoens Ind-
Og Udgående Skrivelser - ". Rigsarkivet, 1962-63., Løbenr. V-54, V-55 og V-56

RED CRUSADER - sagen 1961 - RED CRUSADER - sagen 1962, Løbenr. V-57

AVISARTIKLER

Ernest McIntyre, Iain Ramsay, John Mchale, Alex Dickson. *Scottish Daily Mail*, 31. maj. 1961 1961.

Jens Grund, Else Boelskifte. "Kritik Af Rapport Om Færøerne under Den Kolde Krig." *Jyllands Posten*, 3. mars 2003 203.

John Magin, Bill Gallagher, Robert McWilliams, Rodney Burbeck, Adam Bortwick, George Brown. *Scottish Daily Express*, 31. maj 1961 1961.

Jónsson, H. *Friends in Conflict: The Anglo-Icelandic Cod Wars and the Law of the Sea*. C. Hurst, 1982.

Kjærgaard, Thorkild. "Så Behøver Grønland Ingen Fjender." *Jyllandsposten* 20.12.2014 2014.

Kjærgaard, Thorkild. "Kolonitiden Er Et Historisk Falsum." *Jyllandsposten*, 11.02.2015 2015.

Leder. "Bacon and Eggs." *14. September*, 2. febr. 1963.

Leine, Kim. "Landsmænd? I Don't Think So..." *Jyllandsposten*, 30.01.2015 2015.

Leine, Kim. "Dem Man Elsker, Sætter Man Fri." *Jyllandsposten*, 31.01.2015 2015.

Ritzau. "Færøerne Er Både En Koloni Og En Nation." <http://www.b.dk/danmark/faeroeerne-er-baade-en-koloni-og-en-nation>.

Søren Rud, Inge Høst Seiding. "Kolonitiden Er Et Historisk Faktum." *Jyllandsposten*, 28.05.2015 2015.

Lidegaard, Bo. "Kolonier Mig Her Og Kolonier Mig Der." 29. mars 2015, leder.

Artikler uden byline

14. September, 7. Juni 1961, 3. August

1963 Berlingske Aftenavis, 31. mai 1961

Berlingske tidende, 31. mai 1961

BT, 31.mai 1961

Dagblaðið 5. februar 1963

Dimmalætting, 31. Mai 1961, 3. Juni 1961, 17. Juni 1961

Ekstrabladet 31. maj 1961

Jyllandsposten, 6. Mars 2003

Politiken 1. juni 1961, 4. juni 1961.

Scottish daily mail 1. juni 1961

Scottish Daily Express 1. juni 1961

The Press and Journal, 31. mai 1961, 1. juni 1961

The Guardian, 31. mai 1961

The Times 31. mai 1961

Virumbladet 11. april 1962

TEORETISK LITTERATUR

Ashcroft, B., G. Griffiths, and H. Tiffin. *The Post-Colonial Studies Reader*. Routledge, 1995.

Ashcroft, B., G. Griffiths, and H. Tiffin. *Post-Colonial Studies: The Key Concepts*. Taylor & Francis, 2013.

Jensen, Lars. *Danmark: Rigsfællesskab, Tropekolonier Og Den Postkoloniale Arv*. Hans Reitzels., 2012.

Young, Robert J. C. *Postcolonialism - an Historical Introduction*. Blackwell Publishing 2001.

Young, R.J.C. *Postcolonialism: A Very Short Introduction*. OUP Oxford, 2003.

ANDEN LITTERATUR

Allen, Craig H. "Doctrine of Hot Pursuit." *Ocean Development and International Law* 20.

Bang, K.N. *Færøerne--Mine Fædres Land*. Eget Forlag : [eksp.] Nolsoyarstova, 1974.

Blackwell, M. *Clinging to Grandeur: British Attitudes and Foreign Policy in the Aftermath of the Second World War*. Greenwood Press, 1993.

Brøndsted, J. *Vore Gamle Tropekolonier*. Fremad, 1966.

Butler, L.J. *Britain and Empire: Adjusting to a Post-Imperial World*. I. B. Tauris, 2002.

Cable, J. *Gunboat Diplomacy: Political Applications of Limited Naval Force*. Chatto and Windus for the Institute for Strategic Studies, 1971.

Chatterjee, Partha. *Nationalist Thought and the Colonial World : A Derivative Discourse?* London: Zed for the United Nations University, 1986.

Commission of Enquiry. *Report of the Commission of Enquiry Established by the Government of the United Kingdom of Great Britain and Northern Ireland and the Government of the Kingdom of Denmark on November 15, 1961 : Investigation of Certain Incidents Affecting the British Trawler Red Crusader (the Red Crusader Incident)*. S.l.: Bureau international de la Cour permanente d'arbitrage, 1962.

Commission of Enquiry established by the Government of the United Kingdom of Great Britain and Northern Ireland and the Government of the Kingdom of Denmark on 15 November 1961, United Nations, . "Reports of International Arbitral Awards." United Nations

http://legal.un.org/riaa/cases/vol_XXIX/521-539.pdf.

Dalsgarð, Arnbjørn Ó. *Føroysk Blaðsøga 1852-2002* Sprotin, 2002.

Debes, H.J., S.A. Cold, and K. Hvidt. *Færingernes Land: Historien Om Den Færøske Nutids Oprindelse*. Multivers, 2001.

Degn, O. *Tolden I Sundet: Toldopkrævning, Politik Og Skibsfart I Øresund 1429 - 1857*. Told- og Skattehistorisk Selskab, 2010.

(DIIS), Danmarks Institut for Internationale Studier "Afvikling Af Grønlands Kolonistatus 1945-54 ", 2007.

Gilchrist, A. *Cod Wars and How to Lose Them*. Q Press, 1978.

Grotius, H., R. Feenstra, and J.B. Vervliet. *Hugo Grotius Mare Liberum 1609-2009: Original Latin Text and English Translation*. Brill, 2009.

Haas, P.M. *Knowledge, Power, and International Policy Coordination*. University of South Carolina Press, 1997.

Hannesson, R. *Fisheries Mismanagement: The Case of the North Atlantic Cod*. Wiley, 1996.

Harder, K. *De Dansk-Færøske Forhold 1945-48*. Odense Universitetsforlag, 1979.

Hoff, T.A. *Danmark Og Færøerne: En Historisk Undersøgelse Af Udviklingen I Relationen Mellem Danmark Og Færøerne 1850-2010*. Museum Tusulanum, 2012.

Hoydal, H. *Myten Om Rigsfællesskabet: Vejen Til En Selvstændig Færøsk Stat*. Lindhardt og Ringhof, 2000.

Jaobsen, Ole, ed. *Fra Færøerne: Úr Føroyum* Vol. VI, *Fra Færøerne: Úr Føroyum: Dansk-færøsk Kulturfond*, 1972.

Jensen, Bent. "Færøerne under Den Kolde Krig (1945-1991)." *Føroya landsstýri* (2002).

Joensen, J.K. *Føroyar Undir Fríum Handli I 100 Ár: Minnisrit Um Frígeving Føroya Handils 1. Januar 1856*. 1955.

Joensen, Rúni Joensen Jákup Thorsteinsson Jóannes Dalsgaard Jóan Pauli. "Føroyar Í Kalda Krígunum ". *Løgmannsskrivstovan* (1999).

Johannesson, Gudni Thorlacius. "Troubled Waters, Cod Wars, Fishing Disputes, and Britain's Fight for the Freedom of the Seas. . North Atlantic Fisheries History Association (NAFHA) (2003).

Johansen, Sámal Tróndur Finsson. "Militære Institutioner Og Anlæg På Færøerne under Den Kolde Krig." (1999).

Keohane, R.O., and J.S. Nye. *Power and Interdependence*. Longman, 2011.

Laursen, F. *Danmark Og Havretten*. Jurist- og Økonomforbundets Forl., 1988.

Laursen, F. *Small Powers at Sea: Scandinavia and the New International Marine Order*. M. Nijhoff, 1993.

Leine, K. *Profeterne I Evighedsfjorden*. Gyldendal, 2012.

McLaughlin, R. *United Nations Naval Peace Operations in the Territorial Sea*. Martinus Nijhoff Publishers, 2009.

Merrils, J.G. *International Dispute Settlement*. Vol. Volume 4-5,2011.

Nations, United. "Convention on the High Seas", 29 April 1958. Entered into force on 30 September 1962. http://legal.un.org/ilc/texts/instruments/english/conventions/8_1_1958_high_seas.pdf

O'Connell, D.P. *The Influence of Law on Sea Power*. Manchester University Press, 1975.

Patursson., Erlendur. *Fiskivinna Og Fiskivinnumál*. Edited by Føroya Fiskimannafelag1976.

Rayfuse, R.G. *Non-Flag State Enforcement in High Seas Fisheries*. BRILL, 2004.

Robinson, R. *Trawling: The Rise and Fall of the British Trawl Fishery*. University of Exeter Press, 1996.

Roswadowski, Helen M. *Sea Knows No Boundaries (Cl) a Century of Marine Science under Ices*. University of Washington Press, 2002.

Ryngaert, P.C., and M. Noortmann. *Non-State Actor Dynamics in International Law: From Law-Takers to Law-Makers*. Ashgate Publishing Limited, 2013.

Samró, Hanus. "Stríðið Um Fiskimarkið." Eget forlag (2015).

Sedal, K. *Faerøerne Og Den Kulturhistoriske Forskning*. 1989.

Skaale, S. *The Right to National Self-Determination: The Faroe Islands and Greenland*. BRILL, 2004.

Skála, A. *Stjórnarskipanarmálið 1946: Keldur Til Føroya Sögu*. Føroya skúlabókagrunnur, 1992.

Tanaka, Y. *The International Law of the Sea*. Cambridge University Press, 2015.

Treves, T., and L. Pineschi. *The Law of the Sea: The European Union and Its Member States*. Martinus Nijhoff Publishers, 1997.

Villaume, P. *Allieret Med Forbehold: Danmark, Nato Og Den Kolde Krig : En Studie I Dansk Sikkerhedspolitik 1949-1961*. Eirene, 1995.

Wang, Z. *Fólkaatkvøðan 14. September 1946: Stjórnaruppskotið 49,3% Loysing 50,7%*. Stiðin, 2010.

West, H., and M.A. Heinesen. *Kilder Til Færøernes Og Grønlands Historie*. Føroya Fróðskaparfelag, 2004.